

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Оксана Пискун

Теорія і методика технологічної освіти.
ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Навчально-методичний посібник
до виконання практичних робіт
для здобувачів вищої освіти спеціальності
«Середня освіта (Технології)»

Чернігів
2025

Рецензенти:

Курок Віра Панасівна – член-кореспондент НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри технологічної і професійної освіти Глухівського національного університету імені Олександра Довженка

Носовець Наталія Михайлівна – кандидат педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Пискун О. М.

П 34 Теорія і методика технологічної освіти. Організація освітнього процесу : навчально-методичний посібник до виконання практичних робіт для здобувачів вищої освіти спеціальності «Середня освіта (Технології)». Чернігів : НУЧК імені Т. Г. Шевченка, 2025. 132 с.

УДК 378.147.091.33-027.22:62/64(072)

Посібник містить теоретичні та інструктивно-методичні матеріали до практичних робіт з навчальної дисципліни «Теорія і методика технологічної освіти» щодо підготовки вчителя до освітнього процесу з технологій у 5-9 класах (вивчення нормативної документації і методичних джерел; вибір модельних навчальних програм; складання календарно-тематичного плану і плану-конспекту уроку) та організації навчальної діяльності учнів на кожному етапі уроку технологій.

Призначений для здобувачів вищої освіти, які навчаються за спеціальністю «Середня освіта (Технології)».

Затверджено на засіданні кафедри педагогіки, психології і методики технологічної освіти Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (протокол № 9 від 24.04.2025 р.); навчально-методичною комісією Навчально-наукового інституту професійної освіти та технологій (протокол №10 від 14.05.2025 р.).

Рекомендовано вченою радою Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (протокол № 11 від 28.05.2025 р.)

ЗМІСТ

Передмова	4
МОДУЛЬ 1. ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ ДО НАВЧАЛЬНОГО РОКУ	5
Практична робота № 1. Вивчення та аналіз змісту навчальних програм з технологій і трудового навчання для 5-9 класів	5
Практична робота № 2. Вивчення та аналіз змісту шкільних підручників з технологій і трудового навчання для 5-9-х класів	11
Практична робота № 3. Пошук та аналіз методичних джерел і фахових видань для вчителя технологій	16
Практична робота № 4. Складання календарно-тематичного плану з технологій для 5-9 класів на навчальний рік	11
МОДУЛЬ 2. РОЗРОБКА Й АНАЛІЗ ПЛАНУ-КОНСПЕКТУ УРОКУ ТЕХНОЛОГІЙ	25
Практична робота № 5. Визначення мети й очікуваних результатів уроку технологій	25
Практична робота № 6. Розробка плану-структури уроку технологій	31
Практична робота № 7. Розробка організаційно-підготовчої частини уроку технологій. Визначення способів мотивації навчальної діяльності учнів.....	37
Практична робота № 8. Вибір методів і форм проведення уроку. Розробка теоретичної частини уроку технологій	48
Практична робота № 9. Розробка змісту і методика проведення практичної частини уроку технологій	56
Практична робота № 10. Розробка підсумкової частини уроку технологій. Оцінювання навчальних досягнень учнів	62
Практична робота № 11. Розробка технологічної документації та дидактичних матеріалів до уроку	72
Практична робота № 12. Методика аналізу уроку технологій. Самоаналіз плану-конспекту уроку.....	78
ДОДАТКИ	85
Список рекомендованих джерел	129

ПЕРЕДМОВА

Навчально-методичний посібник призначений для проведення практичних робіт з навчальної дисципліни «Теорія і методика технологічної освіти», де вивчаються особливості підготовки вчителя до освітнього процесу з технологій у 5-9 класах та організації навчальної діяльності учнів на кожному етапі уроку технологій.

Посібник містить систематизовані інструктивно-методичні матеріали до дванадцяти практичних робіт, головною метою яких є підготовка майбутніх учителів до планування освітнього процесу і проведення уроків технологій в базовій середній школі відповідно до вимог Державного стандарту (2020 р.) та модельних навчальних програм (2021 і 2023 рр.).

Увесь цикл практичних робіт поділено на два змістових модулі.

Перший модуль присвячено вивченню й аналізу змісту навчальних програм і шкільних підручників з технологій і трудового навчання, пошуку й аналізу навчально-методичних і фахових джерел для вчителів, а також розробці календарно-тематичного плану для одного з класів на поточний навчальний рік.

Другий модуль спрямований на поетапну розробку детального плану-сценарію уроку технологій з усім необхідним дидактичним супроводом, а також його самоаналіз та аналіз уроків інших учителів і студентів.

Кожна практична робота містить теоретичні відомості з теми, інструктивно-методичні вказівки щодо виконання практичного блоку, перелік питань для самоконтролю, список рекомендованих джерел, а також приклади виконання практичних завдань.

Посібник містить додатки, в яких наведено приклади виконання практичних завдань, оформлення календарно-тематичних планів, фрагментів планів-конспектів уроків, технологічної документації, тестових завдань та інших дидактичних матеріалів. Також у кінці посібника є загальний список рекомендованих друкованих та електронних джерел з усього курсу.

Окремі елементи тексту посібника містять активні гіперпосилання на відповідні зовнішні ресурси або місця в документі.

При виконанні практичних робіт й оформленні письмового звіту необхідно дотримуватись таких вимог.

Попередня домашня робота:

- 1) зазначити номер і тему практичної роботи;
- 2) записати й усвідомити мету роботи;
- 3) уважно прочитати теоретичний блок;
- 4) дати письмові відповіді на питання для самоконтролю, наведені в кінці теоретичного блоку, використовуючи, за необхідності, рекомендовані джерела, а також лекційні матеріали;

Аудиторна (або онлайн) робота на занятті під керівництвом викладача:

- 5) спільно обговорити питання теми;
- 6) виконати усі пункти практичного блоку й оформити їх відповідно наведеним вказівкам та спираючись на приклади;
- 7) зробити загальні висновки по роботі, в яких зазначити свої власні досягнення з даної теми, здійснивши рефлексію;
- 8) представити, обговорити й оцінити результати виконання практичної роботи в групі.

МОДУЛЬ 1. ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ ДО НАВЧАЛЬНОГО РОКУ

Практична робота № 1

ВИВЧЕННЯ ТА АНАЛІЗ ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ З ТЕХНОЛОГІЙ І ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ 5-9 КЛАСІВ

- Мета роботи:** ознайомитись із пояснювальними записками, структурою і змістом навчальних програм з технологій і трудового навчання для 5-9 класів, набути вміння порівняльного аналізу та обґрунтованого вибору модельних навчальних програм.
- Обладнання та матеріали:** навчальна програма «Трудове навчання. 5-9 кл.» (2017 р.), модельні навчальні програми для НУШ «Технології. 5-6 класи» (2021 р.) і «Технології. 7-9 кл.» (2023 р.).

ТЕОРЕТИЧНИЙ БЛОК

Організація навчального процесу учнів загальноосвітніх навчальних закладів з усіх предметів здійснюється за навчальними програмами, зміст яких розробляється на основі Державного освітнього стандарту. Державний стандарт – це зведення норм і положень, що визначають державні вимоги до освіченості учнів і випускників шкіл на рівні початкової, базової і повної загальної середньої освіти та гарантії держави у її досягненні. [Державний стандарт базової середньої освіти](#) (затверджений 30.09.2020 р.) вступив у дію з 1 вересня 2022 року. Цей стандарт розроблено згідно з [Концепцією «Нова українська школа \(НУШ\)»](#).

Як зазначено у Стандарті, *метою технологічної освітньої галузі* є формування ключових та проєктно-технологічної компетентностей, розвиток системного і критичного мислення, готовності засобами дизайну змінювати навколишній світ без заподіяння йому шкоди, здатності до підприємливості, партнерської взаємодії; використання техніки і технологій для задоволення власних потреб, культурного й національного самовираження. Зазначена мета досягається шляхом залучення учнів на уроках трудового навчання і технологій до проєктної діяльності як провідного засобу розвитку і навчання учнів, формування у них здатності до самостійного навчання, оволодіння засобами сучасних технологій, умінь конструювати власний процес пізнання і на практиці реалізувати заплановане.

Державним стандартом передбачено, що учні мають опанувати базові знання технологічної освітньої галузі за такими напрямками: проєктування, основи графічної грамотності, технології виготовлення виробу, оцінювання і презентація результатів, декоративно-ужиткове мистецтво, сучасна техніка і технології, самозарядність у поведінці.

Обов'язкові загальні результати навчання учнів у технологічній освітній галузі (визначено в додатку 12 до Державного стандарту) передбачають, що учень:

- 1) формулює ідею та втілює задум у готовий продукт за алгоритмом проєктно-технологічної діяльності;
- 2) творчо застосовує традиційні і сучасні технології;
- 3) ефективно використовує техніку, технології та матеріали без заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу;
- 4) турбується про власний побут, задоволення власних потреб та потреб інших осіб.

На основі цих загальних обов'язкових результатів навчання учня визначаються конкретні результати, поступове формування яких заплановано у навчальних програмах.

Навчальна програма є основним документом, яким керується вчитель, визначаючи обсяг і зміст навчального матеріалу з предмету, державні вимоги до результатів навчання учнів, об'єкти їх практичної діяльності та особливості організації навчального процесу. Навчальна програма розробляється на основі Державного стандарту з відповідної освітньої галузі і затверджується Міністерством освіти і науки України.

Для Нової української школи (НУШ) розроблено так звані модельні навчальні програми. **Модельна навчальна програма** – це документ, що визначає *орієнтовну* послідовність досягнення очікуваних результатів навчання учнів та *орієнтовний* зміст навчального предмета чи інтегрованого курсу і види навчальної діяльності учнів, рекомендовані для використання в освітньому процесі. Модельних програм може бути декілька. Вчитель на основі власних міркувань обирає одну з модельних програм і розробляє (моделює) на її основі власну навчальну програму, яка потім затверджується педагогічною радою закладу освіти.

Модельні навчальні програми можуть бути розроблені як для всього рівня базової середньої освіти (5-9 класи), так і окремо для кожного циклу: адаптаційного циклу (5-6 класи) та циклу базового предметного навчання (7-9 класи).

До навчальної програми завжди додається **пояснювальна записка (або вступна частина)**, яка розкриває мету й основні загальноосвітні завдання предмета, особливості побудови (структури) навчальної програми, головні принципи, форми і методи організації навчальної діяльності учнів, рекомендації щодо оцінювання результатів.

Для вивчення предмета «Технології» у 5-6 класах рекомендовано дві спарені навчальні години на тиждень – 70 навчальних годин на навчальний рік. Заклад освіти може збільшити кількість годин до максимальної – 3 навчальних годин на тиждень або зменшити до мінімальної – 1 навчальної години на тиждень. У 7-9 класах рекомендовано одну годину на тиждень (35 годин на рік), максимально можливо – 2 години на тиждень.

Відповідно до положень Типової освітньої програми для 5-9 класів загальної середньої освіти освітній процес організовується в безпечному

освітньому середовищі та здійснюється з урахуванням вікових особливостей, фізичного, психічного та інтелектуального розвитку дітей, їхніх особливих освітніх потреб.

Вивчення предмета «Технології» рекомендовано здійснювати в навчальних майстернях. У третьому розділі санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України 25 вересня 2020 року № 2205 зазначено, що «приміщення навчальних майстерень повинні бути розраховані на 13–15 робочих місць». Відповідно до цієї норми рекомендовано здійснювати поділ класу на групи відповідно до інтересів та здібностей учнів, незалежно від статі. Якщо кількість учнів у класі не дає змоги здійснити поділ на групи, можна скористатись іншими варіантами формування груп: з паралельних чи наступних класів; поділ на групи згідно з варіативною складовою навчального плану.

Під час навчання в майстерні важливими є доцільна організація робочого місця, дотримання правил внутрішнього розпорядку, безпечної роботи, виробничої санітарії та особистої гігієни. Створення соціокультурного й освітнього середовища навчання технологій передбачає вихід за межі шкільної майстерні, класу, інтеграцію навчання на культурологічній основі:

- узгодження потреб та інтересів учнів, закладу освіти, місцевої громади;
- дотримання родинного, шкільного, народного, державного календарів;
- відвідування місцевих музеїв, виставок, STEM-центрів тощо;
- проведення майстер-класів, ярмарок, виставок, зокрема й віртуальних;
- перенесення навчання технологій у міжгалузові, загальношкільні, міжшкільні, громадські, міждержавні проекти;
- залучення до освітнього процесу батьків, народних майстрів, фахівців у галузі дизайну й технологій, місцевих бізнесменів тощо.

Рекомендовано в закладах освіти створювати шкільні майстерні для проектування та виготовлення виробів. Це можуть бути дизайн-студії, проектні й конструкторські бюро, майстерні технологій виготовлення виробів з доступом до цифрових засобів навчання та цифрових технологій.

Рекомендовані джерела:

1. Інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів / інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2024/2025 навчальному році. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/uploads/public/66d/ffe/c4c/66dffec4c92d2958213439.pdf>
2. Мачача Т.С. Особливості реалізації змісту технологічної освітньої галузі в адаптаційному циклі базової середньої освіти. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/736466/1/Metodychni_rekomendatsii_interaktyv-138-149.pdf
3. Модельні навчальні програми з технологій. YouTube-канал «Трудове навчання, технології». URL: https://www.youtube.com/watch?v=rISwGTA_iKQ&t=322s
4. Огляд і розбір Держстандарту технологічної освітньої галузі. URL: <https://naurok.com.ua/post/oglyad-i-rozbir-derzhstandartu-tehnologichno-osvitno-galuzi>
5. Туташинський В.І., Тарара А.М., Мачача Т.С., Вдовченко В.В. Методичні засади реалізації змісту технологічної освіти у 5-6 класах: методичний посібник. [Електронне видання]. Київ: Педагогічна думка, 2022. 137 с. URL: <https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2023/01/METODYCHNYY-POSIBNYK-5-6-KLAS.-19.01doc-1.pdf>

6. Туташинський В.І., Тарапа А.М., Мачаха Т.С., Вдовченко В.В. Методичні засади реалізації змісту технологічної освіти в 7-9 класах: практичний посібник. [Електронне видання]. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2024. 194 с. URL: <https://dmytro.lupiak.com/for-students/textbooks#h.cl8w8q1qjs5e>

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Як у Державному стандарті визначено мету технологічної освітньої галузі? Яким шляхом вона досягається?
2. Назвіть обов'язкові результати навчання учнів з технологічної освітньої галузі.
3. Що таке навчальна програма з предмету? Що таке модельна навчальна програма?
4. Яка інформація міститься в пояснювальні записці до навчальної програми?
5. Скільки годин рекомендується типовим навчальним планом на вивчення предмету «Технології» в кожному класі?
6. Які є особливості організації занять у шкільних майстернях?

ПРАКТИЧНИЙ БЛОК

Завдання:

Ознайомитись із змістом пояснювальних записок, структурою навчальних програм з технологій і трудового навчання для 5-9 класів, особливостями і шляхами реалізації програм, здійснити порівняльний аналіз змісту усіх програм і зробити особисто обґрунтований вибір однієї з них.

Порядок виконання роботи:

Завантажте і відкрийте для користування усі програми з трудового навчання і технологій для 5-9 класів:

1. Навчальна програма «[Трудове навчання. 5-9 кл.](#)» 2017 (автори Терещук А.І. та ін.).
2. Модельні навчальні програми адаптаційного циклу «**Технології. 5-6 кл.**» (2021 р.):
 - [Кільдеров Д.Е., Мачаха Т.С. та ін. «Технології. 5-6 кл.»](#)
 - [Терещук А.І., Гащак В.М. та ін. «Технології. 5-6 кл.»](#)
 - [Туташинський В.І. «Технології. 5-6 кл.»](#)
 - [Ходзицька І.Ю., Горобець О.В. та ін. «Технології. 5-6 кл.»](#)
3. Модельні навчальні програми циклу базового предметного навчання «**Технології. 7-9 кл.**» (2023 р.):
 - [Мачаха Т.С. «Технології. 7-9 кл.»](#)
 - [Гащак В.М. «Технології. 7-9 кл.»](#)
 - [Терещук А.І. та ін. «Технології. 7-9 кл.»](#)
 - [Туташинський В.І. «Технології. 7-9 кл.»](#)
 - [Ходзицька І.Ю., Горобець О.В. та ін. «Технології. 7-9 кл.»](#)

Загальне посилання на модельні навчальні програми:
<https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoi-ukrainskoi-shkoli-zaprovdzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku>

1. Уважно перегляньте пояснювальні записки (вступні та прикінцеві частини) до усіх навчальних програм і дайте відповіді на такі питання:

1.1. На основі визначень з різних навчальних програм узагальніть і самостійно сформулюйте:

- головну мету навчального предмету «Технології» для 5-6 класів;
- відмінності у головній меті навчального предмету «Технології» для 7-9 класів.

1.2. Узагальніть і назвіть:

- основні завдання навчального предмету «Технології» для 5-6 класів;
- відмінності у завданнях навчального предмету «Технології» для 7-9 класів.

1.3. Узагальніть і назвіть, на основі яких принципів (підходів) побудовано навчальні програми «Технології».

1.4. З навчальної програми «Трудове навчання. 5-9 кл.» (2017 р.) визначте:

- що таке «ключова компетентність»;
- перерахуйте ключові компетентності випускника базової загальної середньої школи;
- ознайомтеся з компетентнісним потенціалом трудового навчання;
- визначте, що таке «проектно-технологічна компетентність».

1.5. Із модельної програми «Технології. 5-6 кл.» Терещука А.І. (2021 р.) визначте, формування яких наскрізних умінь охоплює предмет «Технології».

1.6. Охарактеризуйте будову (структуру) основної частини усіх навчальних програм, а саме:

- назвіть, з яких основних модулів (блоків, розділів) складається кожна програма, вкажіть відмінності у програмах для 5-6 кл. і 7-9 класів одних і тих же авторів. Цю інформацію можна оформити в таблицю 1:

Таблиця 1.

Аналіз змісту модельних навчальних програм з технологій

Програма / автор(и)	Розділи / модулі програми 5-6 кл.	Розділи / модулі програми 7-9 кл.
Програма «Трудове навчання» (2017)		
Кільдеров Д.Е. / Мачача Т.С.		
Терещук А.І.		
Туташинський В.І.		
Ходзицька І.Ю.		
Гащак В.М.	—	

- назвіть з яких основних опцій (вертикальних колонок) складається таблиця основного програмового матеріалу.

1.7. З навчальних програм визначте особливості організації проектно-технологічної діяльності учнів 5-9 класів. Назвіть, яким має бути практичний результат учнівського проєкту. Коротко охарактеризуйте алгоритм проектно-технологічної діяльності учня.

1.8. Перегляньте прикінцеву частину модельних програм і визначте, які є особливості оцінювання навчальних досягнень учнів з технологій.

1.9. Ознайомтеся з переліком технологій та об'єктів практичної і проектної діяльності учнів, які пропонує кожна навчальна програма. Порівняйте їх. Самостійно дізнайтеся про ті технології, назви яких вам невідомі.

2. Ознайомтеся з основною частиною програм по кожному класу: порівняйте очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів 5-6 класів і 7-9 класів, об'єкти їх проектної діяльності, види навчальної діяльності. Сформулюйте власні висновки щодо змін у технологічному навчанні з 5-го по 9-й клас.

3. Оберіть один з класів (5-й, 6-й, 7-й або 8-й) і запропонуйте для учнів обраного класу 6 об'єктів проектної діяльності та технології їх виготовлення (основні й додаткові), враховуючи власні вміння та вподобання. Коротко опишіть кожний проєкт. Цю інформацію можна оформити в таблицю 2 разом з орієнтовними фото виробів:

Таблиця 2.

Добір орієнтовних об'єктів проектної діяльності для учнів __ класу

<i>Орієнтовне фото виробу</i>	<i>Назва виробу</i>	<i>Технології виготовлення: основні і додаткові</i>

Приклад виконання завдання 3 дивіться в [додатку 1](#).

4. Зробіть загальні висновки по роботі. Обґрунтовано оберіть одну з модельних програм для власного користування.

5. Презентуйте результати виконання практичних завдань в студентській групі, спільно обговоріть та оцініть результат.

Практична робота № 2

ВИВЧЕННЯ ТА АНАЛІЗ ЗМІСТУ ШКІЛЬНИХ ПІДРУЧНИКІВ З ТЕХНОЛОГІЙ І ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ 5-9-х КЛАСІВ

- Мета роботи:** навчитись аналізувати підручники з технологій і трудового навчання для 5-9 класів, вивчити їх структуру і зміст, визначити їх відповідність чинним навчальним програмам і способи їх застосування у навчальному процесі.
- Обладнання та матеріали:** шкільні підручники з технологій і трудового навчання (друковані та електронні варіанти) для учнів 5-9-х класів.

ТЕОРЕТИЧНИЙ БЛОК

Учитель повинен систематично вивчати усі навчальні посібники для учнів для того, щоб бути в курсі всіх новацій і своєчасно реагувати на них у процесі реалізації навчально-виховного процесу в школі. Міністерство освіти і науки України напередодні нового навчального року видає перелік навчальної літератури, рекомендованої до використання. До навчальної літератури прийнято відносити підручники і посібники, призначені для учня.

Підручник – книга, у якій системно викладено інформацію з певної навчальної дисципліни і яку використовують в системі освіти на різних рівнях, а також для самостійного навчання. Підручник містить основи наукових знань, викладені згідно з цілями навчання, визначеними програмою і вимогами дидактики. Він виконує освітню, виховну та розвивальну функції.

Навчальний посібник – книга, матеріал якої розширює межі підручника, містить додаткові, новітні та довідникові відомості, матеріал для допитливих (збірники задач, вправ, проєктів, словники, довідники, альбоми тощо).

Підручник складається з двох компонентів: *текстового і поза-текстового*. Перший компонент – текстовий – це основні, додаткові та пояснювальні тексти. До другого – позатекстового – належать: а) *апарат орієнтування* – це вступ, зміст, бібліографія, перелік умовних позначень, виділення кольором; б) *апарат засвоєння* – це запитання і завдання, інструктивні матеріали, зразки розв'язування задач, приклади, таблиці, підписи-пояснення до ілюстративного матеріалу, вправи; лабораторні і практичні роботи; в) *ілюстративний матеріал* (фотографії, малюнки, схеми, креслення та ін.).

Підручник повинен відповідати віковим особливостям учнів і забезпечувати: наукову коректність змісту навчального матеріалу, повноту його розкриття і чітке структурування (правильний розподіл за розділами і параграфами); чіткість формулювання визначень, правил, ідей; точність, простоту і доступність викладу матеріалу живою, зрозумілою мовою, що містить не лише інформаційний, а й емоційно-ціннісний компоненти змісту; практичну спрямованість матеріалу, його зв'язок з життям, з професійною

діяльністю; інтерактивність і привабливість. Найважливіший матеріал має бути проілюстрований схемами, малюнками, відповідно структурований та оформлений шрифтами і/чи виділений кольором. У змісті підручника обов'язково мають бути закладені виховні можливості навчального предмета, мотиваційні (спонукальні) засоби, можливості для здійснення самостійної навчальної діяльності та українознавче наповнення.

Робота з підручником на уроках технологій / трудового навчання може відбуватися різними методами – читання й аналіз фрагментів тексту, вивчення ілюстративного матеріалу, робота зі схемами, інструкційними та технологічними картками, відповіді на контрольні запитання, розв'язування творчих завдань, проведення тестового контролю тощо. Підручники дають можливість учню вдома або під час виконання проєкту більш глибоко опрацювати навчальний матеріал, який учитель, у зв'язку із браком часу, на уроці розглядає фрагментарно.

Усі сучасні підручники доступні як в друкованому, так і в електронному вигляді. Багато з них мають інтерактивні електронні додатки (наприклад, <https://ua.izzi.digital/#/>).

Рекомендовані джерела:

1. Загальні вимоги до змісту та оформлення навчальних посібників та навчально-методичної літератури: методичні рекомендації для викладачів на основі чинних нормативних документів. [уклад. Л.О. Котлова]. Житомир, 2014. С. 12-17.
2. Сучасний підручник: яким має бути, як обрати та ефективно застосувати в освітньому процесі. URL: <https://vseosvita.ua/c/news/post/68654>
3. Тарара А.М., Терещук Б.М. *Сучасний підручник з оволодіння учнями технологіями*
4. Яким має бути сучасний підручник для школярів. URL: <https://osvita.ua/school/88831/>

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Дайте визначення поняттям «підручник» і «навчальний посібник».
2. З яких основних компонентів складається підручник?
3. Назвіть дидактичні вимоги, яким повинен відповідати сучасний шкільний підручник?
4. Поясніть, які завдання може виконувати підручник у процесі технологічної освіти.

ПРАКТИЧНИЙ БЛОК

Завдання:

Ознайомитись із структурою і змістом підручників з технологій і трудового навчання для 5-9 класів. Здійснити їх аналіз та, порівнявши зі змістом чинних навчальних програм, зробити висновок про можливі варіанти їх використання у навчальному процесі.

Порядок виконання роботи:

1. Перегляньте усі запропоновані підручники з технологій і трудового навчання і оберіть по одному з них для кожного класу для подальшого аналізу (*перелік підручників і посилання на них дивіться нижче*).

- Запишіть повну назву підручника згідно вимог бібліографічного оформлення.

- Перегляньте підручник і запишіть, з яких компонентів він складається (чи є звернення до читача (прочитайте його), які є умовні позначення, виділення розділів кольором, інформація для допитливих, творчі завдання, додатки (що саме), тестові завдання, словник термінів, предметний покажчик, список рекомендованих джерел, електронний додаток тощо)

- Прочитайте зміст підручника, порівняйте його зі змістом навчальної(их) програми(м) для даного класу і відмітьте відповідність або невідповідність змісту підручника чинній(им) програмі(ам).

- Зробіть висновок, як саме, при вивченні якого матеріалу, при виконанні яких проєктів, в яких класах можна використовувати даний підручник як вчителем, так і учнями для підготовки і проведення занять.

В конспекті має бути аналіз підручників для 5, 6, 7, 8 і 9 класів (по одному для кожного класу на ваш вибір), бажано, різних авторів (всього 5 книг).

2. Відкрийте будь-який параграф одного з підручників (*один параграф будь-якого одного підручника для будь-якого класу на ваш вибір*), прочитайте його, запишіть назву підручника, клас, назву параграфа і сторінки підручника і дайте відповіді на питання:

- Чи доступно викладено навчальний матеріал для даної вікової категорії учнів?

- Чи повно і на достатньому науковому рівні подано навчальний матеріал з даної теми? Чи вичерпні пояснення? Чи достатньо прикладів та ілюстративних матеріалів? Якщо ні, запропонуйте власні рекомендації.

- Чи якісно виконано графічно-ілюстративний матеріал?

- Чи забезпечується інтерактивна взаємодія з читачем, і яким чином це досягається?

- Чи повно відображають зміст параграфа контрольні запитання?

- Чи є інформація для допитливих, питання і завдання творчого характеру?

Запропонуйте можливі варіанти використання інформації даного параграфу у навчальному процесі.

3. Зробіть загальні висновки по роботі.

4. Презентуйте результати виконання практичних завдань в студентській групі, спільно обговоріть та оцініть результат.

Таблиця 3.

ПЕРЕЛІК ШКІЛЬНИХ ПІДРУЧНИКІВ ДЛЯ 5-9 КЛАСІВ,
рекомендованих МОН України*, І ПОСИЛАННЯ** НА НИХ

Клас	Повна назва підручника	Посилання
5	Технології : підр. для 5 класу закл. загал. серед. освіти / І. Ходзицька та ін. Харків: Ранок, 2023. 160 с.	https://pidruchnyk.com.ua/269-5-tehnologii-5-klas-hodzytska.html
5	Технології : підр. для 5 кл. закл. загал. серед. освіти / О. Біленко, М. Пелагейченко. Тернопіль: Астон, 2023. 210 с.	https://pidruchnyk.com.ua/269-6-tehnologii-5-klas-bilenko.html
6	Технології : підр. для 6 класу закл. загал. серед. освіти / І. Ходзицька та ін. Харків: Ранок, 2023. 160 с.	https://pidruchnyk.com.ua/269-3-tehnologii-6-klas-hodzytska.html
6	Технології: підр. для 6 кл. закл. загал. серед. освіти / О. Біленко, М. Пелагейченко. Тернопіль: Астон, 2023, 240 с.	https://pidruchnyk.com.ua/269-4-tehnologii-6-klas-bilenko.html
7	Технології : підр. для 7 класу закл. загал. серед. освіти / І. Ходзицька та ін. Харків: Ранок, 2024. 160 с.	https://pidruchnyk.com.ua/279-9-tekhnologii-khodzytska-7-klas.html
7	Технології: підр. для 7 кл. закл. загал. серед. освіти / О. Біленко, М. Пелагейченко. Тернопіль: Астон, 2024, 240 с.	https://pidruchnyk.com.ua/279-8-tekhnologii-bilenko-7-klas.html
8	Мачача Т.С., Стрижова Т.В. Трудове навчання (обслуговуючі види праці): підручн. для 8 кл. Харків, 2016. 240 с.	https://pidruchnyk.com.ua/878-trudove-navchannya-8-klas-machacha-2016.html
8	Терещук А.І. та ін. Трудове навчання (обслуговуючі види праці): підручн. для 8 кл. Київ, 2016. 284 с.	https://pidruchnyk.com.ua/880-trudove-8-tereschuk-medvid-2016.html
8	Ходзицька І.Ю. та ін. Трудове навчання (обслуговуючі види праці): підручн. для 8 кл. Харків, 2016. 256 с.	http://shkola.in.ua/1028-trudove-navchannia-8-klas-khodzytska-2016.html
8	Лебедев Д.В. та ін. Трудове навчання (технічні види праці): підручн. для 8 кл. Харків, 2016. 208 с.	https://pidruchnyk.com.ua/903-trudove-8-lebedev.html
8	Гащак В.М. та ін. Трудове навчання (технічні види праці): підручн. для 8 кл. Київ, 2016. 256 с.	https://pidruchnyk.com.ua/813-trudove-navchannya-8-klas-gaschak.html

8	Терещук А.І., Захаревич М.А. Трудове навчання (<i>технічні види праці</i>): підручн. для 8 кл. Київ, 2016. 200 с.	https://pidruchnyk.com.ua/879-trudove-navchannya-8-klas-tereschuk-zaharevych-2016.html
9	Мачача Т.С., Стрижова Т.В. Трудове навчання (<i>обслуговуючі види праці</i>): підручн. для 9 кл. Харків, 2017. 240 с.	https://pidruchnyk.com.ua/1035-trudove-9-klas-machacha.html
9	Терещук А.І. та ін. Трудове навчання (<i>обслуговуючі види праці</i>): підручн. для 9 кл. Київ, 2017. 304 с.	https://pidruchnyk.com.ua/950-trudove-9-klas-tereschuk-divchata.html
9	Пелагейченко М.Л., Біленко О.В. Трудове навчання (<i>обслуговуючі види праці</i>): підручн. для 9 кл. Тернопіль, 2017. 256 с.	https://pidruchnyk.com.ua/1054-trudove-9klas-pelageychenko.html
9	Лебедєв Д.В. та ін. Трудове навчання (<i>технічні види праці</i>): підручн. для 9 кл. Харків, 2017. 224 с.	https://pidruchnyk.com.ua/1034-trudove-9-klas-lebedev.html
9	Гащак В.М. та ін. Трудове навчання (<i>технічні види праці</i>): підручн. для 9 кл. Київ, 2017. 232 с.	https://pidruchnyk.com.ua/1032-trudove-navchannya-9-klas-gaschak.html
9	Терещук А.І. Трудове навчання (<i>технічні види праці</i>): підручн. для 9 кл. Київ, 2017. 224 с.	https://pidruchnyk.com.ua/951-trudove-9-klas-tereschuk-hlopci.html
9	Туташинський В.І. Трудове навчання (<i>технічні види праці</i>): підручн. для 9 кл. Київ, 2017. 112 с.	https://pidruchnyk.com.ua/1033-trudove-9-klas-tutuashynskyy.html

**Перелік рекомендованих підручників і навчальних посібників щороку оновлюється.*

***Більшість електронних версій підручників можна знайти на сайті [Шкільні підручники онлайн](#), а також на сайтах видавництв.*

Практична робота № 3

ПОШУК ТА АНАЛІЗ МЕТОДИЧНИХ ДЖЕРЕЛ І ФАХОВИХ ВИДАНЬ ДЛЯ ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ

- Мета роботи:** навчитись шукати та аналізувати навчально-методичну і науково-популярну літературу та електронні ресурси для вчителя трудового навчання / технологій / креслення.
- Обладнання та матеріали:** навчальні, наукові та методичні посібники для вчителя, підшивки фахових періодичних видань, мережа Інтернет.

ТЕОРЕТИЧНИЙ БЛОК

Підвищення ефективності професійної діяльності педагогів та вирішення багатьох організаційно-методичних проблем неможливе без систематичної самостійної роботи зі спеціальною науково-методичною літературою, фаховими періодичними виданнями та Інтернет-джерелами, призначеними для вчителя трудового навчання і технологій.

Усі методичні джерела для вчителя умовно поділяють на три групи.

До *першої групи* належать навчальні і науково-популярні посібники та довідники, в яких викладено фактичний матеріал з трудового навчання і технологій, що розширюють знання вчителя.

До цієї групи можна віднести будь-які науково-популярні видання/сайти/відео з різних технологій обробки матеріалів, з конструювання і моделювання, альбоми виробів (орнаментів, вишивки), збірники проєктів, довідники тощо. Також сюди можна віднести відео-уроки з освоєння певних рукодільних мистецтв, технологій обробки матеріалів тощо.

Наприклад:

1. Енциклопедія цікавинок. Матеріали до уроків трудового навчання. 7-9 кл. Укл. Карнаушенко В.О. Харків, 2016.
2. Михалевич І. Українська народна писанка. Харків, 2019. 80 с.
3. Пелагейченко М.Л. Трудове навчання. Проектна діяльність. 7 клас. Харків. 2020.
4. Скляренко О.А. Школа ремесел. Лялька: український стиль. Київ, 2011. 96 с. (або інший посібник з серії «Школа ремесел»)
5. Ярошик І.О. Трудове навчання : Ажурне випилювання виробів із фанери. Упоряд. Л. Рак. Київ, 2011. 112 с.

Другу групу становлять джерела, які містять методичні рекомендації щодо планування і проведення занять, розробки конспектів уроків та інших форм роботи.

До цієї групи належать посібники таких *серій*:

- «Усі уроки трудового навчання / технологій. 5...11 кл.»
- «Мій конспект»
- «Розробки уроків»

- «Плани-конспекти уроків»
- «Електронний конструктор уроку»
- «Шкільний гурток», «Заняття гуртка»

Третя група – це науково-методичні, психолого-педагогічні джерела, направлені на вирішення конкретних проблем навчально-виховного процесу з технологічної освіти.

До цієї групи належать наукові психолого-педагогічні видання, методичні поради, підручники з «Теорії і методики технологічної освіти / трудового навчання» для студентів, опис педагогічного досвіду тощо.

Наприклад:

1. Інноваційні педагогічні технології у трудовому навчанні: навч. метод. посібник / За заг. ред. О.М. Коберника, Г.В. Терещука. Умань, 2008. 212 с.
2. Методика трудового навчання: проектно-технологічний підхід. Навч. посіб. / За заг. ред. О.М. Коберника, В.К. Сидоренка. Умань, 2008. 216 с.
3. Пелагейченко М.Л. Професійний довідник учителя трудового навчання. Харків, 2013. 254 с.
4. Пелагейченко М.Л. Урок твоєї мрії: плануємо, мотивуємо, проводимо. Харків, 2020. 112 с.
5. Садкіна В.І. Маленькі секрети учительського успіху. Навчаємо з радістю. Харків, 2019. 144 с.
6. Теорія і методика навчання технологій: навч. посіб. / І.П. Андрощук, І.В. Андрощук, В.В. Бербец, О.В. Бялик та ін. / за заг. ред. О.М. Коберника. Умань, 2014. 480 с.
7. Тугашинський В.І., Тарара А.М., Мачача Т.С., Вдовченко В.В. Методичні засади реалізації змісту технологічної освіти у 5-6 класах: методичний посібник. [Електронне видання]. Київ: Педагогічна думка, 2022. 137 с. URL: <https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2023/01/METODYCHNYY-POSIBNYK-5-6-KLAS.-19.01doc-1.pdf>

Для вчителів також обов'язково видається фахова періодична преса – журнали та газети, яка є як в друкованому, так і в електронному форматі. У фахових періодичних виданнях висвітлюються актуальні питання технологічної і професійної освіти в Україні та за кордоном, проблеми підготовки педагогічних кадрів, наводяться розробки проєктів, уроків і виховних заходів, друкуються матеріали науково-практичних конференцій, результати учнівських олімпіад тощо.

В Україні для вчителів трудового навчання і технологій виходить така періодична преса:

1. *Трудова підготовка в рідній школі* : Науково-методичний журнал, заснований у 1995 році. Видавництво «Педагогічна преса» (виходить 4 рази на рік). URL: <http://lib.vippo.org.ua/periodyka.php?cat=83>
2. *Трудове навчання* : Всеукраїнська газета для вчителів обслуговуючих і технічних видів праці, викладачів та майстрів виробничого навчання у МНБК, заснована у 2008 р. Видавництво «Шкільний світ» (виходить щомісяця). URL: https://osvitaua.com/sw_press/newspapers/tng/

3. *Трудове навчання в школі*: Науково-методичний журнал, роки випуску 2008–2018 рр. Видавнича група «Основа» (виходив 2 рази на місяць). URL: <http://lib.vippo.org.ua/periodyka.php?subcat=168&group=4>

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Для чого призначені методичні джерела для вчителя?
2. На які умовні групи поділяються навчально-методичні джерела для вчителя?
3. Яка періодична преса виходить для вчителів технологій? Які питання висвітлюються у фахових періодичних виданнях?

ПРАКТИЧНИЙ БЛОК

Завдання:

Здійснити самостійний пошук методичних джерел для вчителя, визначити їх призначення, провести критичний аналіз та запропонувати можливі способи їх використання у роботі вчителя технологій.

Порядок виконання роботи:

1. Знайдіть самостійно або виберіть із запропонованого списку і проаналізуйте не менше трьох навчально-методичних посібників/джерел (*по одному з кожної групи*). Шукати можна, наприклад, в каталогах видавництва «Ранок», «Шкільний світ», «Основа».

План вивчення навчально-методичного посібника:

1. Запишіть повну назву посібника/джерела згідно вимог бібліографічного оформлення.

2. Прочитайте анотацію, визначте призначення посібника і коротко законспекуйте її. Перегляньте зміст посібника/джерела.

3. Запропонуйте можливі способи використання даного посібника у професійно-педагогічній діяльності вчителя технологій.

2. Самостійно знайдіть в Інтернет-мережі 2-3 корисних сайти для вчителів трудового навчання / технологій / креслення або загальнопедагогічних, запишіть їх назву і дайте посилання на них, коротко законспекуйте їх зміст. Зробіть свої висновки, оцінивши переваги і недоліки знайдених Інтернет-ресурсів.

3. Знайдіть на YouTube один вебінар для вчителів технологій / трудового навчання, по можливості швидко перегляньте і коротко законспекуйте його зміст. Зробіть свої висновки щодо його актуальності і цінності для сучасного вчителя технологій.

4. Зробіть загальні висновки по роботі.

5. Презентуйте результати виконання практичних завдань в студентській групі, спільно обговоріть та оцініть результат.

Практична робота № 4

СКЛАДАННЯ КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНОГО ПЛАНУ З ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ 5-9 КЛАСІВ НА НАВЧАЛЬНИЙ РІК

- Мета роботи:** усвідомити головні цілі планування роботи вчителя, ознайомитись з різними формами календарно-тематичних планів, навчитись складати календарно-тематичний план з технологій для одного з класів на поточний навчальний рік.
- Обладнання та матеріали:** навчальні програми з технологій для 5-9-х класів, приклади календарно-тематичних планів, календар на поточний і наступний рік, методичні матеріали щодо розробки календарно-тематичних планів.

ТЕОРЕТИЧНИЙ БЛОК

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів досягаються лише за умови ефективної взаємодії вчителя й учнів. Тому вчителю на початку кожного нового навчального року необхідно ретельно планувати свою роботу і детально обмірковувати кожний елемент власної діяльності і діяльності учнів.

Планування роботи вчителя має такі цілі:

- забезпечення повного і своєчасного виконання навчальної програми і таким чином досягнення результатів навчання учнів;
- раціональна організація навчального процесу;
- систематизація уроків;
- створення умов для завчасної і ретельної підготовки уроків учителем;
- виявлення зв'язків теорії з практикою;
- забезпечення найбільш повного і раціонального використання навчально-матеріальної бази шкільної майстерні.

Спочатку вчитель на основі аналізу обирає одну з модельних програм з технологій для 5-6 і 7-9 класів. На основі обраної модельної навчальної програми учитель може розробити власну навчальну програму. При цьому він може вносити зміни у запропонований модельною навчальною програмою зміст навчального предмета з урахуванням підготовленості класу, регіональних особливостей, робочого навчального плану школи, необхідності своєчасного реагування на конкретні умови, в яких відбувається освітній процес, зокрема:

- доповнювати зміст програми, включаючи регіональний компонент;
- розширювати/поглиблювати або ущільнювати зміст окремих елементів (розділів, тем, модулів тощо) програми зважаючи на потреби учнів, матеріально-технічне забезпечення закладу освіти, запити батьків, громади тощо; доповнювати тематику практичних/творчих робіт;
- вилучати окремі питання з метою уникнення надмірної деталізації змісту навчального матеріалу.

Загальний обсяг таких змін може досягати 20%.

Також учитель може змінювати послідовність вивчення тем, не порушуючи логічної послідовності досягнення результатів навчання.

На основі модельної та/або затвердженої педагогічною радою навчальної програми навчального предмета вчитель складає **календарно-тематичне планування** з урахуванням навчальних можливостей учнів класу. Під час розроблення календарно-тематичного плану вчитель самостійно вибудовує послідовність формування очікуваних результатів навчання, враховуючи послідовність розгортання змісту в навчальній програмі. Учитель може упродовж навчального року вносити зміни у календарно-тематичне планування, відповідно до того, як учні засвоїли навчальний матеріал, визначати кількість годин на вивчення окремих тем і змістових модулів.

Календарно-тематичне планування є одним із видів обов'язкової роботи вчителя, спрямованої на розробку системи уроків на певний період навчального року. Форма плану і терміни (семестр або рік), на які він складається, – справа вчителя, його вибір або рекомендації дирекції школи. Календарно-тематичне планування здійснюється вчителем у довільній формі, у тому числі з використанням друкованих чи електронних джерел тощо. Формат, обсяг, структура, зміст та оформлення календарно-тематичних планів є індивідуальною справою вчителя. *Встановлення універсальних стандартів таких документів не передбачено законодавством.*

Вчитель може скористатися методичними рекомендаціями авторів навчальних модельних програм щодо складання календарного планування або розробками інших вчителів, що є у вільному доступі в друкованих і електронних джерелах. Проте, не рекомендується брати чужий план у чистому вигляді і бездумно його копіювати, необхідно розробляти план самостійно або переробляти і підлаштовувати під себе і свій клас.

Практика роботи вчителів технологічної освіти виробила декілька підходів щодо методики складання календарно-тематичного плану.

Перший підхід полягає в тому, що спочатку весь теоретичний матеріал навчальної програми більш-менш рівномірно розподіляють між окремими уроками відповідно до норм часу, а потім до кожної теми уроку підбираються відповідні практичні роботи та об'єкти практичної діяльності учнів. Такий підхід більше підходить, наприклад, для планування уроків з предмету креслення.

Другий підхід вимагає спочатку підібрати відповідні об'єкти практичної/проектної діяльності учнів на різні періоди навчання, а потім зміст роботи з їхнього виготовлення розподіляється між окремими уроками. Після цього до кожного заняття підбираються ті теоретичні відомості, які відповідають запланованій практичній роботі. Такий підхід дозволяє вести навчання в технологічній послідовності виготовлення виробів, що забезпечує логічний зв'язок практики з теорією.

В умовах проектно-технологічної системи навчання використовується виключно другий підхід. Тобто спочатку вчитель разом з учнями обирають об'єкти проектної/практичної діяльності, потім – технології, в яких вони

будуть реалізовуватись, потім розраховується час і планується послідовна система уроків з виконання кожного проєкту.

Під час складання календарно-тематичного плану вчитель має чітко встановити, яких результатів навчання учнів (засвоєння яких знань, формування яких умінь, навичок і ціннісних ставлень) слід очікувати на кожному з запланованих уроків.

При плануванні навчального процесу учитель самостійно формує теми, які учням необхідно засвоїти, зважаючи на обрані для виготовлення об'єкти проєктування/практичної діяльності, визначає і планує необхідну кількість навчальних годин, необхідних учням для вивчення відповідних процесів з обробки матеріалів тощо. Така академічна автономія учителя «обмежена» лише запланованими очікуваними результатами навчально-пізнавальної діяльності учнів, які визначають логіку його підготовки до навчального року, семестру, розділу чи окремого уроку.

Алгоритм складання календарно-тематичного плану

Для складання календарно-тематичного плану вчителю доцільно працювати за таким алгоритмом:

Крок 1. Обрати навчальну модельну програму.

Крок 2. Визначити згідно програми назви модулів (чи розділів) і визначити кількість годин на вивчення кожного з них (з розрахунку, що у 5-6 класах має бути в загальній кількості 70 годин на рік; а у 7-9 класах – 35 годин)

Крок 3. Визначити кількість проєктів (виробів) до кожного модулю та їх напрямки (або назви).

Крок 4. Обрати основні та, за потреби, додаткові технології для проєктування й виготовлення кожного обраного виробу.

Крок 5. Спланувати очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (чітко уявити собі ці проєкти (вироби), технологію їх виготовлення і продумати, які теоретичні знання та практичні вміння мають засвоїти учні під час їх виконання).

Крок 6. Оформити таблицю календарно-тематичного планування. Сформулювати назви проєктів, визначити кількість годин, необхідних для виконання кожного проєкту (виробу) та послідовність їх виконання в навчальному році.

Крок 7. Сформулювати теми та зміст уроків із проєктування та виготовлення кожного проєкта відповідно до алгоритму проєктно-технологічної діяльності та з урахуванням очікуваних результатів навчальної діяльності учнів.

Крок 8. Визначити дати проведення кожного уроку з урахуванням канікул та вихідних і святкових днів.

Вибір об'єктів проєктної діяльності учнів

Обираючи теми проєктів під час складання календарно-тематичного плану, вчитель має врахувати низку чинників, а саме:

1) об'єкти проєктної діяльності учнів мають виконувати певну корисну функцію, мати особистісну і соціальну значущість (учні мають розуміти, для чого і для кого вони створюють ці проєкти);

2) проєкти повинні бути актуальними, цікавими, зрозумілими, привабливими і доступними для учнів даного віку, викликати бажання їх виконати;

3) проєкти повинні мати навчальний, пізнавальний, розвивальний, виховний потенціал, передбачати простір для творчості і самореалізації учня, а також забезпечувати формування очікуваних результатів навчання учнів, визначених Державним стандартом і навчальною програмою;

4) об'єкти проєктної діяльності мають бути різноманітними, різнобічного спрямування, виконуватись в різних технологіях, із використанням різних матеріалів та засобів праці, відповідати матеріально-технічній базі школи та охоплювати усі розділи/модулі навчальної програми;

5) доцільним є використання творчих завдань з проєктування і виготовлення корисних й естетичних виробів для себе, дому, членів родини; з кулінарії; організації побуту і прибудинкової території;

6) необхідно пам'ятати про значимість соціалізації і спрямовувати учнів на створення таких проєктів, які об'єднують, передбачають партнерську взаємодію, спілкування, взаємодопомогу, турботу про близьких (спільні проєкти, благодійні ярмарки, челенджі, волонтерські проєкти тощо);

7) варто орієнтуватися на родинний, шкільний, народний, державний календарі; узгоджувати потреби й інтереси учнівства з потребами й інтересами закладу освіти, місцевої громади; переносити навчання технологій у міжгалузеві, загальношкільні, міжшкільні, громадські, міждержавні проєкти.

Рекомендовані джерела:

1. Інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів / інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2024/2025 навчальному році. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/uploads/public/66dffe/c4c/66dffe4c92d2958213439.pdf>
2. Мачача Т.С. Дидактичний конструктор навчального предмета «Технології. 5–6 класи» за модельною програмою Д. Кільдерова, Т. Мачачі, В. Юрженка, Д. Луп'яка. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/729340/> та https://lib.iitta.gov.ua/728946/1/Trud_pidgotovka_4_2021_Blok-2-18.pdf
3. Особливості розробки навчальної програми та календарно-тематичного плану за модельними програмами. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=caRjUeTp7XM>

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. З якою метою вчитель планує свою роботу?
2. Які зміни і в якому обсязі може вносити вчитель у навчальні програми?
3. Охарактеризуйте підходи до складання календарно-тематичного плану.
4. Які основні кроки має здійснити вчитель технологій під час планування навчального процесу?
5. Які чинники впливають на вибір об'єктів проєктної діяльності учнів?
6. Чому вчителю не рекомендується копіювати чужі календарно-тематичні плани і намагатися впроваджувати їх у свою роботу?

ПРАКТИЧНИЙ БЛОК

Завдання:

Скласти календарно-тематичний план з технологій на поточний навчальний рік для одного з класів (за вказівкою викладача або на власний вибір) за самостійно обраною модельною навчальною програмою.

Порядок розробки плану:

1. Складіть матрицю календарно-тематичного плану (окремо на перше і друге півріччя), тобто таблицю розділів (чи модулів) і проєктів (виробів, послуг чи об'єктів практичної діяльності) в логічному порядку їх виконання учнями та з розбивкою годин на їх виконання (в сумі має бути для 5-6 класів – 70 годин; для 7-9 класів – 35 годин). Приклад матриці дивіться у таблиці 4 і в [додатку 2](#).

Таблиця 4

Матриця календарно-тематичного планування

№ з/п	Теми проєктів та технології		Кіл-ть годин
І СЕМЕСТР			
Модуль 1. Назва модулю			
1.1	Проект 1. Назва проєкту		
	Технології основні	Технології додаткові	
1.2	Проект 2. Назва проєкту		
	Технології основні	Технології додаткові	
	і т.д. ...		

2. Сформулюйте теми уроків відповідно до змісту навчальної програми або за логікою виконання кожного проєкту, продумавши зміст матеріалу кожного уроку. На останньому уроці з виконання кожного проєкту має бути запланований його захист. Всього в навчальному році має бути 35 уроків (35 навчальних тижнів).

3. Проставте кількість годин до кожного уроку (для 5-6 класів один урок = 2 години; для 7-9 класів один урок = 1 година).

4. Проставте орієнтовні дати проведення уроків (для цього виберіть один день тижня, наприклад, середу, коли, на вашу думку, будуть проводитись уроки технологій у вашому класі), не враховуючи дати, що потрапляють в канікули та на вихідні дні (для цього потрібні календарі на поточний і наступний роки). Намагайтеся спланувати роботу так, щоб виконання проєкту або вивчення розділу/модуля завершувалося до канікул, а після канікул починався інший проєкт або інший розділ/модуль.

Враховуйте орієнтовний графік навчального процесу в поточному навчальному році.

Наприклад, у 2024-2025 навчальному році:

Початок навчання – 2 вересня 2024 р.

Осінні канікули – з 28 жовтня до 02 листопада 2024 р.

Зимові канікули – з 23 грудня 2024 р. до 11 січня 2025 р.

Весняні канікули – з 24 до 29 березня 2025 р.

Закінчення навчального року – 30 червня 2025 р.

5. Оформіть календарно-тематичний план в таблицю 5 за спрощеною схемою* на аркушах формату А4 (*дивіться приклади календарно-тематичних планів у [додатку 2](#), розділі «Додаткові матеріали» на Moodle, а також у вільному доступі, на сайтах учителів*).

* Таблиця може бути оформлена по-іншому, але у плані обов'язково мають бути такі опції:

- назва модуля чи/та розділу
- номер уроку за порядком
- тема і зміст уроку
- кількість годин на проведення кожного уроку
- дата проведення

Можуть бути ще додаткові опції: практичні роботи, домашнє завдання, очікувані результати навчання, міжпредметні зв'язки, примітка та інші.

Таблиця 5.

Прізвище й ім'я студента, номер групи

КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН З ТЕХНОЛОГІЙ

для ____ класу,

розроблений за модельною навчальною програмою

автор(и) програми (рік видання)

№ уроку з/п	Розділи (модулі), проєкти, теми і зміст уроків	Кількість годин	Дата
Модуль 1. Назва модуля			
Проект 1: Назва проєкту (____ год.)			
<i>Основна технологія:</i> _____			
<i>Додаткові технології:</i> _____			
1	Тема і короткий зміст уроку		
2	Тема і короткий зміст уроку		
	...		

6. Зробіть загальні висновки по роботі.

7. Презентуйте матрицю і календарно-тематичний план в студентській групі, спільно обговоріть та оцініть результат.

МОДУЛЬ 2. РОЗРОБКА Й АНАЛІЗ ПЛАНУ- КОНСПЕКТУ УРОКУ ТЕХНОЛОГІЙ

Практична робота № 5

ВИЗНАЧЕННЯ МЕТИ Й ОЧІКУВАНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ УРОКУ ТЕХНОЛОГІЙ

- Мета роботи:** навчитись визначати очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів та цілі уроку технологій на компетентнісній основі.
- Обладнання та матеріали:** календарно-тематичний план, навчальні програми, шкільні підручники, методичні посібники для вчителя, приклади планів-конспектів уроків.

ТЕОРЕТИЧНИЙ БЛОК

Урок – основна форма навчання в школі. Увесь навчально-виховний процес складається з системи уроків, побудованої в логічній послідовності (згідно календарного плану). Вчитель повинен чітко уявляти собі мету і конкретні завдання кожного окремого уроку. Мета дозволяє сконцентрувати зусилля вчителя на головному, встановлює види діяльності і служить еталоном результату навчання.

Під *метою* у навчальному процесі розуміють конкретні навчально-виховні завдання, які необхідно вирішити спільно з учнями упродовж уроку.

Для чіткого визначення мети уроку треба уявити його кінцевий результат, тобто усвідомити, які знання, уміння, навички повинні набуті учні після проведеного уроку, які психічні властивості і якості особистості при цьому мають сформуватися. Задля того, щоб досягти успіху, учні повинні розуміти, навіщо вони прийшли на урок, чого вони повинні досягти та як це зробити.

Учитель на кожному уроці вирішує, як правило, декілька навчально-виховних завдань. Усі вони в комплексі мають забезпечувати реалізацію головного принципу гуманістичної педагогіки – принципу розвитку творчої особистості учня.

Кожна мета уроку має бути триєдиною і складатися з цілей навчання, розвитку і виховання. Тобто, виділяють три основні види мети уроку: *навчальну (освітню)*, *виховну* і *розвивальну*. На уроці технологій/трудоного навчання може реалізовуватись ще й *профорієнтаційна* мета, якщо в змісті уроку передбачено ознайомлення з певною професією або формуються певні професійні якості.

Навчальна (дидактична) мета уроку конкретизує, які знання, уміння і навички формуються чи вдосконалюються в учня на даному уроці. Формулювання навчальної мети може передбачати засвоєння (поглиблення,

закріплення) знань, формування (вдосконалення) умінь, відпрацювання (вдосконалення) навичок.

Постановка *виховних цілей* уроку охоплює всі основні сторони виховання учнів – розумове, моральне, трудове, естетичне тощо. Реалізація *різних сторін виховання* здійснюється комплексно й безупинно на кожному уроці. Виховна мета уроку може бути спрямована на виховання в учнів дбайливого й економного ставлення до обладнання, інструментів і матеріалів; забезпечення морального (виправлення учнями невдало виконаної роботи, організація взаємодопомоги і взаємоконтролю в процесі роботи, оцінка результатів праці, повага до національних традицій тощо) й естетичного (виховання емоцій і почуттів, формування любові до праці, природи, рідного краю, естетичного смаку, культури праці тощо) виховання; формування таких якостей особистості, як самостійність, відповідальність, охайність, уважність, дисциплінованість, вольових якостей – витримки, цілеспрямованості, наполегливості, здатності доводити роботу до завершення та ін.

Розвивальна мета уроку передбачає розвиток *пізнавальних процесів* учня – різних видів відчуттів, сприймання, мислення, пам'яті, уваги, уяви; розвиток *розумових здібностей* – уміння аналізувати, порівнювати, класифікувати, узагальнювати, робити висновки (аналітичного і критичного мислення); розвиток *інтересів* учня; розвиток *мови* (особливо при вивченні нової термінології); розвиток *рухової сфери* (координації рухів, мікромоторики при виконанні дрібних технологічних операцій); розвиток *спеціальних і творчих здібностей*.

Слід зауважити, що виховна і розвивальна мета не можуть бути реалізовані за один урок (оскільки процес виховання і розвитку є безкінечним), тому для їх формулювання застосовують дієслова неозначеної форми – *виховувати і розвивати*.

Приклад формулювання триєдиної мети уроку на тему «Основи біоніки у проєктуванні» (9-й клас) (розробила студентка Приходько Ю.).

Навчальна:

- сформувати в учнів загальне уявлення про науку біоніку і біодизайн та їх досягнення в різних сферах діяльності людини;
- забезпечити засвоєння учнями знань про метод функціональних аналогій в біодизайні;
- формувати вміння творчо осмислювати природні форми і застосовувати їх у проєктуванні штучних об'єктів;

Виховна:

- виховувати любов і шанобливе ставлення до природи, естетичний смак, культуру праці, взаємоповагу;

Розвивальна:

- розвивати спостережливість, образне мислення й образну пам'ять, уяву, здатність проводити аналогії між природними і штучними об'єктами; розвивати творчі здібності в галузі художнього конструювання.

Мета уроку повинна бути конкретною і реалістичною, тобто відображати конкретні результати навчальної діяльності учнів, яких вони повинні досягти на кінець уроку. Не можна формулювати мету абстрактно, узагальнено, наприклад, «Сприяти розумовому розвитку учнів». Якщо мета визначена нечітко чи вчитель погано уявляє собі шляхи та способи її досягнення, ефективності уроку важко чекати. Взагалі мета уроку має бути сформульована так, щоб *про її досягнення можна було судити об'єктивно*.

Новий етап у розвитку шкільної освіти (НУШ) пов'язаний з упровадженням компетентнісного підходу до формування змісту та організації навчального процесу. Компетентнісна освіта зорієнтована на *практичні результати, досвід особистої діяльності, вироблення ставлень*, що зумовлює принципові зміни в організації навчання, яке стає спрямованим на розвиток конкретних цінностей і життєво необхідних знань і вмінь учнів.

Поняття «компетентність» пов'язується з обізнаністю, авторитетністю, кваліфікованістю. Це загальна *здатність виконувати певний вид діяльності, що ґрунтується на знаннях, уміннях, досвіді, цінностях, здібностях*, набутих у процесі навчання завдяки проживанню (розв'язанню) ситуацій і рефлексії досвіду.

Виокремлюють трьохрівневу ієрархію компетентностей.

Предметні – формуються засобами навчальних предметів.

Міжпредметні (загальногалузеві) – належать до групи предметів або освітніх галузей.

Предметні та міжпредметні компетентності передбачають засвоєння особистістю конкретних навчальних результатів – знань, умінь, навичок, формування ставлень, досвіду, рівень засвоєння яких дозволяє їй діяти адекватно у певних навчальних і життєвих ситуаціях.

Ключові (базові, основні, надпредметні, метапредметні) компетентності є найбільш універсальними. Це ті, які необхідні всім громадянам для особистої реалізації та розвитку, активного громадянського життя, соціальної єдності та можливості працевлаштування. Вони формуються засобами усіх навчальних предметів.

Кожна компетентність складається з трьох основних компонентів:

1. *Знаннєвий компонент*. Знання – це не просто інформація, а швидко змінювана, динамічна, різноманітна, яку треба вміти знайти, відокремити від непотрібної, перевести у досвід власної діяльності.

2. *Діяльнісний компонент*. Уміння діяти і використовувати знання у конкретній ситуації; розуміння, яким чином можна добути потрібне знання, за допомогою якого методу. Навички як автоматизовані компоненти умінь.

3. *Оцінно-ціннісний компонент*. Адекватне оцінювання себе, світу, свого місця в світі, конкретного знання, необхідності чи зайвості його для своєї діяльності, а також методу його здобування чи використання.

Ці компоненти визначаються в навчальній програмі у графі «Очікувані результати навчання», а також у [Додатку 12 до Державного стандарту](#) «Вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів у технологічній освітній галузі».

У світлі компетентнісного підходу необхідністю є формулювання мети уроку НЕ через учительську мету (ціленав'язуюче навчання), а через результати учнівської діяльності, тобто *через формулювання очікуваних результатів* уроку.

Досягнення результатів має відповідати таким вимогам:

- висвітлювати результати діяльності учнів на уроці, а не вчителя («після цього уроку УЧНІ зможуть ...пояснювати, визначати, характеризувати, давати оцінку... тощо»);
- чітко відображати рівень навчальних досягнень, який очікується після уроку;
- чітко вказувати на способи «вимірювання» результатів.

Приклад формулювання очікуваних результатів навчання для уроку на тему «Сервірування столу. Правила поведінки за столом» (5 клас) (розробила студентка Мексун А.).

Очікувані результати навчання учня на уроці:

Знаннєвий компонент: розрізняє столовий посуд і столові прибори, знає правила користування ними, знає правила поведінки за столом під час споживання їжі, знає порядок і загальні правила сервірування столу.

Діяльнісний компонент: вправно користується столовими приборами, уміло поводить за столом, складає серветки різними способами, сервірує стіл відповідно до меню і конкретного випадку.

Оцінно-ціннісний компонент: усвідомлює важливість естетичного оформлення столу для зручного і приємного споживання їжі та дотримання столового етикету для створення власного позитивного іміджу.

В умовах компетентнісного підходу мета уроку має складатися з двох основних компонентів:

1) *формування предметних компетентностей* (відображає навчальну мету даного уроку, тобто формування конкретних результатів навчання з даної теми). Для визначення предметних компетентностей слід скористатися [Додатком 12 до Державного стандарту](#) «Вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів у технологічній освітній галузі».

2) *формування ключових компетентностей* (умінь і ставлень) засобами теми даного уроку. Для визначення ключових компетентностей, формування яких може забезпечити тема уроку, слід скористатися [Додатком 11 до Державного стандарту](#) «Компетентнісний потенціал технологічної освітньої галузі».

Приклад формулювання компетентнісної мети уроку на тему «Художнє конструювання виробу з використанням методу фантазування» (5 клас) (розробив студент Лабута І.).

Мета уроку:

Формування предметних компетентностей:

- розуміти сутність методу фантазування у проєктуванні виробів;
- виконувати художнє конструювання виробу з використанням методу фантазування;
- виконувати ескіз або технічний рисунок задуманого виробу у зручній формі;
- визначати показники якості задуманого виробу.

Формування ключових компетентностей:

- *Інформаційно-комунікаційна компетентність*: шукати, критично оцінювати і використовувати інформацію для виконання завдань; застосовувати інформаційно-комунікаційні технології для пошуку, обробки, обміну інформацією; здійснювати проєктування виробу з використанням цифрового середовища;

- *Ініціативність та підприємливість*: творчо мислити, генерувати нові ідеї та ініціативи; відкритість до нових ідей, впевненість і рішучість під час реалізації власних ідей; визнання своїх талантів, здібностей, вмінь і демонстрація їх у праці і творчості;

- *Культурна компетентність*: виражати власні ідеї, досвід і почуття через виготовлені вироби;

- *Здатність спілкуватися рідною та іноземними мовами*: висловлювати й обґрунтовувати власні думки, пов'язані з втіленням ідеї проєкту;

- *Громадянські і соціальні компетентності*: працювати самостійно та в команді з іншими на результат; відповідальність, пошанування думок інших людей.

Рекомендовані джерела:

1. Вимоги до поурочних планів. URL: <https://naurok.com.ua/vimogi-do-pourochnih-planiv-47997.html>
2. Дмитренко К.А. та ін. Звичайні форми роботи – новий підхід: розвиваємо ключові компетентності: метод. посіб. Харків: Основа, 2018. 119 с.
3. Компетентісно орієнтоване навчання: сутність, форми і методи: навчальний посібник. [Електронне видання] /О.М. Горюшкіна, В.І. Доротюк та ін. Київ: Педагогічна думка, 2022. 221 с.
4. Максименко В.П. Сучасний урок: теорія і практика (дидактичний аспект). *Математика в сучасній школі*. 2013. №11. С. 11-16. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/5360/1/V_Maksymenko_MSS_11_GL.pdf
5. Огляд і розбір Держстандарту технологічної освітньої галузі. URL: <https://naurok.com.ua/post/oglyad-i-rozbir-derzhstandartu-tehnologichno-osvitno-galuzi>
6. Пелагейченко М.Л. Професійний довідник учителя трудового навчання. Харків, 2013. С. 97-104.
7. Триєдина мета уроку – основа основ.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Що являє собою комплекс навчально-виховних цілей уроку технологій?
2. У чому полягає навчальна (дидактична) мета уроку?

3. Охарактеризуйте напрямки виховних цілей в технологічній освіті.
4. Які завдання уроку технологій належать до розвивальних?
5. Назвіть основні вимоги до формулювання мети уроку.
6. Що таке «очікувані результати навчання», з яких компонентів вони складаються і як визначаються?
7. Які особливості формулювання мети уроку на компетентнісній основі?

ПРАКТИЧНИЙ БЛОК

Завдання:

Для вибраної із власного календарно-тематичного плану теми уроку визначити очікувані результати навчання учнів та сформулювати мету уроку на компетентнісній основі.

Порядок виконання роботи:

1. Виберіть із власного календарно-тематичного плану (або за вказівкою викладача) один урок (бажано такий, щоб він включав і вивчення певного обсягу теоретичного матеріалу, і практичну роботу з виконанням певних технологічних операцій). Уточніть розділ/модуль, тему проєкту, технологію(ї) його виконання, уточніть формулювання **теми уроку**.

2. Визначте місце і значення вибраного уроку в загальній системі уроків в календарно-тематичному плані, його зв'язок з іншими уроками, можливо, з матеріалом, вивченим у попередніх класах. **Уявіть урок в загальних рисах** – його приблизну структуру та зміст діяльності вчителя й учнів.

3. Визначте **очікувані результати навчання** учнів на даному уроці (знаннєвий, діяльнісний і оцінно-ціннісний компоненти). При цьому орієнтуйтеся на вимоги, визначені програмою (за якою складено календарно-тематичний план) та загальні і конкретні результати навчання, що визначені у [Додатку 12 Державного стандарту](#), а також на матеріал шкільного підручника (якщо дана тема уроку є в підручнику) чи навчального посібника.

4. Сформулюйте мету уроку, конкретизувавши **предметні та ключові компетентності**, які будуть формуватися в учнів на цьому уроці. (При цьому можна користуватися переліком компонентів ключових компетентностей, визначених у навчальній програмі [«Трудове навчання. 5-9 кл.» 2017 р.](#), або на компетентнісний потенціал технологічної освітньої галузі, що визначений у [Додатку 11 Державного стандарту](#))

5. Зробіть загальні висновки по роботі.

6. Презентуйте результати виконання практичних завдань в студентській групі, спільно обговоріть та оцініть результат.

Практична робота № 6

РОЗРОБКА ПЛАНУ-СТРУКТУРИ УРОКУ ТЕХНОЛОГІЙ

- Мета роботи:** ознайомитись із структурою уроків різних типів, навчитись розробляти план-структуру комбінованого уроку технологій.
- Обладнання та матеріали:** навчальні програми з технологій, шкільні підручники, методичні посібники для вчителя, приклади планів-конспектів уроків технологій / трудового навчання.

ТЕОРЕТИЧНИЙ БЛОК

Урок є основною формою організації навчання учнів основної школи. *Урок* – це логічно закінчена, цілісна, обмежена в часі частина освітнього процесу, яку проводить учитель за розкладом із групою учнів постійного складу, що мають приблизно однаковий рівень фізичного і розумового розвитку. Кожен урок є складовою частиною або ланкою цілісного ланцюга навчального процесу.

Урок є складним педагогічним явищем. З одного боку – це організована активна навчально-пізнавальна діяльність учнів, з іншого – керування цією діяльністю вчителем. В уроці відображені всі компоненти освітнього процесу: мета, зміст, засоби, методи, діяльність з організації й управління, рефлексія та інші елементи. Ретельно продуманий і добре підготовлений урок дає можливість досягти усіх поставлених цілей.

На уроках технологій діяльність учителя полягає не стільки у викладі навчального матеріалу й організації сприймання і засвоєння цього матеріалу учнями, скільки в організації практичної діяльності учнів, застосуванні знань для виконання конкретних практичних завдань, формуванні технологічних умінь і навичок, творчих здібностей, ставлень, досвіду.

У методиці трудового навчання для класифікації уроків використовують різні ознаки: *за домінуючими дидактичними цілями*, за переважанням вивчення теоретичних знань або практичних робіт, за основними методами навчання. За першою ознакою виділяють *такі типи уроків*:

- урок набуття учнями нових знань (це теоретичний урок, на якому в основному вивчається новий матеріал);
- урок формування умінь і навичок (майже увесь час уроку займає практична робота учнів);
- урок комплексного застосування знань, умінь та навичок (частіше уроки такого типу проводяться на заняттях з моделювання і конструювання);
- урок повторення, систематизації й узагальнення знань (проводиться після вивчення розділу або модулю програми або в кінці навчального року);

центральне місце на уроці займає повторення матеріалу, спрямоване на формування в учнів системи знань);

- урок перевірки, оцінювання і корекції знань, умінь, і навичок (контрольний урок);

- комбінований урок (на такому уроці вирішуються різні дидактичні завдання; він містить в собі різні елементи інших типів уроків; комбінований урок є провідним у системі технологічної освіти).

В умовах компетентнісного підходу основними формами організації освітнього процесу виділяють *такі типи уроків*:

- урок формування компетентностей;
- урок розвитку компетентностей;
- урок перевірки та/або оцінювання досягнення компетентностей;
- урок корекції основних компетентностей;
- комбінований урок.

Названі типи уроків вважаються стандартними. Проте, вчитель може побудувати урок і з нестандартною структурою і формою проведення. *Нестандартний урок* – це імпровізоване навчальне заняття, що має нетрадиційну структуру: наприклад, урок – прес-конференція; урок-змагання; урок-подорож (мандрівка); урок – ділова (рольова) гра; урок – театралізоване дійство (інсценування); урок-розслідування; урок-диспут; урок-суд тощо.

Учитель сам може створювати власний тип і структуру уроку.

Сучасний урок, зорієнтований на реалізацію компетентнісного підходу в навчанні, має вирішувати ряд *завдань*. Це зокрема:

- підвищення рівня мотивації учнів;
- використання суб'єктивного досвіду, набутого учнями;
- діяльнісна основа – здобуття знань у процесі активної діяльності, а також ефективне та творче застосування набутих знань та досвіду на практиці;
- формування в учнів навичок отримувати, осмислювати та використовувати інформацію з різних джерел;
- підвищення рівня самоосвітньої та творчої активності учнів;
- наявність контролю, самоконтролю та взаємоконтролю за процесом навчання;
- формування і розвиток м'яких навичок – моральних цінностей особистості, критичного мислення, емоційного інтелекту, соціальних і комунікативних здібностей тощо;
- створення ситуації успіху, позитивна емоційна атмосфера;
- застосування інтерактивних методів навчання та цифрових технологій;
- організаційна чіткість структури уроку, оптимізація кожного етапу уроку, інтенсифікація освітнього процесу.

Типи уроків технологій відрізняються один від одного своєю структурою. Під структурою уроку розуміють сукупність елементів, з яких складається урок, їх послідовність і взаємозв'язок.

Як правило, комбінований урок складається з таких частин (етапів): I – організаційно-підготовчої або вступної – 10% часу; II – основної (теоретичної і практичної) – 75% часу; III – підсумкової – 15% часу.

Розглянемо структуру (будову) комбінованого уроку технологій для загального випадку та основні дії на кожному етапі.

1. Організаційно-підготовча частина:

а) привітання з класом, перевірка підготовленості учнів до уроку, відмічання присутніх, призначення чергових, видача або перевірка наявності інструментів і матеріалів;

б) створення в класі атмосфери психологічного комфорту та ділове налаштування на активну роботу;

в) підготовка учнів до сприймання нового матеріалу (повторення раніше вивченого матеріалу, актуалізація опорних знань та життєвого досвіду учнів, постановка завдання, проблеми і т. ін.);

г) мотивування учнів до вивчення нового матеріалу.

2. Основна частина

Теоретична частина:

а) повідомлення або спільне формулювання теми, мети, завдань уроку (цілепокладання), очікуваних результатів;

б) вивчення нового матеріалу;

в) контроль осмислення (закріплення) учнями нового матеріалу.

Практична частина:

а) вступний інструктаж, повідомлення завдань практичної роботи, показ технологічних операцій, вивчення або повторення правил безпечної праці, розподіл учнів по робочих місцях;

б) поточний інструктаж, формування умінь і навичок учнів у процесі практичної роботи під керівництвом вчителя;

в) заключний інструктаж, підведення підсумків практичної роботи, аналіз помилок.

3. Підсумкова частина:

а) рефлексія знань і вмінь учнів, емоційного стану, діяльності на уроці;

б) підведення загальних підсумків уроку;

в) оцінювання результатів роботи учнів;

г) повідомлення домашнього завдання і пояснення способів його виконання;

д) прибирання робочих місць, майстерні, особиста гігієна.

Структуру та елементи комбінованого уроку в загальному випадку, а також мету кожного етапу уроку наведено в таблиці 6.

Таблиця 6.

СТРУКТУРА (ЕЛЕМЕНТИ) УРОКУ ТЕХНОЛОГІЙ

Частина уроку та її мета		Елементи (етапи) уроку*	Мета етапів уроку
Організаційно-підготовча частина мета – підготовка учнів до сприймання нового матеріалу		I. Організаційний момент	Активізація уваги учнів, підготовка до уроку, емоційне й ділове налаштування учнів
		II. Перевірка засвоєння учнями матеріалу попередніх уроків	Визначення рівня наявних знань та вмінь учнів для подальшої корекції
		III. Актуалізація опорних знань і життєвого досвіду учнів	Установлення зв'язку нового матеріалу з раніше вивченим (відомим)
		IV. Мотивація навчальної діяльності учнів	Підготовка учнів до свідомого й активного сприймання нового навчального матеріалу, збудження активного ставлення до пізнавальної діяльності
Основа частина	Теоретична частина мета – засвоєння учнями нових знань	V. Повідомлення теми уроку. Цілепокладання	Допомога учням в усвідомленні теми, основних завдань та очікуваних результатів уроку
		VI. Вивчення нового матеріалу	Допомога учням в оволодінні новими знаннями та способами діяльності
		VII. Контроль осмислення (закріплення) учнями нового матеріалу	Перевірка ступеня розуміння і засвоєння учнями нового матеріалу
	Практична частина мета – застосування знань на практиці, формування вмінь та навичок	VIII. Практична робота а) вступний інструктаж б) поточний інструктаж в) заключний інструктаж	Формування вмінь застосовувати новий матеріал на практиці
Підсумкова частина мета – підведення підсумків уроку		IX. Підбиття підсумків уроку. Рефлексія	Допомога учням в усвідомленні правильних висновків з вивченого матеріалу. Включення механізмів самоаналізу та самооцінювання учнями власної навчальної діяльності на уроці
		X. Домашнє завдання	Самостійне закріплення нових знань та вмінь
		XI. Прибирання робочих місць і майстерні	Закріплення навичок самообслуговування і культури праці

*Елементи (етапи) уроку можуть змінюватись і мінятись місцями залежно від теми й ідеї уроку.

Рекомендовані джерела:

1. Вимоги до поурочних планів. URL: <https://naurok.com.ua/vimogi-do-pourochnih-planiv-47997.html>
2. Максименко В.П. Сучасний урок: теорія і практика (дидактичний аспект). *Математика в сучасній школі*. 2013. №11. С. 11-16. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/5360/1/V_Maksymenko_MSS_11_GL.pdf
3. Пелагейченко М.Л. Професійний довідник учителя трудового навчання. Харків, 2013. С. 47-73
4. Пискун О.М. Структурні компоненти уроку трудового навчання. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка*. Чернігів: ЧНПУ, 2016. Вип. 137. С. 271-274.
5. Сучасний урок технологій : методичний посібник. Укл. Журавльова О.Л. Краматорськ, 2023. URL: <https://naurok.com.ua/metodichnyi-posibnik-suchasniy-urok-tehnologiy-368869.html>
6. Теорія і методика навчання технологій: навч. посіб. / І.П. Андрощук, І.В. Андрощук, В.В. Бербец, О.В. Бялик та ін. За заг. ред. О.М. Коберника. Умань, 2015. С. 379-396.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Наведіть визначення уроку як основної форми навчання.
2. Якими можуть бути типи уроків технологій? Назвіть їх функціональні відмінності.
3. Реалізацію яких завдань має вирішувати сучасний компетентнісний урок?
4. Які особливості комбінованого уроку? Охарактеризуйте його структуру (основні частини) та елементи в загальному випадку.

ПРАКТИЧНИЙ БЛОК

Завдання:

Розробити план-структуру уроку на тему, вибрану в практичній роботі № 5 (за нижче наведеним прикладом).

Порядок виконання роботи:

1. Уточніть тему і мету (основні завдання) уроку. Визначте тривалість проведення уроку у хвиликах (для 5-6 класів – 90 хв.; для 7-9 класів – 45 хв.).
2. Визначте тип уроку з огляду на його основні завдання.
3. Підберіть необхідні джерела (в тому числі й Інтернет-джерела) для підготовки змістового наповнення плану-конспекту уроку і складіть їх бібліографічний список (біля 5 джерел).
4. За допомогою шкільного підручника (або інших джерел) визначте основні поняття теми уроку, які мають засвоїти учні.
5. Проаналізуйте можливі зв'язки з іншими навчальними предметами (міжпредметні зв'язки).
6. Визначте основні структурні компоненти (етапи) уроку і розподіліть час на кожен етап (у хвиликах).
7. Складіть план вивчення нового матеріалу.
8. Сформулюйте назву практичної роботи (чи практичних робіт, якщо їх буде декілька).
9. Зробіть загальні висновки по роботі.
10. Презентуйте результати виконання практичного завдання в студентській групі, спільно обговоріть та оцініть результат.

*Приклад складання плану-структури уроку
(розробила студентка Самойленко Т.)*

Тема уроку: МОДЕЛЮВАННЯ ПОЯСНОГО ВИРОБУ (ШОРТІВ)

Клас 8.

Тривалість: 1 година (45 хв.)

Тип уроку: комбінований.

Основні поняття теми: технічне моделювання поясного виробу, кокетка, рельєф, складки (однобічні, зустрічні, бантові), кишені (накладні, прорізні, у швах).

Міжпредметні зв'язки: образотворче мистецтво, геометрія, креслення.

Використані джерела:

1. Богданова С.І. Трудове навчання (для дівчат). 7 клас: розробки уроків. Харків, 2009. С. 25-30.
2. Козубай Л.І. Моделювання поясних виробів. Розробка уроку. URL: <https://naurok.com.ua/modelyuvannya-poyasni-virobiv-116448.html>
3. Мачача Т.С., Стрижова Т.В. Трудове навчання (обслуговуючі види праці): підручн. для 8 кл. Харків, 2016. С. 22-66.
4. Моделюємо штани – форма штанів своїми руками. URL: <https://uk.cuturie.com.ua/modeliruem-i-shem-sami/modeliruem-bryuki.html>
5. Хоменко Л.М. Конструювання, моделювання, технологія пошиття поясних виробів: Методичні рекомендації для виконання лабораторних робіт. Умань, 2010. URL: <https://cutt.ly/sMc3IU>

Структура уроку:

- I. Організаційний момент (1-2 хв.)
- II. Перевірка засвоєння раніше вивченого матеріалу (2-3 хв.)
- III. Мотивація навчальної діяльності учнів (1 хв.)
- IV. Повідомлення теми уроку. Визначення цілей, завдань і очікуваних результатів уроку (1-2 хв.)
- V. Вивчення нового матеріалу (12-13 хв.)
- VI. Контроль осмислення учнями нового матеріалу (2 хв.)
- VII. Практична робота (20 хв.)
- VIII. Рефлексія. Підведення підсумків (2 хв.)
- IX. Повідомлення домашнього завдання (1 хв.)
- X. Прибирання робочих місць (1 хв.).

План вивчення нового матеріалу:

1. Поняття технічного моделювання швейних виробів.
2. Основні елементи технічного моделювання поясних виробів: кокетки, рельєфи, складки.
3. Види кишень у поясних виробах.

Практична робота: Моделювання шортів з кокеткою, рельєфами, складами і кишнями на основі креслення прямих брюк.

Практична робота № 7

РОЗРОБКА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПІДГОТОВЧОЇ ЧАСТИНИ УРОКУ ТЕХНОЛОГІЙ. ВИЗНАЧЕННЯ СПОСОБІВ МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

- Мета роботи:** усвідомити важливість організаційного етапу уроку та необхідність мотивації і цілепокладання учнів на уроці, ознайомитись з різними способами створення позитивної навчальної мотивації та навчитись розробляти організаційно-підготовчу частину уроку.
- Обладнання та матеріали:** календарно-тематичний план, навчальні програми, шкільні підручники, методичні посібники для вчителя, приклади планів-конспектів уроків.

ТЕОРЕТИЧНИЙ БЛОК

Організаційно-підготовча частина уроку має на меті підготувати учнів до активного сприймання нового матеріалу. Вона складається з таких етапів уроку:

- I. Організаційний момент
- II. Перевірка засвоєння учнями матеріалу попередніх уроків
- III. Актуалізація опорних знань і життєвого досвіду учнів
- IV. Мотивація навчальної діяльності учнів
- V. Повідомлення теми і завдань уроку (цілепокладання).

Названі етапи (окрім організаційного моменту) можуть бути розташовані в різному порядку.

Організаційний момент має швидко налаштувати учнів на урок, зменшити дистанцію вчитель–учень, включити механізми самоорганізації і самодисципліни учнів.

На самому початку уроку вчитель вітається з класом, відмічає присутніх, призначає/визначає чергових, перевіряє підготовку учнів до заняття (наявність зошитів, підручників, інструментів, матеріалів, які мали принести учні з собою, тощо, організацію робочих місць), якщо необхідно, одразу розподіляє учнів по робочих місцях, просить чергових роздати необхідні інструменти та матеріали.

Одним з найважливіших завдань організаційного моменту є створення в класі атмосфери психологічного комфорту та ділове налаштування учнів на активну роботу з передчуттям чогось цікавого. Для цього часто використовують довірливу бесіду, посмішку, комплімент, віршовані девізи уроку, кричалки, які можуть стати певним ритуалом початку уроку.

Привітання – це звичайний ритуал, який має важливий психологічний вплив, тому що у двох-трьох словах можна передати чимало кількості відтінків

настрою, заряд енергії, переключити увагу учнів, показати повагу та доброзичливість. Привітання можуть бути такими:

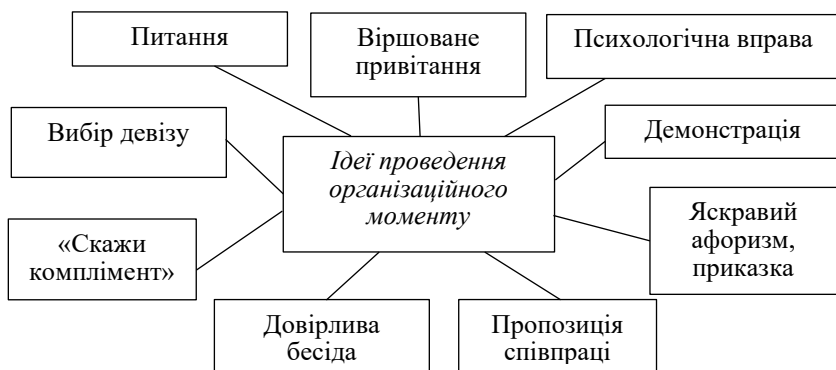
а) звичайне привітання (Доброго ранку! Добрий день!)

б) привітання з зарядом позитиву (Я бажаю вам доброго дня! Здоровенькі були!...)

в) привітання з повагою (Моє шанування! Радий(а) вітати вас!...)

г) привітання + комплімент (Добрий день, мій улюблений клас! Моє вітання найкреативнішим учням школи!....)

д) привітання іноземною мовою (англійською, французькою, іспанською, польською, японською...)

Віршоване привітання вчитель може скласти самостійно, а потім завчити з учнями і промовляти разом на початку кожного уроку.

Наприклад:

Доброго ранку! Доброго дня!

Бажаєте ви! Бажаю вам я!

Сьогодні у нас незвичайний урок.

У світ технологій ми робимо крок.

Це творчості час, фантазії час.

Цікаві завдання чекають на нас!

Передовсім на початку уроку варто *встановити емоційний зв'язок з учнями*, запитати: «Клас, як настрій, як ваші справи, що в кого нового, що хорошого?» Можна запитати, чи хоче хтось розповісти, що він сьогодні відчуває, що хорошого було вчора ввечері чи яка з маленьких приємностей сталася сьогодні вранці.

Можна також запропонувати учням вибрати девіз сьогоднішнього уроку і пояснити його значення. Це може бути приказка (*Хто робить криво, той ходить певно. Хто що знає, тим і хліб заробляє. По роботі пізнати майстра. Добре роби – добре й буде! ...*), афоризм (*Не чекайте на диво – робіть диво самі. Дорогу здолає той, хто йде...*) або цитата відомої людини, наприклад:

Чого б ти не вчився, ти вчишся для себе. <i>Петроній</i>	Освіта надає людині гідності. <i>Дені Дідро</i>
У всьому є своя краса, але не кожен може її побачити. <i>Конфуцій</i>	Як добре, що не потрібно чекати ані хвилини, щоб почати робити світ кращим. <i>Анна Франк</i>

З метою самоорганізації учнів на початку уроку можна провести таку *психологічну вправу*:

а) прийом «Я контролюю свої думки» (Я зосереджуюсь на вивченні...; Мені потрібно припинити думати про...; Зараз мої думки мають бути лише про...)

б) прийом «Зміни свій настрій» (Я радію тому, що ...; Я відчуваю задоволення від ...; Мій настрій стає кращим)

в) прийом «Орієнтація в просторі» (Де я зараз? Навіщо я тут? Що мені слід робити?)

Етапи актуалізації опорних знань та повторення раніше вивченого матеріалу мають на меті визначення рівня наявних знань та вмінь учнів для подальшої корекції, а також установлення зв'язку нового матеріалу з раніше вивченим (уже відомим). Ці етапи налаштовують учня на вивчення певного матеріалу; активізують розумову діяльність, особливо пам'ять; допомагають визначити учням власні досягнення у вивченні певного матеріалу; стимулюють учнів ставити питання і шукати відповіді; допомагають учневі усвідомити, яких знань та вмінь бракує.

Алгоритм актуалізації опорних знань такий:

- 1) Вчитель ставить запитання, використовуючи життєвий досвід учня.
- 2) Учень згадує інформацію з попередніх тем або з власного досвіду і пропонує варіанти відповідей.

Таким чином учень:

- а) відстежує зв'язок між наявними знаннями/вміннями та тими, яких йому бракує;
- б) бачить, що він ще чогось не розуміє/вміє;
- в) виявляє готовність працювати над новим матеріалом.

Під час підготовки вчителя до актуалізації опорних знань учнів необхідно:

- 1) Проаналізувати тему і мету уроку.
- 2) Визначити ключові слова (терміни) теми уроку.
- 3) Сформулювати питання (чи завдання) для певного етапу уроку:
 - а) допомогти учням згадати, що їм відомо про ключові слова теми уроку;
 - б) акцентувати увагу учнів на тому, що їм ще не відомо про ключові слова теми уроку;
 - в) організувати обговорення проблематики теми уроку.

Для проведення даних етапів уроку можна застосувати:

а) *Асоціативний підхід* – використання асоціативного мислення для аналізу ключового слова уроку.

б) *Проблемний підхід* – постановка й обговорення проблемної ситуації.

в) *Ігровий підхід* – застосування ігрових методів і прийомів із змагальними моментами.

г) *Ілюстративний підхід* – використання ілюстративного матеріалу для обговорення ключових питань.

д) *Інтелектуальний підхід* – розв’язування інтелектуальних завдань.

е) *Діалоговий підхід* – спілкування вчителя з учнями, де і вчитель, і учні мають можливість ставити запитання і спільно їх обговорювати.

Етапи актуалізації опорних знань та повторення раніше вивченого матеріалу можна провести різними способами, *наприклад*: провести бесіду; бліцопитування; термінологічний диктант (вчитель називає термін, а учні мають дати його визначення, або навпаки); гру «вірю не вірю» (учитель ставить запитання, або дає певне визначення, учні мають відповісти вірять вони чи ні і чому); «вивчали – не вивчали»; «спіймай помилку» (вчитель навмисно робить малопомітні помилки, які мають знайти учні); «знайди помилку» (в карточці, на кресленні, на схемі...), ребуси, загадки, кросворди (можна скористатися онлайн-генератором), «майстер-клас», де учню пропонується продемонструвати певні вміння, тощо.

Кросворди (чайнворди, сканворди) вчитель складає сам. Для цього потрібно виписати ключові слова, які стосуються даної теми і сформулювати до них цікаві визначення (можна, з гумором, або у вигляді загадок), а потім розташувати слова так, щоб вони перетиналися по вертикалі і горизонталі, утворюючи ключове слово теми уроку.

Можна також скористатися такими прийомами: «Відгадай об’єкт», «Прокоментуй вислів», «Прокоментуй ілюстрацію», «Мій досвід», «Що мені відомо?», «Мікрофон», «Інтелектуальна розминка» тощо.

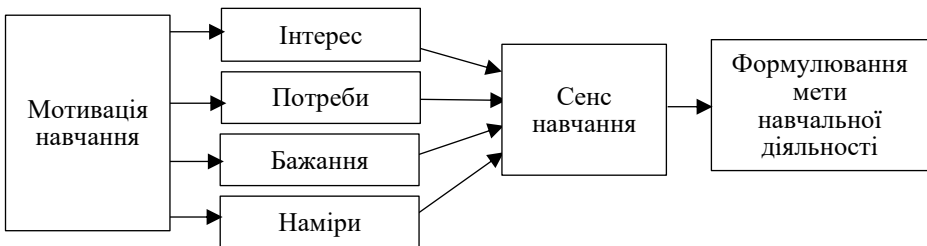

Етап мотивації навчальної діяльності учнів

Однією із найважливіших умов ефективної реалізації цілей уроку технологій є позитивна мотивація навчальної діяльності учнів, тобто створення учителем таких умов, за яких в учнів виникає сильне свідоме прагнення вивчати тему даного уроку і якнайкраще виконувати практичну роботу. Людину не можна успішно навчати, якщо вона ставиться до здобуття знань/вмінь байдуже, без інтересу і не відчуває потреби в них.

Сучасний компетентнісний урок яскраво характеризується тим, що вирішує проблему мотивації навчальної діяльності школярів. На такому уроці створюється модель «навчання із захопленням».

Мотивація – це процес спонукання до дії; вона виконує смислотвірну функцію і надає навчальній діяльності сенсу і значущості. Мотивація стимулює процеси навчання, допомагає створити у школярів спрямованість на навчальну роботу і, найголовніше, перетворює учнів з об'єкта навчання на його суб'єкт, перетворюючи зміст навчання на особистісно значущий для кожного учня. Мотивація має відповісти на запитання: *Для чого ця тема потрібна кожному учню особисто?*

Готуючись до уроку, вчитель має пам'ятати, що існують зовнішні (самоутвердження, престиж, обов'язок тощо) і внутрішні (створюються учнем особисто) мотиви навчання. Зовнішня мотивація підсилює кількість дій (роботи, результатів), а внутрішня підсилює якість. Важливо розуміти, що збільшення кількості нагород, отриманих за виконання привабливих для учня дій, часто призводить до зниження привабливості самих цих дій.

На жаль, учитель часто не знаходить шляхів впливу на внутрішню мотивацію учня і, користуючись «владою ставити оцінки», шантажуючи скаргою до батьків і адміністративним впливом, він відкрито займається примусовою навчальною діяльністю. Результатом примусової діяльності є негативна мотивація (мотивація уникнення покарання чи неприємностей).

Позитивна навчальна мотивація гуртується на наявності в учня пізнавальних потреб і пізнавального інтересу, що в свою чергу формує в нього потяг до знань. Якщо в учня відсутні пізнавальні потреби, то і, відповідно, відсутній пізнавальний інтерес, а це призводить до появи феномену «нудно жити», коли учень не бачить сенсу докладати зусиль для здобуття знань. Таким чином, для вчителя важливо вплинути на появу в учня саме пізнавальних потреб.

Головною умовою формування в учнів позитивного пізнавального ставлення до навчального предмету є захоплення самого вчителя своїм предметом, щира любов до того, що він викладає, чого навчає.

Вчитель може різними способами викликати в учнів інтерес до теми уроку, а саме:

- розкрити значення даної теми для подальшого навчання, виконання практичних завдань або для повсякденного життя чи майбутньої професійної діяльності учнів;

- на початку уроку заінтригувати, задати цікаву задачу чи загадку, кросворд чи гру, створити проблемну ситуацію, розв'язати яку учні зможуть лише за умови уважного вивчення матеріалу уроку;

- здійснити актуалізацію опорного життєвого досвіду учнів за допомогою бесіди або методом «мікрофон», в результаті чого виявити недостаючі знання і вміння учнів і націлити їх на пошук і засвоєння цих знань та вмінь.

Для мотивації можна використовувати й такі прийоми:

- демонстрація яскравих зразків виробів (виконаних вчителем або учнями-попередниками);

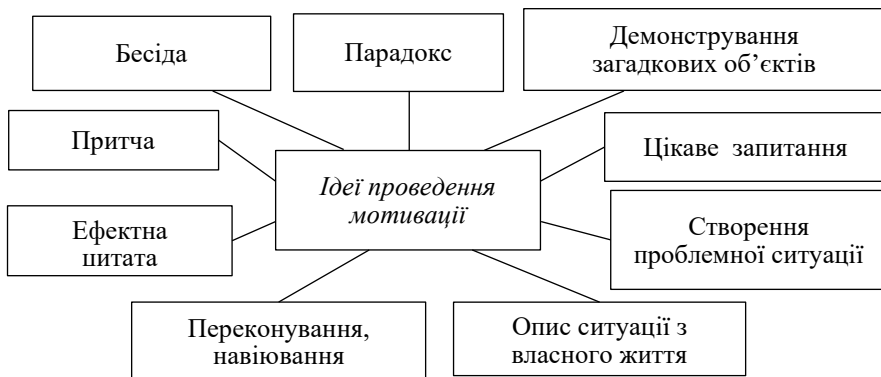
- зв'язок навчального матеріалу з реаліями життя;

- використання ефектних цитат, афоризмів, притч, приказок, та їх спільний аналіз;

- залучення досвіду дітей;

- парадоксальність фактів тощо.

Мотивацію можна здійснити за допомогою монологу вчителя або бесіди з учнями. На етапі мотивації доцільними будуть найкращі зразки виробів, яскраві презентації, кросворди, в яких слід відгадати ключове слово теми уроку, різноманітні дидактичні ігри та проблемні ситуації.

З метою мотивації можна застосовувати:

а) емоційно забарвлену промову (А чи знаєте ви, що...; Ви ніколи не замислювалися, що відбудеться після того, як ми...)

б) демонстрування «загадкового об'єкта» (Навіщо він потрібен на нашому уроці? Що б усе це означало? Як це пов'язано з темою уроку?...)

в) переконування – цілеспрямований вплив учителя на свідомість, волю і почуття учнів (звернення до почуттів; диспут; умовляння; застереження; аргументоване доведення)

д) сугестія (навіювання) – опосередковане формування думки про необхідність навчання через апеляцію до підсвідомості учнів не лише за допомогою слів, а й поглядів, жестів, інтонації (періодичне повторення однієї думки; Гадаю, ви погодитеся зі мною, що...)

е) метод мотиваційних питань

- де я зможу застосувати знання, що здобуду на уроці?

- яка мені користь від цих знань та вмінь?

- чому важливо знати...?

- як зосередитися на темі уроку?

- від кого залежить успіх роботи на уроці?

- для кого я навчаюся?....

є) вибір особистої мети на урок (Хочу дізнатися...; Хочу зробити...; Бажаю навчитися...; Потрібно розвинути такі особистісні якості...; Хочу довести собі...; Хочу довести іншим...)

Етап мотивації може проходити перед повідомленням теми і завдань уроку або після нього, безпосередньо перед вивченням нового матеріалу.

Етап повідомлення теми уроку. Постановка мети і завдань уроку

Неможливо досягти бажаних результатів навчальної діяльності, якщо постановка мети і завдань уроку не є окремим етапом уроку. Часто вчитель повідомляє (чи пише на дошці) тему уроку і називає його завдання на самому його початку, не акцентуючи на цьому особливої уваги. Проте рекомендується поступово підводити учнів до визначення теми уроку й усвідомленої постановки його завдань разом з учнями. Адже для учня важливо не просто дізнатися про мету і завдання уроку, а й усвідомити і прийняти їх як власну мету і завдання. Замість «завдання, що надав учитель» кожен учень має зрозуміти – «це мої завдання». Тоді діяльність учня стає цілеспрямованою та усвідомленою, бо він розуміє, що саме від нього вимагається.

Мета і завдання уроку мають бути:

- а) чіткими

- б) ясними

- в) короткими

- г) максимально зрозумілими

д) кількість і зміст завдань мають бути реальними і посилюючими для учнів

є) завдання уроку мають формулюватися для учня, а не для вчителя!

Варіанти організації постановки мети і завдань уроку:

- а) мету і завдання уроку повідомляє вчитель;

б) мету і завдання уроку повідомляє вчитель, учні обговорюють і коригують;

в) мета і завдання уроку є спільним продуктом учителя й учнів;

г) мету і завдання уроку пропонують учні, а вчитель їх коригує.

Тема уроку може бути об'єктом окремого аналізу учнів. Вони обговорюють її і на основі проведеного аналізу визначають завдання уроку. Для спільного формулювання завдань учитель ставить запитання:

- Як би ви сформулювали завдання уроку, зважаючи на тему уроку?
- Що б ви змінили у запропонованих мною завданнях уроку?
- Чого ми маємо навчитися на цьому уроці?
- Що необхідно зрозуміти?
- Що від вас очікують на уроці?

Можна запропонувати учням продовжити речення:

- Потрібно зрозуміти...
- Необхідно навчитися ...
- Слід ознайомитися... проаналізувати.... знайти.... визначити...

Також можна запропонувати учням визначити особисту мету уроку:

- Хочу зрозуміти...
- Хочу навчитися...

Під час повідомлення теми і завдань уроку варто пам'ятати, що:

- тему необхідно записати на дошці, вона має бути короткою і лаконічною;
- завдання уроку мають бути короткими і максимально зрозумілими для кожного учня;
- не можна перевантажувати урок завданнями, їхня кількість і зміст мають бути реальними і посильними для учнів;
- мета і завдання уроку мають формулюватися разом з учнями і для учнів, а не для вчителя!

Кожен учень має чітко зрозуміти, яка мета уроку і що конкретно будемо робити на уроці.

Приклад мотивації у формі переконування вчителя до уроку на тему «Сервірування столу. Правила поведінки за столом» (5 кл.) (розробила студентка Мексун А.):

Вчитель: Ви підрастаєте. Прийде час, і вам доведеться спілкуватися з різними людьми, можливо, подорожувати а, значить, і поза своїм домом – в кафе, ресторанах. І, як часом не зручно почуває себе людина, запрошена, наприклад, в кафе, коли вона не знає призначення приборів, розкладених перед нею на столі. Особливо, якщо на одну персону доводиться не одна виделка і ніж, а дві, а якщо три, і всі різні! Ось тут втрачається почуття комфорту, і, можливо, буде зіпсовано увесь вечір. Однак і вдома, і на званому обіді важливим буде вміння вправно користуватися виделкою і ножем, правильно користуватися серветкою.

Ви можете заперечити, сказати, що легко можна обійтися і без ножа, і без

серветки. Але чи знаєте ви, як багато зараз різноманітної смачної їжі, яку зручно їсти за допомогою ножа і виделки, а деякі морепродукти і взагалі – спеціальними приборами. А як важно буває інколи сказати людині, що вона не вміє правильно і красиво їсти! Таке зауваження часто викликає образ, псує настрій, відбиває апетит. Тому краще буде, якщо людина сама опанує цю нескладну науку.

Людське суспільство завжди відрізнялось прагненням до культури споживання, естетики, а не примітивного культу їжі. Традиції споживання їжі найбільш розвинені в європейській культурі. Українці належать до родини європейських народів, тому знання цих правил культури споживання їжі та етикету за столом є необхідними для кожного з нас.

З любов'ю накритий стіл – це, як і в давні часи, гордість багатьох господинь. Але є і чоловіки, які надають цьому великого значення і можуть накрити стіл також красиво і зі смаком. Правила сервірування і поведінки за столом вироблялися впродовж століть, і їх основна мета полягає в тому, щоб зробити прийом їжі і спілкування за столом зручним, приємним і красивим.

А сьогоднішній урок поповнить ваші знання про те, як красиво і правильно накрити стіл, правильно їсти і пити, як користуватися столовими приборами, як вести себе за столом. Адже, як і в давні часи, красиво накритий стіл – гордість будь-якої господині.

Ви, дівчата, майбутні господині. Колись у вас буде своя сім'я, своя оселя, де вас будуть відвідувати час-від-часу товариші, колеги по роботі. І ви їх неодмінно будете вітати смачним обідом. Але просто смачного обіду буде мало, треба вміти подавати цей обід так, щоб перетворити його на свято.

Тому і *тема нашого сьогоднішнього уроку* дуже важлива і звучить так: **«Сервірування столу. Правила поведінки за столом»**. Провідною ідеєю уроку є вислів відомого французького гастронома Реймона де ла Режн'єр (1700 р.): *«Недостатньо посадити гостя за стіл і досхочу його нагодувати, необхідно дотриматись цілої низки правил, серед яких оздоблення столу має важливе значення, воно повинно відповідати меню і конкретному випадку»*.

Цілепокладання

Запитання учням:

- Як би ви сформулювали мету і завдання сьогоднішнього уроку?
- Чого ми маємо навчитися на цьому уроці?
- Яку роботу ми повинні виконати, щоб досягти поставленої мети?

Вчитель: Отже, сьогодні на уроці ми засвоїмо правила сервірування столу та поведінки за столом; навчимося вправно користуватися столовими приборами, складувати серветки різними способами, сервірувати стіл відповідно до меню і конкретного випадку, і, я сподіваюся, ці знання вам знадобляться в житті для формування власного позитивного іміджу як культурної освіченої європейської людини.

Приклад мотивації у формі бесіди до уроку на тему «Основи біоніки у проєктуванні» (9 клас) *(розробила студентка Приходько Ю.)*:

Вчитель: Давайте перевіримо, наскільки ви спостережливі. Згадайте, чи бачили ви коли-небудь одяг, будинок, меблі або яку-небудь іншу річ, виготовлену людиною, дуже схожу на природну форму?

Учні згадують і називають різні штучні об'єкти, схожі на природні аналоги.

Вчитель: Так, ви досить уважні. А чи замислювались ви над тим, чому люди, які створили усі перераховані вами речі, обрали для них саме природні форми, конструкції, кольорову гаму?

Орієнтовні відповіді учнів:

- Тому що природа є невичерпним джерелом натхнення для творчості людини;

- Тому що в природі усе ідеально красиво...

Вчитель: А як ви вважаєте, інженери, конструктори, дизайнери обрали для своїх речей природні форми випадково, просто тому що це красиво, чи виходили з якихось інших міркувань?

Орієнтовна відповідь учнів: Можливо конструктори враховують не лише зовнішню красу природної форми, але й намагаються втілити в штучних речах досконалість і раціональність конструкції живих організмів.

Вчитель: Так, дійсно. Природа є геніальним інженером-конструктором. В природних творіннях форма повністю відповідає змісту. Конструкції живих організмів та їх функціональні особливості максимально раціональні і досконалі. І, не зважаючи на фантастичні досягнення науки і техніки, людині й досі не вдалося створити бодай щось, досконаліше за живу істоту.

Тому людина творчої професії часто звертається по допомогу до природи, беручи за основу своїх нових виробів біоформи, тобто форми і конструкції живих організмів. Для дизайнера квіти, рослини, комахи, тварини, нежива природа – невичерпний матеріал для нових ідей.

І ми з вами, працюючи над створенням нового виробу, також маємо навчитись використовувати біоформи як бездонне джерело ідей для власних виробів.

Отже, тема сьогоднішнього уроку: **«Основи біоніки в проєктуванні».**

Повідомлення завдань уроку:

Вчитель: Сьогодні на уроці нам треба вирішити такі завдання:

- ознайомитись з цікавою наукою біонікою, її досягненнями і напрямками досліджень;

- зрозуміти основний метод дизайнерської біоніки – метод функціональних аналогій;

- навчитися уважно спостерігати, помічати красу і досконалість природного світу, запозичати у природи ідеї для власних виробів, творчо опрацьовувати їх і втілювати у своїх ескізах або макетах.

Рекомендовані джерела:

1. Максименко В.П. Сучасний урок: теорія і практика (дидактичний аспект). *Математика в сучасній школі*. 2013. №11. С. 11-16. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/5360/1/V_Maksymenko_MSS_11_GL.pdf
2. Пелагейченко М.Л. Професійний довідник учителя трудового навчання. Харків, 2013. С. 50-54.
3. Пелагейченко М.Л. Урок твоєї мрії: плануємо, мотивуємо, проводимо. Харків, 2020. С.17-52
4. Пискун О.М. Структурні компоненти уроку трудового навчання. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка*. Чернігів: ЧНПУ, 2016. Вип. 137. С. 271-274.
5. Сучасний урок технологій : методичний посібник. Укл. Журавльова О.Л. Краматорськ, 2023. URL: <https://naurok.com.ua/metodichniy-posibnik-suchasniy-urok-tehnologiy-368869.html>
6. Теорія і методика навчання технологій: навч. посіб. / І.П. Андрощук, І.В. Андрощук, В.В. Бербец, О.В. Бялик та ін. За заг. ред. О.М. Кoberника. Умань, 2015. С. 379-396.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Яка мета організаційного моменту уроку? Які дії необхідно здійснити на організаційному моменті? Якими способами можна швидко налаштувати учнів на активну діяльність на уроці?
2. Яка мета етапів уроку «Актуалізація опорних знань» та «Повторення раніше вивченого матеріалу»? Який алгоритм їх підготовки? Які є підходи і способи їх проведення?
3. Що таке мотивація навчальної діяльності і які є її види? Яка головна мета етапу мотивації навчальної діяльності учнів? Які є способи створення позитивної мотивації учнів на уроці?
4. Яка мета й особливості етапу повідомлення теми та визначення завдань уроку?

ПРАКТИЧНИЙ БЛОК

Завдання:

Для вибраної (в практичній роботі № 5) із власного календарно-тематичного плану теми уроку розробити розгорнутий **план-сценарій проведення організаційно-підготовчої частини уроку** (організаційний момент, актуалізацію опорних знань, повторення раніше вивченого матеріалу, мотивацію навчальної діяльності учнів, повідомлення теми та визначення завдань уроку).

Порядок виконання роботи:

1. Продумайте способи проведення **організаційного моменту** уроку та розробіть його розгорнутий план-сценарій (з прямою мовою вчителя і учнів).
2. Визначте, які ключові питання теми треба повторити з учнями або який досвід учнів слід актуалізувати для повноцінного вивчення нової теми уроку. Продумайте способи проведення **етапу актуалізації опорних знань** та розробіть його розгорнутий план-сценарій.
3. Продумайте і розробіть розгорнутий план-сценарій здійснення **мотивації** навчальної діяльності учнів на цьому уроці, використавши один або декілька із запропонованих способів (або запропонуйте власний).
4. Продумайте **етап цілепокладання** і сформулюйте **завдання уроку** (у формі прямої мови) згідно вимог.
5. Зробіть загальні висновки по роботі.
6. Презентуйте результати виконання практичного завдання в студентській групі, спільно обговоріть та оцініть результат.

Приклад виконання практичного завдання наведено у [додатку 3](#). Також дивіться розробки студентських планів-конспектів уроків на платформі Moodle та планів-конспектів, що є у вільному доступі.

Практична робота № 8

ВИБІР МЕТОДІВ І ФОРМ ПРОВЕДЕННЯ УРОКУ. РОЗРОБКА ЗМІСТУ ТЕОРЕТИЧНОЇ ЧАСТИНИ УРОКУ ТЕХНОЛОГІЙ

Мета роботи: узагальнити знання про особливості використання різних методів і форм навчання; навчитись обирати оптимальні методи навчання технологій і форми організації діяльності учнів на різних етапах уроку; навчитись розробляти конспект теоретичної частини уроку технологій.

Обладнання та матеріали: шкільні підручники, методичні та навчальні посібники з теми уроку, розробки уроків.

ТЕОРЕТИЧНИЙ БЛОК

Однією із сторін, що характеризує професіоналізм і педагогічну майстерність учителя технологій, є знання ним форм і методів навчання й умінь їх добирати для проведення конкретного уроку.

Методи навчання – це упорядковані способи взаємопов'язаної діяльності вчителя й учнів, спрямовані на ефективне розв'язання навчально-виховних завдань. Методи навчання характеризують взаємодію педагога й учнів. Тому їх можна розглядати з двох сторін, як *методи викладання* – зі сторони педагога, і як *методи учіння* – зі сторони учнів.

Під *методами трудового навчання / технологічної освіти* розуміють способи спільної роботи вчителя й учнів, у процесі якої досягається засвоєння учнями техніко-технологічних знань, формуються загальнотрудові і технологічні уміння і навички, виховується відповідальне ставлення до праці, розвиваються пізнавальні здібності, самостійність, творча активність у навчанні, проектній і трудовій діяльності.

Методичні прийоми – складові елементи методу (деталь методу) або окремі дії учителя та учнів, спрямовані на досягнення навчально-виховної мети.

В процесі технологічної освіти використовуються методи навчання на основі різних класифікацій.

Класифікація методів навчання – це впорядкована за певною ознакою їх система. Класифікують методи навчання з урахуванням дидактичного завдання, яке вони мають вирішувати. У класифікації повинна виявлятися внутрішня сутність методу, форма взаємопов'язаної діяльності вчителя та учнів як засіб управління їх пізнавальною діяльністю.

У дидактиці існують різні підходи до класифікації методів навчання:

а) за джерелами передачі й характером сприйняття інформації: 1) словесні, 2) наочні та 3) практичні (С. Петровський, Е. Голант);

б) *за основними дидактичними завданнями*, які необхідно вирішувати на конкретному етапі навчання: 1) методи оволодіння знаннями, 2) формування умінь і навичок, 3) застосування, закріплення і вдосконалення отриманих знань, умінь і навичок (М. Данилов, Б. Єсіпов).

в) *за характером пізнавальної діяльності*: 1) пояснювально-ілюстративні (інформаційно-рецептивні), 2) репродуктивні, 3) проблемного викладу, 4) частково-пошукові (евристичні), 5) дослідницькі (М. Скаткін, І. Лернер);

г) *за внутрішнім логічним напрямом засвоєння знань*: індуктивний, дедуктивний, продуктивний, аналітичний, синтетичний, порівняння, узагальнення, конкретизації і виділення головного;

д) *за призначенням* (М. Данилов, Б. Єсіпов). Загальною ознакою класифікації є послідовні етапи процесу навчання на уроці. Виділяють такі методи: 1) набуття знань; 2) формування умінь і навичок; 3) використання знань; 4) творчої діяльності; 5) закріплення знань; 6) перевірки знань, умінь і навичок.

е) Відомий дослідник педагогіки Ю. Бабанський запропонував *організаційну класифікацію методів навчання*, в основу якої покладено три невід'ємні компоненти будь-якої діяльності – організація, мотивація і контроль. Згідно неї методи навчання поділяють на три групи:

- 1) методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності;
- 2) методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності;
- 3) контролю і самоконтролю навчально-пізнавальної діяльності.

Окремо виділяють *методи інтерактивного навчання*, що передбачають застосування таких способів, які спрямовані головним чином не на викладання готових знань і їх відтворення, а на самостійне оволодіння ними у процесі активної взаємодії. Інтерактивні методи засновані на принципах активності учнів («*Працюють усі!*»), взаємодії, спільному пошуку, обов'язковому зворотному зв'язку, опорі на груповий досвід. Створюється середовище освітнього спілкування, яке характеризується відкритістю, емоційністю, взаємодією учасників, накопиченням спільних знань, важливістю взаємної підтримки, оцінки і контролю. О. Пометун, Л. Пироженко виділяють чотири групи інтерактивних методів: 1) кооперативного навчання; 2) колективно-групового навчання; 3) ситуативного моделювання; 4) опрацювання дискусійних питань.

Зазначимо, що єдиної класифікації методів навчання в педагогіці немає.

Різноманіття методів і методичних прийомів навчання детально розкривається у підручниках з педагогіки/дидактики, теорії і методики навчання технологій, науково-методичних посібниках з інноваційних технологій навчання, наукових фахових статтях. Їх арсенал невичерпно оновлюється, вдосконалюється, поповнюється новими напрацюваннями, інтегрується з цифровими технологіями.

Найбільш вживані методи і методичні прийоми навчання технологій наведено у таблиці 7.

Таблиця 7.

Перелік методів і методичних прийомів навчання технологій

<i>Методи навчання</i>	<i>Методичні прийоми</i>
- Пояснення з показом (ілюструванням чи демонструванням) - Бесіда, обговорення - Інструктування (інструктаж) - Розповідь (сторітелінг, скрайбінг) - Проблемний виклад - Показ (демонстрування) мультимедійної презентації або навчального відео - Показ (демонстрування) технологічної операції - Вправи (репродуктивні і творчі) - Практичні роботи - Лабораторно-практичні роботи - Графічні роботи - Розв'язування технічних/графічних задач - Робота з підручником, довідковими матеріалами, Інтернет-джерелами - Робота з роздатковим матеріалом (з картками-завданнями, з колекціями матеріалів, зі зразками виробів тощо) - Взаємонавчання (в парах, в змінних групах) - Розв'язування проблемної ситуації - Мозковий штурм - Дискусія - Гра - Опитування (фронтальне, індивідуальне, ущільнене), взаємоопитування - Тестування (усне, письмове, електронне) <i>тощо</i>	- «Мікрофон», «Закінчи речення», «Продовж речення» - «Загадкове слово» - «Асоціативний ряд/кущ» - Розв'язування кросворду, ребуса, загадки, кроссенсу - Вікторина - «Знаю – Хочу дізнатися – Дізнався» - Мікронавчання, мікрОВикладання - «Ярмарок ідей», «Кошик ідей» - Мінідиспут - Мінідослідження - Складання інтелект-карт / мудбордів - «Навчаючи – учусь» - «Мій досвід», «Мої досягнення» - «Тонкі і товсті запитання» - «Розумію – не розумію», «Вірю – не вірю» - «Плюс – Мінус – Цікаво» - Прийом примусового приєднання - «Найкращий журналіст» - «Попрацюй учителем» - Перехресне взаємоопитування - «Самоаналіз», «Самоперевірка» <i>тощо.</i> <i>Вчитель сам і разом з учнями може розробляти і впроваджувати у навчання власні методи і методичні прийоми.</i>

На уроці технологій можливі такі *форми організації роботи учнів*: фронтальна, індивідуальна, групова (парна, бригадна, ланкова).

При виборі методів, прийомів і форм навчання слід пам'ятати, що кожний з них має свої сильні й слабкі сторони і може бути застосованим в певних конкретних умовах. Немає також універсальних методів. Мова може йти про правильне й уміле поєднання методів навчання у відповідності до поставлених цілей уроку.

Вибір форм і методів у загальному випадку визначається такими чинниками:

- метою і завданнями уроку;
- змістом конкретної теми уроку;
- навчальними можливостями учнів (вік, ступінь розвитку, особистісний досвід і т. ін.);
- можливостями навчально-матеріальної бази школи;
- можливостями самого вчителя – його особистісними якостями, педагогічною майстерністю, компетентністю, досвідченістю, творчими здібностями, переконаннями щодо організації навчання учнів і т. ін.

Уміння підібрати оптимальні (для даного випадку) форми й методи (їх комбінацію) значно підвищує якість освітнього процесу, дозволяє вчителю майже гарантовано досягати поставлених цілей.

Теоретична частина уроку має на меті допомогти учням в оволодінні новими знаннями та способами діяльності, а також перевірити ступінь розуміння і засвоєння учнями нового матеріалу. Вона, як правило, складається з таких двох етапів уроку:

VI. Вивчення нового матеріалу

VII. Контроль/перевірка осмислення/розуміння/засвоєння учнями нового матеріалу (або закріплення нового матеріалу)

Етап вивчення нового матеріалу

Зміст етапу: організація уваги, виклад учителем нового матеріалу або вивчення нового матеріалу в інший спосіб (самостійна робота учнів з джерелами, перегляд навчального відео, проведення досліджень, інтерактивні методи – «ажурна пилка», «навчаючи – учусь» тощо), забезпечення сприймання, усвідомлення, систематизації і узагальнення цього матеріалу учнями.

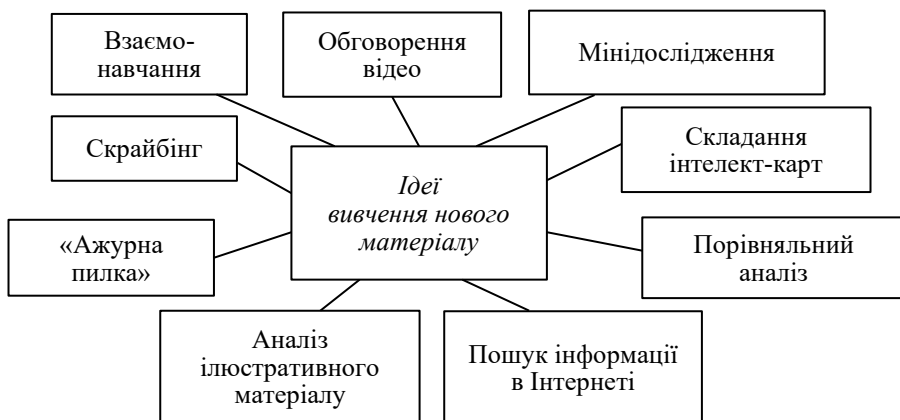
Під час пояснення нового матеріалу вчитель не лише подає певну інформацію, а й керує процесом засвоєння нових знань учнями. Вчитель повинен подбати про адекватне і повне сприймання і розуміння нового матеріалу.

Для цього варто постійно підтримувати зворотній зв'язок з учнями і залучати їх до активного пошуку й осмислення нової інформації (*міркування, мінідослідження, порівняльний аналіз, аналіз ілюстративного матеріалу, пошук інформації в Інтернеті*).

Ефективним є викладання нового матеріалу за опорними схемами зі стислими записами в зошиті та опорними знаками (скрайбінг, скетноутинг, складання інтелект-карт). Вчитель має дуже ясно уявляти собі конспект учня. Конспект учня має бути простим, коротким, чітким, лаконічним, з використанням виділень кольором чи шрифтами, уніфікованих символів.

Умови досягнення позитивних результатів:

- використання методів і прийомів, які посилюють сприймання суттєвих сторін матеріалу, що вивчається;
- повне і точне визначення відмінних ознак об'єктів, явищ, що вивчається;
- виділення у виучуваних об'єктах, явищах найбільш істотних ознак і фіксація на них уваги учнів;
- запис у зошитах формулювань, основних тез, складання інтелект-карт, структурно-логічних схем нового матеріалу;
- використання наочності;
- самостійна робота учнів з джерелами та іншими дидактичними матеріалами;
- використання розумових операцій: аналізу, синтезу, порівняння, абстрагування, узагальнення, конкретизації;
- постановка перед учнями навчальної проблеми, створення проблемної ситуації, постановка евристичних питань;
- актуалізація особистого досвіду і опорних знань учнів;
- словникова/термінологічна робота.

Етап контролю засвоєння учнями нового матеріалу

Зміст етапу: перевірка учителем (або само- чи взаємоперевірка учнями) глибини розуміння учнями навчального матеріалу, внутрішніх закономірностей і зв'язків суті нових понять.

Перевірку засвоєння учнями нового матеріалу можна здійснювати різними методами, наприклад, такими як: фронтальна бесіда, кросворд, технічний диктант з пропущеними словами, тестові картки-завдання, бліцопитування, вікторина, гра, «Інтелектуальний ярмарок», «Редактор», «Створення шпаргалки»; «Попрацюй учителем»; «Найкращий журналіст», «Перехресне взаємоопитування» та ін. Можна провести мінідиспут, «Круглий стіл» тощо.

Умови досягнення позитивних результатів:

- постановка питань, що вимагають активної мисленнєвої діяльності учня, а не лише репродуктивного характеру;
- створення нестандартних ситуацій при використанні знань;
- звертання учителя до класу з проханням доповнити, уточнити чи виправити відповідь учня, знайти інше, більш раціональне розв'язання і т.д.;
- врахування додаткових відповідей при виясненні недоліків у розумінні учнями нового матеріалу.

Рекомендовані джерела:

1. Конспект лекцій з педагогіки і теорії та методики технологічної освіти.
2. Пелагейченко М.Л. Професійний довідник учителя трудового навчання. Харків, 2013. С. 105-148.
3. Пелагейченко М.Л. Урок твоєї мрії: плануємо, мотивуємо, проводимо. Харків, 2020. С.54-79.
4. Садкіна В.І. Маленькі секрети учительського успіху. Навчаємо з радістю. Харків, 2019. 144 с.
5. Сучасний урок технологій : методичний посібник. Укл. Журавльова О.Л. Краматорськ, 2023. URL: <https://naurok.com.ua/metodichniy-posibnik-suchasniy-urok-tehnologiy-368869.html>
6. Теорія і методика навчання технологій: навч. посіб. / І.П. Андрощук, І.В. Андрощук, В.В. Бербец, О.В. Бялик та ін. За заг. ред. О.М. Кoberника. Умань, 2015. С. 217-237.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Дайте визначення поняттям «метод навчання» і «методичний прийом».
2. Наведіть класифікації методів навчання за різними критеріями.
3. Охарактеризуйте види та особливості словесних методів в технологічній освіті.
4. Охарактеризуйте види та особливості наочних методів в технологічній освіті.
5. Охарактеризуйте види та особливості практичних методів у навчанні технологій та креслення.
6. Охарактеризуйте методи навчання за ступенем активності навчально-пізнавальної діяльності учнів (за Л.Я. Лернером і М.Н. Скаткіним).
7. Дайте визначення інтерактивним методам навчання.
8. Охарактеризуйте форми організації навчальної діяльності учнів на уроці технологій.
9. Якими факторами визначається вибір методів, методичних прийомів і форм навчання?

ПРАКТИЧНИЙ БЛОК

Завдання:

Для теоретичної частини уроку продумати доцільність і підібрати комплекс методів і форм організації навчальної діяльності, які якнайкраще будуть активізувати учнів, та розробити план-сценарій етапів вивчення і закріплення нового матеріалу.

Порядок виконання роботи:

1. Відновіть у пам'яті структуру свого уроку, уявіть його основні етапи, характер діяльності вчителя й учнів на кожному з них. Згадайте методи і прийоми, які ви використовуєте на організаційному етапі уроку.

2. Із всього різноманіття методів і методичних прийомів оберіть до кожного етапу уроку (організаційної і теоретичної частини) ті, які, на ваш погляд, будуть найбільш ефективними і доцільними. Для цього спершу подумайте над такими питаннями:

- Чи є в учнів певний досвід з теми уроку, опорні знання та вміння? Якщо так, то доцільно буде скористатися діалогічним методом навчання (бесідою), якщо ні, тоді необхідно ґрунтовне пояснення з ілюструванням.

- Чи можна на даному етапі уроку створити проблемну ситуацію? Чи буде відповідати рівень проблеми рівню розвитку і підготовленості учнів?

- Наскільки діяльність учнів буде самостійною? Яка допомога вчителя їм буде необхідна?

- Наскільки характер діяльності учнів буде продуктивним (творчим)? Чи можна застосувати запитання і завдання творчого характеру?

- Як можна активізувати навчальну діяльність учнів на даному етапі уроку? Чи доцільно буде застосування інтерактивних та ігрових методів навчання? Чи можливо організувати взаємонавчання, взаємоконтроль і взаємооцінювання учнів?

- Чи вистачить навчального часу для застосовування даного методу? Чи раціонально він використовується?

- Які форми організації діяльності учнів будуть найбільш доцільними та ефективним на даному етапі уроку – індивідуальна, парна, групова, бригадна, фронтальна?

3. Після перевірки доцільності вибраних методів і форм запишіть їх до таблиці 8, щоб потім використати ці матеріали при написанні власного плану-конспекту теоретичної частини уроку.

4. Розробіть план-конспект теоретичної частини уроку, а саме: двох його етапів – *вивчення нового матеріалу* і *контроль осмислення учнями нового матеріалу* – з використанням різних методів, методичних прийомів і форм навчання, в тому числі інноваційних. Оформіть його в таблицю з двома колонками, де перша колонка – «Методи, прийоми і форми навчання», друга – «Зміст етапів уроку» (*Приклади фрагментів уроків наведено у [додатку 4](#).*)

Таблиця 8.

Вибір методів, методичних прийомів і форм навчання до уроку
*Приклад для фрагменту уроку на тему «Добір матеріалів для проекту.
 Волокна тваринного походження. Ткацькі переплетення» (7 клас)
 (розробила студентка Бакуринська Ю.)*

<i>Етап уроку</i>	<i>Методи навчання і методичні прийоми</i>	<i>Форми організації діяльності учнів</i>
I. Організаційна частина	бесіда, психологічна вправа «Комплімент»	фронтальна, парна
II. Перевірка рівня засвоєння попередньої теми	опитування, робота з картками-завданнями, взаємоперевірка	індивідуальна, парна
III. Мотивація навчальної діяльності учнів	бесіда, створення проблемної ситуації, «Мозковий штурм»	фронтальна, групова
IV. Повідомлення теми уроку. Цілепокладання	пояснення, «Продовжи речення»	фронтальна
V. Вивчення нового матеріалу	розповідь, пояснення, бесіда, ілюстрування, демонстрування відеофільму, робота з роздатковим матеріалом, робота з підручником, робота з дошкою	фронтальна, індивідуальна, парна
VI. Контроль осмислення учнями нового матеріалу	розв'язування кросворду, бесіда	фронтальна

5. Зробіть загальні висновки по роботі.

6. Презентуйте результати виконання практичного завдання в студентській групі, спільно обговоріть та оцініть результат.

Приклади виконання практичного завдання наведено у [додатку 4](#). Також дивіться розробки студентських планів-конспектів уроків на платформі Moodle та планів-конспектів, що є у вільному доступі.

Практична робота № 9

РОЗРОБКА ЗМІСТУ І МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНОЇ ЧАСТИНИ УРОКУ ТЕХНОЛОГІЙ

Мета роботи: навчитись розробляти зміст практичної частини уроку технологій: вступний, поточний і заключний інструктажі; опанувати методику проведення вступного інструктажу та показу технологічної операції.

Обладнання та матеріали: приклади планів-конспектів уроків, шкільні підручники і посібники з трудового навчання / технологій, методичні посібники для вчителя, інструменти, пристосування та матеріали, необхідні для показу технологічної операції.

ТЕОРЕТИЧНИЙ БЛОК

Практична частина на уроці технологій, як правило, займає найбільше часу всього уроку. Цей етап уроку дуже важливий, оскільки тут учні можуть попрацювати руками, застосувати отримані знання на практиці, отримати радість від результату своєї діяльності, відчутти силу знань і вмінь в дії, проявити творчість.

Цей етап передбачає проведення вчителем різних видів інструктажів, показу технологічних операцій і прийомів роботи та самостійне виконання учнями практичних (в тому числі графічних, лабораторно-практичних, дослідницьких) завдань та вправ (тренувальних і творчих).

Оскільки головна мета практичної частини уроку технологій – освоєння учнями певних технологічних (трудових) операцій, тому спочатку розкриємо зміст понять «трудова операція», «трудовий рух», «трудова дія», «трудовий прийом».

Технологічна (трудова) операція – це закінчена частина технологічного процесу з обробки одного або одночасно декількох предметів праці, виконувана на одному робочому місці одним або групою учнів (*наприклад*, технологічна операція різання тонколистового металу ножицями; виконання шва «косий хрестик»; випилювання лобзиком; обробка застібки блискавки; смаження млинців; розкрій швейного виробу; точіння циліндричної поверхні на токарному верстаті тощо).

Технологічна операція розчленовується у трудовому відношенні на складові елементи:

1. *Трудовий (робочий) рух* – найбільш диференційований елемент розчленовування операції, який являє собою однократне переміщення робочого органу виконавця (корпусу, ніг, рук, кистей рук, пальців) з метою взяття, переміщення, сполучення, звільнення предмета або підтримання його в стані спокою.

Трудові (робочі) рухи класифікуються за такими ознаками:

- За виглядом: хватальні, підтримуючі, переміщувальні, визвольні рухи.
- За способом виконання: рухи рук, ніг, корпусу, голови, очей.
- За рівнем точності: вільні і пристосовуванні рухи.

2. *Трудова дія* – це сукупність трудових рухів, виконуваних без перерви одним або декількома робочими органами виконавця, що плавно переходять один в інший.

3. *Трудовий (технологічний) прийом* є закінченою сукупністю трудових дій виконавця, об'єднаних одним цільовим призначенням і сталістю предметів і знарядь праці. Прийоми бувають основними, якщо їхньою метою є безпосередній вплив на технологічний процес, і допоміжними, здійснюваними для забезпечення виконання основних прийомів.

4. Окремі взаємозалежні трудові прийоми можуть поєднуватися в *комплекси прийомів*, тобто сукупність прийомів, що відповідають одній визначеній частині операції, виконуваних при одному режимі роботи незмінним інструментом.

У процесі виконання трудових дій необхідно дотримуватись *принципів економії рухів*, до яких належать такі:

1. *Природність рухів*. Будь-яка робота повинна виконуватися можливо меншим числом простих і коротких рухів, що повинні бути плавними, закругленими, з раціональним використанням активних і пасивних сил.

2. *Одночасність руху різних органів тіла*. Полягає в необхідності забезпечення одночасної участі в технологічному процесі обох рук, паралельної дії різних органів, наприклад рук і ніг.

3. *Симетричність рухів*. Кожен з рухів повинен закінчуватися в положенні, зручному для початку наступного руху, і плавно переходити в нього.

4. *Ритмічність і автоматизм рухів*. Ритмічність роботи виробляє навички виконання рухів. З розвитком цих навичок виникає автоматизм рухів, унаслідок чого значно зменшується розумова стомлюваність і напруга.

У процесі навчання учнів новим технологічним операціям і прийомам вирішальне значення мають такі методи навчання, як інструктаж (інструктування) та вправи.

Інструктаж (інструктування) – це сукупність методів навчання, спрямованих на розкриття мети і змісту практичного завдання та способів його виконання і на коригування практичної діяльності учнів. Інструктаж є складовою частиною уроку технологій. В процесі інструктажу, як правило, використовується декілька методів навчання. Такими методами є пояснення; демонстрування (показ) трудових дій, прийомів, операцій і пояснення правил їх виконання; бесіда, у процесі якої вчитель з'ясовує, наскільки учні зрозуміли поставлене завдання. При цьому методи тісно переплітаються між собою.

Навчальне інструктування можна класифікувати за трьома ознаками:

- за формою виконання (усне, письмове, письмово-графічне, демонстраційне, відеозасобами);
- за часом проведення (вступне, поточне, підсумкове);
- за охопленням учнів (фронтальне, групове, індивідуальне).

Найчастіше застосовується усне інструктування. Письмово-графічне застосовується в інструкційних картках до лабораторно-практичних робіт, а графічне – у навчальній техніко-технологічній документації.

Під час навчання учнів трудових дій, практичних умінь і навичок проводять вступний, поточний і заключний інструктаж.

До інструктажу ставиться ряд дидактичних *вимог*:

1) уміле комбінування різних методів і прийомів навчання в процесі інструктажу;

2) обґрунтування змісту інструктажу; якщо завдання, яке ставить учитель перед учнями, незрозуміле їм, то вони часто порушують умови його виконання;

3) повнота інструктажу і його розчленування на елементи; в залежності від складності завдання інструктаж може бути даний весь або по частинах;

4) наявність в інструктажі вказівок, за допомогою яких учні можуть контролювати свою діяльність.

Вступний інструктаж – це повідомлення учням вказівок із виконання різних практичних завдань, технологічних дій і операцій, що супроводжується демонструванням об'єктів, які вивчаються, і відповідних наочних посібників; демонструванням прийомів поводження з інструментами й обладнанням, прийомів виконання технологічних операцій; аналізом технічної документації (креслень, ескізів, технологічних карток). Головне завдання вступного інструктажу полягає в тому, щоб з його допомогою організувати і спрямувати діяльність учнів.

Під час проведення вступного інструктажу учням повідомляється чітка і ясна мета подальшої роботи та шляхи її виконання. При цьому дотримуються таких умов:

1. Пояснення технологічних (або інших аспектів) прийомів роботи необхідно будувати з урахуванням індивідуальних властивостей особистості кожного учня, щоб всі учні сприйняли завдання і були впевнені у посиленості його виконання, а також чітко уявляли послідовність своїх дій при його виконанні.

2. Обов'язковою умовою вступного інструктажу є попередження про типові помилки, які можуть бути допущені в процесі самостійної роботи. Своєчасне попередження стимулює мотивацію якісного виконання прийомів, прагнення дотримання технологічної дисципліни.

3. Обов'язковим елементом вступного інструктажу повинно бути звернення уваги учнів на безпечне виконання трудових прийомів, свідоме дотримання правил безпеки праці.

Методично правильно побудований вступний інструктаж забезпечує успіх і досягнення мети практичної частини уроку. Він може включати такі елементи:

- повідомлення завдання практичної роботи;
- пояснення послідовності та особливостей виконання практичної роботи;

- пояснення і показ учителем правил користування обладнанням та інструментами;
- показ учителем найбільш раціональних прийомів і способів виконання навчального завдання;
- повідомлення (чи повторення) правил безпечної праці й організації робочого місця;
- повідомлення (спільне визначення) основних критеріїв оцінки якості виконання практичної роботи;
- установка на самоконтроль і взаємоконтроль тощо.

Важливу роль у правильному засвоєнні учнями технологічних операцій відіграє демонстрування вчителем нових технологічних операцій. Це робиться для того, щоб учні засвоїли **образ трудової дії**, який направлятиме їх на початку самостійного виконання технологічних операцій.

Методично правильним є **показ технологічної операції** учителем у такій послідовності:

- 1) показ у звичному темпі без пояснень (для створення в учнів початкового уявлення про те, як операцію виконує майстер);
- 2) демонстрування технологічної операції у повільному темпі з детальними поясненнями стосовно тримання інструменту, робочої пози, закріплення заготовки, робочих рухів тощо;
- 3) показ у нормальному (звичному) темпі з поясненням найскладніших елементів (нюансів, «секретів» майстерності) технологічного процесу;
- 4) пропозиція одному чи декільком учням спробувати відтворити показані операції (при цьому інші учні спостерігають, аналізують помилки, пропонують способи їх виправлення);
- 5) контроль розуміння усіма учнями технологічної операції, обговорення, відповіді на питання.

У процесі показу трудових дій вирішальне значення має **хороший огляд** того, що демонструє вчитель, для всіх учнів. Тому рекомендується 1) або проводити показ з демонстраційного верстата/столу вчителя; 2) або запросити усіх (чи послідовно по групах) учнів до робочого місця вчителя, щоб вони стали близько навколо нього; 3) або (якщо операція дрібна, як, наприклад, вишивання) використати документ-камеру і великий екран чи заздалегідь підготовлене вчителем навчальне відео.

Поточний (побіжний) інструктаж за часом співпадає із самостійною роботою учнів і проводиться під час їхньої роботи. Він може бути фронтальним, груповим, індивідуальним і має такі особливості:

1. Його зміст впливає з умов необхідності. Це означає, що коректують ті дії учнів, помилкове виконання яких було виявлено при обходах робочих місць. Наприклад, виявлені типові помилки у багатьох учнів. Висновок – необхідно провести додатковий інструктаж для групи (або її частини).
2. Це частина уроку, де вчитель контролює самостійне виконання практичної роботи учнями при обході робочих місць, здійснюючи індивідуальний підхід до кожного учня.

3. У ході обходів учитель з'ясовує ступінь оволодіння учнями знаннями й уміння застосовувати їх на практиці. Такий зворотний зв'язок допомагає здійснити диференційований підхід до кожного учня.

У процесі виконання вправ *вчитель з самого початку повинен контролювати правильність виконання учнями трудових рухів, дій, операцій!* Інакше вміння чи навичка можуть неправильно сформуватися. Найскладнішими є вправи із засвоєння первинних технологічних прийомів, тому правильності їх виконання має приділятися особлива увага.

Заключний (завершальний, підсумковий) інструктаж проводиться після виконання практичної роботи. Він включає:

- підведення підсумків практичної роботи;
- обговорення допущених помилок і аналіз причин, які їх викликали;
- рефлексію отриманих знань, умінь і навичок і визначення можливостей їх застосування у повсякденному житті чи майбутній професійній діяльності;

- аналіз і оцінювання виконаної практичної роботи.

Слід відзначити декілька моментів, на які необхідно звернути увагу при проведенні завершального інструктажу:

1. Підведення підсумків і аналіз роботи кожного учня вимагає від учителя здатності до емпатії, уміння розуміти внутрішній світ дитини, здатності до об'єктивного неупередженого оцінювання і віри у можливість кожного учня.

2. При підведенні підсумків, аналізуючи роботу учнів, необхідно загострювати увагу на позитивних моментах та вміннях творчого характеру.

3. Виставлення оціночних балів завжди повинно бути аргументованим. Якщо учень бачить, що вчитель вимогливий, справедливий і об'єктивний в оцінках, його авторитет буде високим в очах дітей, а у відносинах між учителем і учнями створюватиметься довіра і здоровий психологічний клімат.

Рекомендовані джерела:

1. Пелагейченко М.Л. Професійний довідник учителя трудового навчання. Харків, 2013. С. 149-152.
2. Сучасний урок технологій : методичний посібник. Укл. Журавльова О.Л. Краматорськ, 2023. URL: <https://naurok.com.ua/metodichniy-posibnik-suchasniy-urok-tehnologiy-368869.html>
3. Теорія і методика навчання технологій: навч. посіб. / І.П. Андрощук, І.В. Андрощук, В.В. Бербец, О.В. Бялик та ін. За заг. ред. О.М. Коберника. Умань, 2015. С. 379-396.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Розкрийте зміст понять «технологічна операція», «трудоий рух», «трудова дія», «трудоий прийом».
2. Назвіть основні принципи економії рухів.
3. Що називають інструктажем? Які є види інструктажів? Які вимоги до них ставляться?
4. З якою метою проводиться вступний інструктаж? Охарактеризуйте його зміст.
5. Назвіть правила проведення показу технологічної операції вчителем.
6. В чому полягає призначення й особливості проведення поточного інструктажу?
7. Яка мета і способи проведення завершального інструктажу?

ПРАКТИЧНИЙ БЛОК

Завдання:

- 1). Розробити практичну частину свого уроку, а саме – зміст вступного, поточного і завершального інструктажів.
- 2). Розробити методично правильний план показу технологічної операції і виконати цей показ перед групою (або здійснити відеозапис).

Порядок виконання роботи:

1. Уточніть назву і мету практичної (або лабораторно-практичної) роботи до вибраної теми уроку. Сформулюйте одним реченням зміст цієї роботи. (Практичних робіт може бути декілька.)
2. Складіть детальний перелік усіх необхідних для виконання роботи інструментів, обладнання, пристосувань і матеріалів.
3. Продумайте, які правила організації робочого місця та безпечної праці необхідно вивчити (або повторити) перед початком практичної роботи.
4. Детально опишіть порядок і правила показу технологічної операції вчителем, для цього:
 - а) у навчально-методичних посібниках (чи шкільних підручниках) ознайомтесь із змістом технологічної(их) операції(й);
 - б) продумайте методику показу і пояснення виконання трудових дій, які б дали змогу якнайкраще сформувати в учнів «образ дії» виконання даної операції;
 - в) складіть письмовий розгорнутий сценарій поетапного показу з поясненням виконання технологічних дій.
5. Визначте форму організації самостійної практичної діяльності учнів – фронтальна, індивідуальна, групова, бригадна чи парна.
6. Чітко сформулюйте завдання практичної роботи – що конкретно мають виконати учні.
7. Сформулюйте критерії якості виконання практичної роботи.
8. Опишіть дії вчителя під час проведення поточного інструктажу.
9. Розробіть структуру і зміст заключного інструктажу.
10. Зробіть загальні висновки по роботі.
11. Презентуйте результати виконання практичного завдання в студентській групі, спільно обговоріть та оцініть результат.

Приклад виконання практичної роботи наведено у [додатку 5](#).

Дивіться приклади планів-конспектів уроків, розроблених студентами, на платформі Moodle, а також виконані студентами відеозаписи показу технологічних операцій (наприклад: Харченко А. Пришивання блискіток URL: <https://www.youtube.com/watch?v=5ITV80NqdNA&t=40s>).

Практична робота № 10

РОЗРОБКА ПІДСУМКОВОЇ ЧАСТИНИ УРОКУ ТЕХНОЛОГІЙ. ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ

Мета роботи: узагальнити знання про способи підведення підсумків уроку та оцінювання навчальних досягнень учнів, навчитись розробляти конспект підсумкової частини уроку технологій та визначати орієнтири для оцінювання.

Обладнання та матеріали: методичні посібники для вчителя, нормативні документи, приклади планів-конспектів уроків.

ТЕОРЕТИЧНИЙ БЛОК

Підсумкова (організаційно-заключна) частина дуже важлива для підведення логічного підсумку усієї роботи учнів на уроці, в тому числі й особистого підсумку кожного учня.

В цій частині уроку здійснюються такі дії:

- а) рефлексія знань і вмінь учнів, емоційного стану, своєї діяльності на уроці;
- б) оцінювання процесу і результатів роботи учнів на уроці;
- в) підведення загальних підсумків уроку;
- г) повідомлення домашнього завдання і пояснення способів його виконання;
- д) прибирання робочих місць, майстерні, особиста гігієна;
- е) загальна подяка учням, оголошення про завершення уроку і прощання.

Кожен учень має право на справедливе, неупереджене, об'єктивне, незалежне, недискримінаційне та доброзичесне оцінювання результатів його навчання незалежно від виду та форми здобуття ним освіти.

Оцінювання й самооцінювання очікуваних результатів навчання забезпечується *формувальним* та *підсумковим* оцінюванням – тематичним, семестровим, річним.

Оцінювання може здійснюватися за системою, рекомендованою Міністерством освіти і науки України або за розробленою закладом освіти системою, узгодженою з чинним законодавством.

Результати навчання з технологій, визначені освітньою програмою закладу освіти, повинні відображатися у *Свідощві досягнень учня*. Підставами для визначення системи оцінювання результатів навчання технологічної базової освіти є: *чотири обов'язкові результати* навчання та орієнтири для їх оцінювання з Державного стандарту на завершення відповідного циклу. Саме за ними визначається рівень сформованості компетентностей.

Вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів у технологічній освітній галузі визначено в додатку 12 до Державного стандарту і передбачають, що учень:

- 1) формулює ідею та втілює задум у готовий продукт за алгоритмом проектно-технологічної діяльності;
- 2) творчо застосовує традиційні і сучасні технології декоративно-ужиткового мистецтва;
- 3) ефективно використовує техніку, технології та матеріали без заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу;
- 4) турбується про власний побут, задоволення власних потреб та потреб інших осіб.

Оцінюванню підлягають освітні продукти:

- *внутрішні освітні продукти* (особистісні якості й здібності, індивідуальний рівень сформованості ключових і предметної проектно-технологічної компетентностей тощо);

- *зовнішні освітні продукти* (створені особистісно й соціально значущі вироби, послуги, результати виконаних проєктів, практичних робіт, матеріали портфоліо тощо).

Зовнішні освітні продукти дають змогу оцінити внутрішні особистісні зміни учня, рівень володіння способами проектно-технологічної діяльності, ключовими і предметною компетентностями. Внутрішні освітні продукти мають пріоритет над зовнішніми.

Підсумкове оцінювання проводиться наприкінці кожного семестру, навчального року, а за потреби – наприкінці кожного розділу програми. Підсумкове оцінювання є частиною формувального оцінювання та відображається у *формі якісної і бальної оцінки*.

Семестрове оцінювання здійснюється на основі результатів тематичного оцінювання та результатів контролю груп загальних результатів навчання, відображених у Свідоцтві досягнень. Оцінювання має бути зорієнтованим у першу чергу на 4 обов'язкові результати навчання й орієнтири їх оцінювання, визначені Державним стандартом, та на очікувані результати навчання, передбачені навчальною програмою з реалізації змісту технологічної освітньої галузі.

Особлива роль в НУШ відводиться *формувальному оцінюванню*. Формувальне оцінювання – це оцінювання процесу навчання, особистого навчального поступу кожного учня. Формувальне оцінювання слугує для визначення динаміки розвитку окремого учня/учениці і класу загалом та адаптування навчального процесу до потреб учнів/учениць. Тому результати такого оцінювання не сумуються, не накопичуються, за ними не обчислюється середнє тощо. Критерії для формувального оцінювання розробляються вчителем самостійно до кожного виду роботи та виду діяльності учнів. Як правило формувальне оцінювання здійснюється у *вигляді вербального судження*. Поточне формувальне оцінювання здійснюють з метою допомогти

учням усвідомити способи досягнення кращих результатів навчання. Воно має мотивувати до навчання.

Отже, *формувальне оцінювання*:

- допомагає успішно навчатися;
- забезпечує реалістичне оцінювання, взамооцінювання і самооцінювання динаміки навчання за зрозумілими критеріями;
- сприяє пошуку інформації для розв'язання проблем навчання;
- передбачає зворотний зв'язок, учительську, товариську і батьківську підтримку;
- показує поступ учня в навчанні – учень завжди знає куди він рухається;
- допомагає вчасно виявити проблеми у навчанні і запобігає їх нашаровуванню;
- дає можливість обрати власний темп навчання і способи діяльності;
- допомагає віднайти і розвивати споріднену власним талантам діяльність;
- розвиває мотивацію, комунікативні здібності, почуття відповідальності і впевненості в собі, розвіює страх робити помилки;
- дає змогу учням бачити свої сильні і слабкі сторони в навчанні;
- накреслює шляхи покращення власної навчальної діяльності;
- формує впевненість у собі за рахунок позитивного оцінювання, усуває страх помилок;
- підтримує прагнення до максимально високих результатів у навчанні.

Під час формувального оцінювання оцінюється процес формування наскрізних вмінь («м'яких навичок») та ключових компетентностей.

Згадаємо, що спільними, *наскрізними* для всіх ключових компетентностей є такі *вміння*, як:

- читання з розумінням,
- уміння висловлювати власну думку усно і письмово,
- критичне та системне мислення,
- творчість,
- ініціативність,
- здатність логічно обґрунтовувати позицію,
- вміння конструктивно керувати емоціями,
- оцінювати ризики,
- приймати рішення,
- розв'язувати проблеми,
- співпрацювати з іншими особами.

*Приклад оформлення свідоцтва
навчальних досягнень учня*

СВІДОЦТВО ДОСЯГНЕНЬ	
учня / учениці _____ класу	
початковий рік _____	
Характеристика навчальної діяльності*	Стан сформованості (сформовано/формується)
виявляє інтерес до навчання	
виявляє розуміння прочитаного	
висловлює власну думку	
критично та системно мислить	
логічно обґрунтовує власну позицію	
діє творчо	
виявляє ініціативу в процесі навчання	
конструктивно керує емоціями	
оцінює ризики	
самостійно приймає рішення	
роє/ляє проблеми	
співпрацює з іншими	

Формувальне оцінювання здійснюється на основі наявного освітнього досвіду учнів, постійної взаємодії вчителя з учнями, учнів між собою. Це дає змогу виявити потреби учнів і пристосувати навчання до них, а також виявити їхній поступ у навчанні.

Учитель на кожному занятті залучає учнів до спільного визначення *мети* навчання та *критеріїв* досягнення очікуваних результатів.

Через формувальне оцінювання забезпечується розвиток рефлексивних умінь учнів, що дає змогу об'єктивно оцінити власний поступ у навчанні через аналіз освітніх продуктів проєктно-технологічної діяльності.

Формувальне оцінювання потрібно здійснювати в процесі розв'язання системи завдань різного рівня й типу та виконання практичних робіт у межах кожної навчальної теми. Перед виконанням завдань і практичних робіт учні ознайомлюються або *долучаються до розробки критеріїв*, згідно з якими буде здійснюватися самооцінювання, взаємооцінювання та експертне оцінювання результатів навчання. Це сприяє розвитку позитивної мотивації навчання, відповідальній самоорганізації навчальної діяльності, партнерській взаємодії, зворотному зв'язку з учителем, адекватному оцінюванню власного рівня досягнення результатів навчання.

На початку та наприкінці вивчення розділів програми рекомендовано визначити наявний рівень предметної компетентності учнів за допомогою *персонального оцінного бланку* в електронному форматі, що значно зекономить навчальний час. Якщо в учнів немає доступу до електронного оцінного бланку, тоді можна використати його паперовий варіант для процедури підсумкового самооцінювання учня та експертного оцінювання вчителя.

Спочатку учень здійснює самооцінювання за визначеними в оцінному бланку критеріями. Оскільки здобувачі освіти 5–6 класів ще не готові адекватно оцінювати власну навчальну діяльність, то після самооцінювання вчитель здійснює експертне оцінювання, у такий спосіб забезпечується зворотний зв'язок. Порівнюючи результати самооцінювання та експертного оцінювання в учнів формується критичне мислення, відповідальність за результати власного навчання, бачення подальшого освітнього розвитку, впевненість у власних силах, а відтак й особистісні якості.

Критерії оцінювання рівнів компетентностей учнів, що визначені в персональному оцінному бланку, дають можливість скласти розгорнуту характеристику досягнень кожного учня в динаміці, виявити, які види діяльності споріднені їхнім здібностям та професійним намірам, відстежувати їхній поступ у навчанні, враховувати, що за деякими критеріями того чи іншого показника учень може виявитися на більш високому або нижчому рівні, ніж тому, який він демонструє в цілому. Така форма оцінювання забезпечує якісну оцінку навчальних досягнень учня, показує його основні успіхи й прогалини, аналіз яких дає змогу усвідомлено планувати удосконалення власної навчальної діяльності, вибудовувати індивідуальну траєкторію навчання.

Критеріально-оцінна технологія формувального й підсумкового оцінювання дає змогу відслідковувати навчальний поступ учнів від одного етапу до іншого, порівнюючи й критично оцінюючи його результати.

Створені в навчальній діяльності особистісні зовнішні освітні продукти дають змогу якісно здійснити підсумкове оцінювання, оцінити внутрішні особистісні зміни й здобутки кожного учня, індивідуальний рівень сформованості ключових і предметної компетентностей.

← Опис критеріїв самооцінювання можна знайти, наприклад, у посібнику для 5-6 класів «У світі дизайну і технологій. Щоденник моїх досягнень».

Заклади освіти мають право на свободу вибору форм, змісту та способів оцінювання за рішенням педагогічної ради. *Поточне формувальне оцінювання* може здійснюватися у формі самооцінювання, взаємооцінювання учнів, оцінювання вчителем із використанням окремих інструментів (карток, шкал, щоденника спостереження вчителя, портфоліо результатів навчальної діяльності учнів тощо). Під час формувального оцінювання можна застосовувати різні шкали: дворівневі (Так/Ні), тривірневі (Важко / Складно визначитися / Легко), чотиривірневі (Ніколи / Рідко / Майже завжди / Завжди) тощо. Не виключається і бальна шкала.

Персональний бланк досягнень у виконанні проєкту

Проект _____

Учень/учениця _____

Учитель/вчителька _____

Проекткування виробу				
Рівні	П — початковий (1-3 б.)	С — середній (4-6 б.)	Д — достатній (7-9 б.)	В — високий (10-12 б.)
Критерій 1. Формулює задачу — формулює проблему, ситуацію, тему й мету проєкту, обирає об'єкт проєктно-технологічної діяльності	Розуміє проблему, ситуацію й мету проєкту, яку сформулював для мене вчитель. Мені байдуже, який об'єкт я проєктуватиму й виготовлятиму	Формулює проблему, ситуацію, тему й мету проєкту з допомогою вчителя. Керуюся порадами вчителя у виборі об'єкта проєктно-технологічної діяльності	Аналізує проблемні ситуації, формулює проблему, тему й мету проєкту. Досліджує допропозиції інших. Проявляє власні інтереси у виборі об'єкта проєктно-технологічної діяльності	Досягає успіху у формулюванні проблеми, ситуації, теми й мету проєкту. Прогнозує наслідки розв'язання проблемної ситуації. Вивчає у пропозиціях інших, приймаю рішення щодо вибору об'єкта проєктно-технологічної діяльності
Самеоцінка				
Оцінка вчителя				
Критерій 2. Моделює об'єкт проєктування — генерує проєктні ідеї, вибирає їх у малюнку	Виготовляє на папері малюнок об'єкта проєктування лише за зразком	Розробляє модель майбутнього виробу лише з допомогою вчителя	Продукую проєктні ідеї в кольоровому малюнку відповідно до нагледів розроблених критеріїв	Застосовує творчі методи моделювання. Об'єктовує досягнуту розроблені моделі відповідно до нагледів розроблених критеріїв
Самеоцінка				
Оцінка вчителя				

Головним інструментом самоаналізу і самооцінювання учнів є **рефлексія**.

«Рефлексія» у перекладі з латини означає «звернення назад», «роздуми про свій внутрішній стан». Рефлексія — це здатність людини неодноразово звертатися до початку своїх дій, думок, умінь посісти позицію стороннього спостерігача, розмірковувати над тим, що ти робиш, як пізнаєш, у тому числі й самого себе.

Рефлексія надає можливість учневі зрозуміти, як діяти далі, на що звернути увагу, над чим задуматися і що змінити. Це потужний механізм для того, щоб розібратися, чому в учня погані оцінки, чому немає бажання вчитися, чому вчитель і батьки не задоволені результатами його навчання.

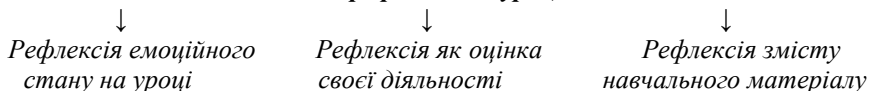
Рефлексія допомагає учневі:

- оптимізувати роботу на уроці;
- підвищити ефективність навчання;
- оцінити активність роботи на всіх етапах уроку;
- оцінити ступінь розуміння змісту нового матеріалу;

- усвідомити власні досягнення на уроці;
- визначити свій емоційний стан;
- визначити продуктивність роботи на уроці;
- оцінити корисність і цікавість для себе набутих знань;
- побачити цінність уроку.

Як етап уроку рефлексію найчастіше проводять наприкінці уроку, коли необхідно підбити підсумок, повторити й узагальнити вивчене, оцінити результат (проте рефлексію можна й варто застосовувати впродовж усього уроку для підтримання високої мотивації). Мета рефлексії на уроці – згадати й усвідомити цілі діяльності та процес її проведення (способи, проблеми, шляхи їх вирішення), порівняти й співвіднести отримані результати із запланованими та відкоригувати цілі і напрями наступної діяльності.

Види рефлексії на уроці

Найскладніше завдання вчителя полягає в тому, аби не перетворити цей етап уроку на формальний, де учні будуть не чесно відповідати на поставлені питання, а будуть говорити те, що хоче почути вчитель або повторювати слова інших учнів. Чесні відповіді учнів, на кшталт: «Я нічого не зрозумів з нової теми уроку», «Я нічого не запам'ятав», «Я не навчився виконувати...», «Мені важко дається...», «Мені було нудно й нецікаво» тощо є основою для корекції навчального процесу.

Умовами ефективного застосування рефлексії та відвертих відповідей учнів є:

- особливо доброзичлива атмосфера на уроці, де учень не відчуває загрози покарання оцінкою, саркастичного зауваження, крити на свою адресу, де він може вільно висловлюватись за власним бажанням;
- варіативність застосування методів і прийомів рефлексії. Найкраще, коли учень сам обирає, як йому здійснити рефлексію – усно і публічно, чи письмово, чи графічно, чи подумки як розмова з собою.

Важливо, що під час рефлексії учитель грає тільки роль організатора, а головними дійовими особами є учні.

Ідей проведення рефлексії є багато. Найчастіше використовують прийом ***«Закінчи речення»***: Мені запам'яталося..., я дізнався..., в мене вийшло..., я зрозумів, що..., я навчився..., я домігся..., я здобув..., мені захотілося..., було непросто..., було цікаво..., я відчуваю, що...

Хорошим прийомом є ***«Чесна відповідь»***, де учні відповідають (як правило, подумки) на ряд запитань:

- Чого я навчився на цьому уроці?
- Чи знав я про це раніше?
- Чи все я зрозумів на уроці?

- Про що я хотів би дізнатися більше?
- Де я можу використати набуті знання і вміння?
- Чи задоволений я результатами своєї роботи на уроці?
- Чи намагався я працювати наповну?
- Що заважало продуктивно працювати?
- Яких помилок я припустився?
- Як би я міг уникнути цих помилок?
- Чи цікаво мені було на уроці?
- Чому мені було не цікаво?
- Чому в мене не було бажання працювати?

... і тому подібні запитання; вони можуть бути більш конкретними, відповідно до змісту даного уроку.

Якщо такі методи і прийоми будуть застосовуватись постійно на усіх уроках, в учнів сформулюють необхідні рефлексивні навички і вони зможуть об'єктивно оцінювати свою навчальну діяльність і самостійно регулювати та коригувати її.

Після проведення рефлексії необхідно зробити **загальний підсумок уроку**, де визначити, чи досягли ми на сьогоднішньому уроці поставленої мети і чи виконали усі завдання.

Окремо слід звернути увагу на такий етап уроку, як **повідомлення домашнього завдання**. В технологічній освіті можуть бути такі види домашніх завдань:

- повторення матеріалу уроку шляхом вивчення певного(их) параграфу(ів) підручника;
- доопрацювання чи завершення практичної роботи, яку було почато на уроці і яку учні не встигли за браком часу довести до кінця, і для виконання якої вдома в учнів будуть всі необхідні умови (хоча в даному випадку вчителів слід ретельніше планувати заняття і чітко вираховувати час на проведення етапів уроку);
- самостійний пошук учнями певної інформації, яка потрібна буде для вивчення теми наступного уроку;

- обдумати способи моделювання чи оздоблення власного виробу;
- підготувати і принести на наступний урок певні матеріали та інструменти, які знадобляться для виконання практичної роботи;
- завдання творчого чи дослідницького характеру, як правило, для тих учнів, які бажають отримати додаткову чи вищу оцінку; такі завдання можуть виконуватись разом з дорослими;
- в умовах дистанційної освіти, якщо онлайн-уроки технологій взагалі не проводяться, увесь процес навчання переходить в площину самостійної домашньої роботи за вказівками і матеріалами (в тому числі відеоматеріалами) вчителя.

Для повідомлення домашнього завдання слід запланувати достатню кількість часу. Дуже погано, коли воно повідомляється нашвидкуруч після дзвоника з уроку. Домашнє завдання слід не просто повідомити, а записати на дошці (тоді учні точно його переписуть у щоденник) і обов'язково пояснити, як його виконувати.

Після цього вчитель оголошує про закінчення уроку і просить прибрати учнів свої робочі місця.

Коли усі завдання уроку виконані, учитель висловлює подяку учням за роботу, прощається і висловлює найкращі побажання.

Чергові (за необхідності) залишаються, щоб прибрати майстерню (кабінет).

Рекомендовані джерела:

1. Вимоги до обов'язкових результатів навчання. YouTube-канал «Трудове навчання, технології». URL: https://www.youtube.com/watch?v=FdvI_S0pOzY
2. Даниліна Е. Формувальне оцінювання на уроках технологій: практичні поради та прийоми. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=7WA5jBXFRn0>
3. Максименко В.П. Сучасний урок: теорія і практика (дидактичний аспект). *Математика в сучасній школі*. 2013. №11. С. 11-16. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/5360/1/V_Maksymenko_MSS_11_GI.pdf
4. Огляд і розбір Держстандарту технологічної освітньої галузі. URL: <https://naurok.com.ua/post/oglyad-i-rozbir-derzhstandartu-tehnologichno-osvitno-galuzi>
5. Пелагейченко М.Л. Професійний довідник учителя трудового навчання. Харків, 2013. С. 59-62, 76-86.
6. Пелагейченко М.Л. Урок твоєї мрії: плануємо, мотивуємо, проводимо. Харків, 2020. С.85-94.
7. Пискун О.М., Кухарчук А.С. Проблема оцінювання творчої діяльності учнів. *Вісник Чернівецького національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка*. Чернівці: ЧНПУ, 2018. № 155. С. 133-136.
8. Сучасний урок технологій : методичний посібник. Укл. Журавльова О.Л. Краматорськ, 2023. URL: <https://naurok.com.ua/metodichniy-posibnik-suchasniy-urok-tehnologiy-368869.html>
9. Теорія і методика навчання технологій: навч. посіб. / І.П. Андрощук, І.В. Андрощук, В.В. Бербец, О.В. Бялик та ін. За заг. ред. О.М. Коберника. Умань, 2015. С. 430-451.
10. Технологічна освітня галузь: 5-6 класи (адаптаційний цикл) Нової української школи: методичний посібник для вчителів закладів загальної середньої освіти / упор. І.В. Коренева, за ред. І.В. Удовиченко. Суми: НВВ КЗ СОШПО, 2022. 52 с. URL: <https://dmytro.lupiak.com/for-students/textbooks>

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Які дії необхідно виконати на підсумковому етапі уроку технологій?
2. Назвіть, які є види оцінювання навчальних досягнень учнів.

3. В чому полягає сутність та особливості підсумкового оцінювання учнів? Що саме оцінюється?
4. Які функції виконує формувальне оцінювання учнів? Що саме оцінюється під час формувального оцінювання?
5. Яка процедура і в якій формі може здійснюватися формувальне оцінювання?
6. Що таке рефлексія як етап уроку? Які функції вона виконує? Які є її види?
7. Які є умови і способи ефективного здійснення рефлексії учнів на уроці?
8. Назвіть особливості етапу повідомлення домашнього завдання на уроці технологій.

ПРАКТИЧНИЙ БЛОК

Завдання:

Розробити підсумкову частину уроку технологій і, спираючись на Додатки до Державного стандарту, визначити критерії/орієнтири оцінювання за темою уроку та продумати способи формувального оцінювання учнів.

Порядок виконання роботи:

1. Сплануйте заключну частину свого уроку, для чого визначте основні елементи цього етапу уроку, їх порядок і розподіліть час на кожен з них.
2. Спіраючись на [Додатки 11 і 12 Державного стандарту базової середньої освіти](#), уточніть ключові компетентності, загальні та конкретні результати навчання учнів, які мали формуватися на цьому уроці (поверніться до практичної роботи № 5 і, за необхідності, відкоригуйте мету уроку та очікувані результати навчання учнів).
3. Визначте і оформіть в таблицю 9 загальні і конкретні результати та орієнтири для оцінювання навчальних досягнень учнів на цьому уроці, спираючись на Додаток 12 Державного стандарту (разом із шифрами). Також визначте критерії оцінювання роботи учнів на уроці (див. таблицю 10)
4. Продумайте питання (та/або завдання) для рефлексії і спосіб(и) її проведення.
5. Сформулюйте домашнє завдання для учнів і, за необхідності, поясніть способи його виконання.
6. Оформіть план-конспект підсумкової частини уроку.
7. Зробіть загальні висновки по роботі.
8. Презентуйте результати виконання практичного завдання в студентській групі, спільно обговоріть та оцініть результат.

Приклад виконання практичного завдання наведено у [додатку 6](#). Також дивіться розробки студентських планів-конспектів уроків на платформі Moodle та планів-конспектів, що є у вільному доступі.

Таблиця 9

**Приклад визначення загальних і конкретних результатів навчання учнів
та орієнтири для оцінювання**
для уроку на тему «Сервірування святкового столу» (5 клас)

Загальні результати	Конкретні результати	Орієнтири для оцінювання
Організовує власну діяльність у побуті [ТЕО 4.1]	планує власну діяльність у побуті відповідно до власних потреб або потреб інших осіб [6 ТЕО 4.1.1]	визначає власні/чужі потреби в організації побуту [6 ТЕО 4.1.1-1] аналізує власний досвід і можливості в побутовій діяльності [6 ТЕО 4.1.1-2] планує трудові дії для виконання побутових завдань самостійно або у співпраці з іншими особами [6 ТЕО 4.1.1-3]
	удосконалює власний чи спільний життєвий простір у різних сферах побутової діяльності [інтер'єр, одяг, харчування тощо] [6 ТЕО 4.1.2]	облаштовує або вдосконалює власний життєвий простір з урахуванням власних потреб, потреб інших осіб [6 ТЕО 4.1.2-5]

Таблиця 10.

Приклад визначення критеріїв оцінювання
із посібника для 5-6 класів Мачача Т.С., Луп'як Д.М., Рак Л.М. [У світі дизайну і технологій. Щоденник моїх досягнень](#), 2024

№ з/п	Критерії оцінювання практичної роботи	Оцінка учня	Взаємо-оцінка	Експертна оцінка
1	Культура організації робочого місця			
2	Дружелюбність, взаємодопомога			
3	Дотримання правил безпеки праці			
4	Якість виготовлення деталей аплікації			
5	Раціональність використання паперу			
6	Естетичність виконаної роботи			
Коментарі учителя/вчительки				

Практична робота № 11

РОЗРОБКА ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ ТА ДИДАКТИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ ДО УРОКУ

Мета роботи: набути умінь складати навчальну технологічну документацію та готувати необхідні дидактичні матеріали до уроку.

Обладнання та матеріали: шкільні підручники з технологій / трудового навчання, навчально-методичні посібники, зразки виробів (проектів) для 5-9 класів, приклади технологічних, інструкційних карт, тестових завдань, презентацій та інших дидактичних матеріалів; приклади планів-конспектів уроків.

ТЕОРЕТИЧНИЙ БЛОК

До кожного уроку вчитель, окрім плану-конспекту, обов'язково готує наочні посібники та різноманітні роздаткові матеріали для учнів, які сприяють кращому розумінню навчального матеріалу, є самостійним джерелом знань, практичним завданням або засобом контролю.

Дидактичний матеріал – особливий тип наочних навчальних посібників, які роздаються учням для самостійної роботи в класі і вдома або демонструються вчителем перед усім класом з певною дидактичною метою. (Дида́ктика (від дав.-грец. διδακτικός *повчальний*) – теорія навчання та освіти, що вивчає закономірності засвоєння знань, умінь і навичок, визначає обсяг і структуру змісту освіти, вдосконалює методи, форми й засоби навчання)

Дидактичні матеріали за носієм інформації можна поділити на три групи:

- друковані або рукописні і зображальні (на папері, картоні, ламіновані, інших матеріалах) – це ілюстрації, плакати, таблиці, схеми, технологічні та інструкційні карти, кресленики, ескізи, шаблони, картки з текстом та ілюстраціями, картки-завдання, контрольні картки, ребуси, кросворди тощо;
- натуральні об'єкти – вироби, колекції і зразки матеріалів, інструменти, обладнання, макети, моделі тощо, які є джерелом знань;
- електронні – мультимедійні презентації, навчальні відеофільми, комп'ютерні навчальні програми та ігри, тести тощо.

На практичних заняттях у шкільних майстернях та під час виконання проектів учні виготовляють різні вироби. Тому обов'язковим компонентом технологічної освіти є навчання учнів складанню і користуванню технологічною документацією. До неї належать технологічні та інструкційні картки. В *технологічних* картках поопераційно пояснюється і показується процес виготовлення певного виробу, а також ескіз цього виробу з вказаними розмірами, матеріалом і примітками. *Інструкційні* ж картки є описом алгоритму виконання певних дій (наприклад, виконання лабораторно-практичної роботи з дослідження властивостей матеріалів), вказівками з самоконтролю тощо.

Форми технологічної документації, які застосовуються в школі, повинні бути такими, щоб поступово готувати учнів до роботи зі стандартною виробничою документацією. В основній школі прийнято застосовувати спрощені форми, які відповідають віковому розвитку учнів. Для кожного періоду навчання технологічна документація повинна ускладнюватися.

Найпоширенішими формами технологічних карт в школі є такі, що показані в таблицях 11 і 12. Інструкційна карта може мати вигляд таблиці 13.

Таблиця 11

Технологічна карта на виготовлення

назва виробу

Зображення (фото, ескіз, технічний рисунок чи кресленик) виробу, специфікація деталей			
№ з/п	Послідовність і зміст операцій	Графічне зображення	Інструменти, обладнання, матеріали
1.			
2.			

Таблиця 12

№ з/п	Назва операції	Технологічні умови	Графічне зображення	Критерії самоконтролю	Інструменти, обладнання
3.					
4.					

На графічних зображеннях виріб (деталь) показують у тому стані, в якому він повинен бути після виконання даної технологічної операції.

Таблиця 13.

Приклад форми карти для письмового інструктування

Тема _____

Вправа _____

Мета вправи _____

Навчально-технологічні вимоги _____

Інструменти і пристосування _____

Планування робочого місця (за необхідністю) _____

№ з/п	Послідовність і зміст дій	Вказівки з виконання дій	Вказівки з самоконтролю
1		Текст і зображення	Текст і зображення
2			

Технологічні та інструкційні карти складаються вчителем, як правило, на операції, які ще не знайомі учням. В інших випадках, з метою підвищення самостійності й активізації роботи учнів на уроці, детальний опис заміняють скороченим: технологічні карти з неповними даними, інструкційно-технологічні карти, технологічні інструкції. *На виготовлення власного проєктного виробу учні мають розробити технологічну карту **самостійно*** (вона може бути у вигляді дорожньої карти або інфографіки).

Приклади технологічних карт різних форм наведено в [додатку 7](#).

Сучасний урок майже неможливо уявити без електронних засобів навчання, серед яких найбільш вживаними є презентації та відео- чи анімаційні фільми. Ці засоби є сильнодіючим засобом, тому до них висуваються окремі вимоги:

- чітко уявляти мету їх застосування, точно розраховувати місце і час їх використання на уроці;
- ретельно відбирати матеріал для демонстрування;
- враховувати фактор втомлюваності учнів і вчасно переключати увагу на інший вид діяльності, відеоролик має тривати 1-7 хв.
- намагатися самостійно виготовляти необхідні електронні наочні посібники (презентації, відео) та залучати до цього своїх учнів.

До навчальних *презентацій* висуваються окремі вимоги:

- уся презентація має бути оформлення в єдиному стилі – однаковий дизайн оформлення усіх слайдів, фон, колір і гарнітура шрифту (можна скористатися готовими шаблонами);
- фон має бути нейтральним, колір шрифту має бути контрастним до фону, не рекомендується розміщувати текст на зображеннях;
- слід дотримуватись законів композиції слайду – цілісність, рівновага та ієрархія усіх елементів;
- розмір і гарнітура шрифту мають бути зручними для читання; розмір заголовків має бути більшим від розміру основного тексту;
- варто обрати одну-дві гарнітури шрифту та один-два основних кольори, до яких підібрати гармонійні відтінки;
- відсутність безглузлого прикрашання, непотрібної анімації, спецефектів, різних елементів які відволікають увагу учнів;
- грубою помилкою є спотворення пропорцій оригінального зображення;
- груба помилка – інформаційна надмірність: на слайді має бути мінімум тексту, тільки ключові слова, найважливіші думки, або інфографіка – схеми, інтелектуальні карти, графіки, діаграми, зображення;
- чим менше об'єктів на слайді, тим краще для сприйняття (максимум – 7 об'єктів), мінімалізм в оформленні завжди є виграним;
- головне правило: *один слайд – одна думка*.

Якщо на уроці планується застосування певних дидактичних ігор, інтерактивних методів тощо, то вчитель має підготувати усі необхідні реквізити (кольорові картки, таблички, смайлики, коробочки, картинки, картки для роботи в групах та інші матеріали).

Для швидкого контролю знань учнів можна використовувати тестові **картки-завдання** як в друкованому, так і в електронному вигляді. Їхня форма, структура та зміст можуть бути різними (*приклади тестових запитань різних типів та карток-завдань наведено в [додатку 8](#)*). На початковому етапі уроку їх можна застосувати для контролю засвоєння попереднього матеріалу, а в середині чи наприкінці уроку – щойно вивченої нової теми.

При складанні контрольних карток-завдань корисними будуть такі поради:

1. Кількість питань/завдань має бути відносно невеликою – 3-5. Питання мають бути чіткими, зрозумілими, однозначними.

2. Питання краще супроводжувати декількома (3-4) варіантами відповідей.

3. Варто використовувати різноманітні форми запитань і завдань в одній картці, а саме:

- на вибір однієї або декількох правильних (або неправильних) відповідей;
- на встановлення правильної послідовності виконання дій;
- на встановлення відповідності;
- на вставляння пропущених слів у визначення чи правило;
- на виявлення помилок у кресленні чи зображенні;
- на домальовування зображення тощо.

4. Форма відповіді учнів буде зручною для контролю вчителем, якщо вона представлена цифрою або буквою.

5. Для більш глибокого контролю варто використовувати запитання і завдання різного рівня складності, в тому числі проблемні і творчі. Проте, вчителю слід врахувати, що така перевірка займе більше часу на уроці.

6. Для уникнення можливості списування і підказок на уроці варто використовувати різні варіанти або псевдоваріанти карток і завдань.

Учитель при використанні контрольних карток-завдань повинен неухильно дотримуватись правила: *критерії оцінювання для всіх учнів, які відповідають за картками-завданнями або виконують тести, повинні бути однаковими.*

Одна картка-завдання має містити запитання і завдання, сформульовані в різних варіантах, різного рівня складності, з указівкою максимальної кількості балів, які може отримати учень за кожну правильну відповідь.

Якщо картки друковані, то усі запитання і завдання однієї картки мають бути раціонально скомпоновані й оформлені на одному аркуші певного формату (бажано з використанням кольору, особливо для учнів 5-6 класів).

Швидкий тестовий контроль/самоконтроль можна здійснювати за допомогою електронних інтерактивних опитувальників, в тому числі в ігровій

формі, які учитель може скласти самостійно, наприклад, у Google Forms, [Mentimeter](#), [LearningApps](#), [Kahoot](#), [WordWall](#), [Flippity](#) або скористатися розробками інших вчителів.

Електронні перевіірні завдання до уроків технологій можна знайти на платформі [i33i](#) від видавництва «Ранок», де розташовані електронні інтерактивні додатки до підручників НУШ.

Рекомендовані джерела:

1. Воїтелева Г.О. Використання технологічної документації в проєктно-технологічній діяльності. *Трудове навчання в школі*. 2008. № 23(59). С. 2-13.
2. Методика розробки дидактичних комплексів відповідно до вимог державних стандартів ПТО нового покоління: методичний посібник. Наукова редакція Нестерової Л.В., Манько В.М. Київ: Педагогічна думка, 2012. С. 23-70.
3. Пелагейченко М.Л. Професійний довідник учителя трудового навчання. Харків, 2013. С. 232-237.
4. Сучасний урок технологій : методичний посібник. Укл. Журавльова О.Л. Краматорськ, 2023. URL: <https://naurok.com.ua/metodichniy-posibnik-suchasniy-urok-tehnology-368869.html>

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Що таке дидактичний матеріал і які є його види?
2. Яке призначення і структура технологічної карти? Чим інструкційна карта відрізняється від технологічної?
3. Які вимоги висуваються до електронних дидактичних матеріалів?
4. Яке функціональне призначення тестових карток-завдань. Які є види тестових запитань і завдань? Назвіть рекомендації щодо їх використання.

ПРАКТИЧНИЙ БЛОК

Завдання: розробити усі необхідні дидактичні матеріали до уроку та остаточно оформити план-конспект уроку.

Порядок виконання роботи:

1. Підберіть для уроку **усі необхідні ілюстрації** (таблиці, зображення, фото, ребуси, кросворди та інше) та **роздатковий матеріал**, якщо він необхідний (зразки виробів, варіанти оздоблення, шаблони тощо). Оформіть їх як додатки до плану-конспекту.

2. Якщо необхідні електронні дидактичні матеріали, продумайте їх зміст, тривалість демонстрування та місце на уроці. Розробіть мультимедійну **презентацію** до уроку і підготуйте **відео**.

3. Визначтесь із структурою технологічної (та/або інструкційної) карти(ок).

На окремому аркуші оформіть **технологічну (або інструкційну) карту(и)** на виготовлення проєкту. Технологічна карта на виготовлення проєктного виробу обов'язково повинна включати ескіз/фото (або натуральний зразок) готового виробу, послідовність основних технологічних переходів

(операцій) з ескізами і вказівками розмірів деталей, технологічні умови виконання операцій та перелік необхідних інструментів, матеріалів і обладнання.

4. З метою перевірки рівня засвоєння учнями вивченого матеріалу розробіть не менш ніж **два варіанти тестових карток-завдань** з використанням питань і завдань різних видів (текстових, графічних, на вибір правильної відповіді, з пропущеними чи неправильними даними, на знаходження відповідності, послідовності тощо) і різного рівня складності.

5. Зберіть усі напрацьовані матеріали та **остаточно оформіть план-конспект уроку**. Він повинен включати такі елементи в такій послідовності:

- 1) Творчо оформлена титульна сторінка, що відображає тему уроку.
- 2) Мета уроку на основі компетентнісного підходу (формування ключових і предметних компетентностей).
- 3) Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учня (знаннєвий, діяльнісний і ціннісний компоненти).
- 4) Основні поняття теми.
- 5) Об'єкт проєктно-технологічної діяльності учнів (назва проєкту).
- 6) Практична(і) робота(и).
- 7) Обладнання і матеріали до практичної(их) роботи(іт).
- 8) Дидактичні засоби для проведення уроку.
- 9) Міжпредметні зв'язки.
- 10) Тип уроку.
- 11) Тривалість уроку в хвилинах.
- 12) Список використаних джерел.
- 13) Структура уроку (етапи з похвилинною розбивкою).
- 14) Хід уроку (оформлений в таблицю: лівий стовпчик – форми, методи, прийоми навчання; правий – повний зміст усіх етапів уроку з ілюстраціями). Окремі елементи можна виділяти курсивом, напівжирним шрифтом та заливати кольором.
- 15) Додатки (в змісті уроку мають бути посилання на додатки).

Для правильності оформлення перегляньте розробки студентських планів-конспектів уроків на платформі Moodle, а також плани-конспекти, що є у вільному доступі.

6. Зробіть загальні висновки по роботі.

7. Презентуйте результати виконання практичних завдань в студентській групі, спільно обговоріть та оцініть результат.

Приклади технологічних та інструкційно-технологічних карток різних форм наведено в [додатку 7](#).

Приклади формулювання тестових запитань і завдань, а також оформлення тестових карток-завдань наведено у [додатку 8](#).

Практична робота № 12

МЕТОДИКА АНАЛІЗУ УРОКУ ТЕХНОЛОГІЙ. САМОАНАЛІЗ ПЛАНУ-КОНСПЕКТУ УРОКУ

- Мета роботи:** навчитись здійснювати повний аналіз уроку і плану-конспекту уроку технологій та сформувати уміння самоаналізу (рефлексії) власного плану-конспекту уроку.
- Обладнання** відеозаписи повних уроків технологій / трудового
- та матеріали:** навчання, студентські плани-конспекти уроків.

ТЕОРЕТИЧНИЙ БЛОК

Професійне самовдосконалення – це свідомий, цілеспрямований процес підвищення рівня власної професійної компетентності та розвитку професійно значущих якостей відповідно до соціальних вимог, умов професійної діяльності та власної програми розвитку. Потреба у самовдосконаленні – одна з основних умов ефективної роботи вчителя. Набуття звички постійного, щоденного психологічного осмислення власної педагогічної праці дає можливість молодому вчителю сформувати у себе фундамент для досягнення необхідного рівня професіоналізму.

Для правильної та ефективної організації навчально-виховного процесу вчителю необхідно уміти не тільки планувати, але й аналізувати власну діяльність і роботу своїх колег. Аналіз допомагає встановити причинно-наслідкові зв'язки між умовами педагогічної діяльності і засобами досягнення навчально-виховних цілей, між педагогічними впливами на учня і їх наслідками, між способами своїх дій і кінцевим результатом уроку чи виховного заходу. Це дозволяє учителю правильно сформулювати цілі і завдання власної діяльності і діяльності учнів, чітко спланувати і передбачити результати освітнього процесу.

Систематичний аналіз уроків проводиться з метою удосконалення педагогічної майстерності, можливості побачити помилки і передбачити результати своїх дій. Уміння аналізувати педагогічну діяльність є детермінантою самовиховання, самоосвіти і самовдосконалення вчителя.

Аналіз – це уявне розділення об'єкта на його елементи і дослідження кожного елемента окремо як частини цілого. Він здійснюється за допомогою розчленування, ізоляції, розкладання, роз'єднання, розбору цілого на складові.

Педагогічний аналіз уроку – це не лише розчленування його на складові, але й виявлення співвідношення цих складових. Це процес розпізнавання, направлений на розкриття суті і механізму здійснення уроку, з'ясування шляхів і причин формування саме таких результатів уроку і відповідності його меті.

Аналіз уроку можна здійснювати одразу після його проведення («по гарячих слідах»), або через деякий час (декілька днів, тижнів або місяців) для

того, щоб перевірити, що залишилося у пам'яті. Його можна здійснювати індивідуально (тим, хто проводив урок, або одним із присутніх на уроці учнів чи вчителів) або шляхом колективного обговорення. Колективний аналіз уроку є більш продуктивним. Окрім того, він включає і самоаналіз.

Самоаналіз безпосередньо пов'язаний із рефлексією. Цілі рефлексії: згадати, виявити й усвідомити основні компоненти діяльності – її сенси, цілі, типи, способи, проблеми, шляхи розв'язання, отримані результати і т. ін. Рефлексія передбачає дослідження уже виконаної діяльності. Вона допомагає сформулювати кінцеві результати діяльності, визначити цілі подальшої роботи, скоригувати шляхи її вдосконалення.

Під час аналізу/самоаналізу проведеного уроку варто звертати особливу увагу на такі аспекти діяльності вчителя й учнів:

- створення учителем на початку заняття позитивного емоційного налаштування на роботу та підтримання його впродовж усього заняття;
- прояв учителем гнучкості організації діяльності учнів у ході заняття;
- активізація суб'єктивного досвіду учня, його використання упродовж уроку, створення вчителем можливостей для самопроявлення учнів;
- використання різноманітного дидактичного матеріалу і засобів навчання, що дозволяє учню проявляти особистісну вибірковість до типу, виду і форми навчального завдання, характеру його виконання;
- аналіз діяльності учня не лише з позиції правильності, але й з урахуванням того, як учень міркував, яким способом виконував завдання, де і чому помилився, чи висловлював оригінальні думки, чи намагався проявляти творчий підхід, чи самостійно виконував завдання;
- переважаюча форма спілкування з учнями та форми роботи з класом, яким учитель віддає перевагу.

Методична наука розробила і запропонувала декілька схем, які характеризують урок з різних точок зору. Учителю-початківцю можна запропонувати скористатись універсальною схемою аналізу діяльності вчителя та учнів на кожному етапі уроку, наведеною у таблиці 14.

Рекомендовані джерела:

1. Пелагейченко М.Л. Професійний довідник учителя трудового навчання. Харків, 2013. С. 96-97.
2. Пискун О.М. Розвиток у майбутніх учителів умінь аналізу та самоаналізу педагогічної діяльності. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка*. Чернівці: ЧНПУ, 2012. № 97. С. 463-465.
3. Пискун О.М., Кулініч Ю.М. Самовиховання майбутнього вчителя технологій як фактор розвитку професійних якостей. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка*. Чернівці: ЧНПУ, 2014. № 117. С. 131-133.
4. Сучасний урок технологій : методичний посібник. Укл. Журавльова О.Л. Краматорськ, 2023. URL: <https://naurok.com.ua/metodichniy-posibnik-suchasniy-urok-tehnologiy-368869.html>
5. Схеми аналізу уроків за різними аспектами. URL: <https://licey-cv.com/skhema-analizu-urokiv-zariznymi-aspektamy/>
6. Як підготувати відкритий урок. URL: <http://monmetod.in.ua/index.php/1193-yak-pidhotuvaty-vidkrytyi-urok.html>

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Що включає в себе потреба вчителя у самовдосконаленні?
2. Для чого вчителю потрібні уміння аналізу та самоаналізу уроків?
3. Що таке «педагогічний аналіз і самоаналіз уроку»?
4. Який загальний алгоритм аналізу/самоаналізу уроку? На які аспекти проведення уроку слід звертати особливу увагу?

ПРАКТИЧНИЙ БЛОК

Завдання 1.

Переглянути відеозапис уроку трудового навчання / технологій (на вибір) і здійснити його письмовий аналіз за схемою, наведеною в таблиці 14. Зробити загальні висновки, зауваження та рекомендації до уроку.

Уроки для аналізу (один на вибір):

Урок трудового навчання Мазур Т.В. «Декоративний вінок»
<https://www.youtube.com/watch?v=-nkRXGzJN1w>

Гнечка Н.М. Відкритий урок з трудового навчання у 6 класі. «Лялька-мотанка» https://www.youtube.com/watch?v=QXNPwiT_xPc

Процак Ольга. Урок. Трудове навчання. 2021. «Обробка нижнього зрізу спідниці» (дистанційний урок)
<https://www.youtube.com/watch?v=C3GcVZbM7ZM&list=PL9B8xIlnf8T7JaRwb5CC2tuSaw8yXcjsv&index=22>

Михайленко Ярослав. Урок. Трудове навчання. 2021. «Способи з'єднання деталей з деревини» (дистанційний урок)
<https://www.youtube.com/watch?v=2O3AbHZupXw&list=PL9B8xIlnf8T7JaRwb5CC2tuSaw8yXcjsv&index=16>

Долга Уляна. Урок. Трудове навчання. 2021. «Матеріали та інструменти для в'язання гачком» (дистанційний урок)
<https://www.youtube.com/watch?v=kJUfsleGfOs&list=PL9B8xIlnf8T7JaRwb5CC2tuSaw8yXcjsv&index=7>

Цимбал Микола. Урок. Трудове навчання. 2021. «Добір матеріалів, інструментів і пристосувань для виготовлення проєкту сільничка-перечниця» (дистанційний урок)
<https://www.youtube.com/watch?v=E7FdmwOypfc&list=PL9B8xIlnf8T7JaRwb5CC2tuSaw8yXcjsv&index=34>

Бартюк Вікторія. Урок з трудового навчання «Яка Україна на смак?» для 5-9 класів (дистанційний урок)
<https://www.youtube.com/watch?v=BBxBP3xTunI>

І тур Всеукраїнського конкурсу «Учитель року 2025». Номінація: Технології / Трудове навчання. Випробування: (один урок на вибір)
<https://www.youtube.com/playlist?list=PLAzKNNw4OvgldcAPHZNh-D7af9dafoGc>

Аналіз відеозапису уроку трудового навчання / технологій

П.І.П. вчителя _____

Школа _____ Клас _____ Дата _____

Тема уроку _____

Етапи заняття	Записи спостережень (за чим слід спостерігати)
1. Організаційно-підготовча частина Підготовка до початку уроку. Організаційний момент. Перевірка пройденого матеріалу (контроль виконання домашнього завдання, актуалізація опорних знань). Підготовка до засвоєння нового матеріалу.	Готовність учителя до заняття (зовнішній вигляд, настрій, робоче місце, наочні посібники, матеріали та інструменти, план-конспект). Як проведено організаційний момент і налаштування учнів на урок. Перевірка підготовки учнів до уроку: наявність робочого одягу, організація робочого місця, настроїв учнів. Актуалізація опорних знань / перевірка рівня засвоєння попередньої теми: метод контролю, повнота і правильність постановки запитань, характеристика та оцінювання відповідей учнів. Як здійснено перехід до нової теми уроку (плавно, логічно, непомітно або різко, без зв'язку з попереднім). Чи здійснено мотивацію навчальної діяльності учнів і як саме (яким способом).
2. Теоретична частина Повідомлення теми уроку. Цілепокладання Вивчення нового матеріалу. Закріплення вивченого матеріалу (контроль осмислення учнями нового матеріалу)	Як повідомляється тема уроку. Чи правильно й лаконічно вона сформульована. Яким чином здійснюється цілепокладання уроку (вчитель повідомляє мету і завдання сам чи формулює її разом з учнями). Яким чином сформульовані завдання уроку, чи зрозумілі вони учням. Яка послідовність і методика вивчення нового матеріалу. Використання наочних посібників і технічних засобів навчання (техніка показу, якість посібників, їх доцільність). Чи здійснюються міжпредметні зв'язки і яким чином. Рівень грамотності викладу вчителя (доступність, логічність, переконливість).

	Проблемність навчання (чи є проблемні питання чи завдання). Профорієнтаційна спрямованість викладу (чи є повідомлення про певні професії, про те, як виконуються технологічні операції, що вивчаються, в умовах сучасного виробництва). Сприймання матеріалу учнями, їх психологічний настрій (доброзичливість, спокійність, живий інтерес, нервозність, напруженість, розсіяність, неухважність). Чи відбувається зворотній зв'язок між учителем і учнями. Поведінка вчителя при викладі нового матеріалу (зовнішній вигляд, манера триматися, жести, темп мовлення, знання матеріалу, користування конспектом, презентацією і т.п.). Чи здійснено контроль (перевірку) осмислення учнями і закріплення нового матеріалу. Якими способами (ступінь охоплення питаннями і завданнями всього вивченого матеріалу).
3. Практична частина Вступний інструктаж Самостійна робота учнів. Поточний інструктаж. Заключний інструктаж.	Характеристика практичного завдання. Чи викликаний інтерес учнів до його виконання. Технологічність інструктажу (дотримання логіки при поясненні прийомів роботи). Наочність і доступність показу технологічних прийомів і операцій. Чи проведено інструктаж з безпеки праці. Дотримання учнями технологічної дисципліни, правил техніки безпеки під час виконання практичної роботи. Роль вчителя у формуванні культури праці учнів. Основні утруднення в практичній роботі і їх переборення. Обходи робочих місць вчителем. Проведення поточного інструктажу, його своєчасність. Організація контролю за практичною роботою учнів, навчання їх само- і взаємоконтролю. Чи підведені підсумки практичної роботи. Чи обговорені типові помилки учнів. Як здійснено оцінювання виконаних робіт. Чи проявлено педагогічний такт при оцінюванні робіт (особливо слабких).

4. Організаційно-підсумкова частина Підведення підсумків уроку. Рефлексія. Повідомлення домашнього завдання. Прибирання робочих місць та майстерні.	Повнота і глибина підведення підсумків заняття. Чи дано загальну характеристику роботи учнів на уроці. Чи проведено рефлексію і яким способом. Чи повідомляється домашнє завдання, який його зміст і формулювання (чи пояснюється його виконання). Чи склався порядок прибирання робочих місць і майстерні в цілому (хто прибирає і чим).
5. Загальні зауваження по уроку і його оцінка	Чи всі поставлені завдання уроку досягнуті. Загальна ідея і композиція уроку. Чи вдало підібрано зміст навчального матеріалу та практичної роботи. Які методи і методичні прийоми застосував учитель. Активність і продуктивність роботи учнів на уроці. Загальна оцінка і враження від уроку.
6. Пропозиції щодо вдосконалення даного уроку	Зауваження по уроку, його недоліки (слабкі сторони). Рекомендації щодо покращення організації й керування навчальною діяльністю учнів, формування пізнавального інтересу, позитивного ставлення учнів до навчання, покращення психологічного клімату на уроці, удосконалення виконання вчителем його професійних функцій.

Завдання 2.

Здійснити самоаналіз власного плану-конспекту уроку за нижче запропонованим алгоритмом, вказати на його переваги і недоліки, запропонувати способи вдосконалення.

Завдання 3.

За цим же алгоритмом здійснити аналіз плану-конспекту уроку одно з однокласників (*на власний вибір*), зробити зауваження і запропонувати шляхи покращення.

Алгоритм аналізу / самоаналізу плану-конспекту уроку

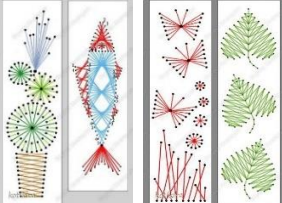
1. Чи чітко й зрозуміло сформульована тема уроку.
 2. Чи відповідає мета уроку його темі, чи чітко й конкретно вона сформульована.
 3. Чи правильно і повно оформлена анотація до уроку.
 4. Чи відображені у конспекті уроку усі його структурні етапи. Чи плавно і логічно виконано перехід між етапами уроку.
 5. Чи правильно підібраний навчальний матеріал для даного уроку: його відповідність темі, відповідність віку учнів, зв'язок з попередніми і наступними темами, науковість, сучасність, наявність цікавих фактів і прикладів з життя...
 6. Чи доцільно обрані форми, методи і прийоми навчання.
 7. Чи передбачена інтерактивна взаємодія з учнями.
 8. Чи використовуються інноваційні методи навчання і чи доречні вони на цьому уроці.
 9. Чи чітко спланована практична частина уроку. Чи зрозумілі завдання і критерії виконання практичної роботи учнів.
 10. Чи є рефлексія, яким способом вона проводиться і чи правильно сформульовані питання для її проведення.
 11. Чи повною мірою реалізує конспект уроку поставлені цілі уроку.
 12. Оцініть кількість (достатність) і якість дидактичних матеріалів до уроку. Чи цікавими і доступними для учнів даного класу будуть запропоновані об'єкти проєктної діяльності, моделі-аналоги, інші зображення, приклади, відеоматеріали тощо.
 13. Загальні висновки: переваги і недоліки даного плану-конспекту.
 14. Пропозиції і рекомендації щодо покращення плану-конспекту уроку на дану тему.
4. Зробіть загальні висновки по роботі.
5. Презентуйте результати виконання практичних завдань в студентській групі, спільно обговоріть та оцініть результат.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Добір орієнтовних об'єктів проєктної діяльності для учнів 6-го класу

(склав студент Давиденко П.)

Орієнтовне фото виробу	Назва виробу	Технології виготовлення: основні і додаткові
	Закладка для книги	<i>Основна:</i> технологія ниткографії (ізонитки) <i>Додаткова:</i> технологія аплікації з паперу і текстильних матеріалів
	Вішак для одягу	<i>Основна:</i> технологія випилювання лобзиком <i>Додаткові:</i> технологія оздоблення виробів з деревини (випалюванням, розписом, декупажем тощо)
	Головоломка	<i>Основна:</i> технологія обробки дроту ручним способом
	Текстильна іграшка	<i>Основна:</i> технологія обробки текстильних матеріалів машинним і ручним способом <i>Додаткові:</i> технологія вишивання; технологія текстильної аплікації; технологія розпису по тканині
	Брелок	<i>Основна:</i> технологія макраме
	Млинці з начинкою	<i>Основна:</i> технологія приготування їжі, <i>Додаткові:</i> технологія сервірування столу; технологія формування культури споживання їжі

Приклад оформлення календарно-тематичного плану

КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ
З ТЕХНОЛОГІЙ У 7 КЛАСІ
2024-2025 н.р.

35 годин (1 година на тиждень)

(За модельною навчальною програмою «Технології. 7-9 класи»,

автори: Ходзицька І.Ю., Горобець О.В., Медвідь О.Ю., Пасічна Т.С., Приходько Ю.М.)

розробка авторів програми URL: <https://naurok.com.ua/kalendarno-tematichne-planuvannya-z-tehnologiy-u-7-klasi-2024-2025-n-r-420336.html>

№ уроку	Дата уроку	Тема уроку	ДЗ / примітки
І СЕМЕСТР			
Модуль 1. Утілення задуму в готовий продукт за алгоритмом проєктно-технологічної діяльності			
1		<i>Організація робочого місця, санітарно-гігієнічні вимоги під час виконання технологічних операцій. Методи проєктування: метод фокальних об'єктів. Створення банку ідей проєктів на рік. Послідовність роботи над проєктом.</i>	
Проект №1. _____ Технологія: _____ Додаткова технологія: _____			
2		<i>Вибір виробу для проєктування. Організаційно-підготовчий етап.</i> Планування роботи з виконання проєкту. Проєктування форми методом <i>метод фокальних об'єктів</i> . Моделі-аналоги. Маркетингові міні-дослідження.	
3		<i>Конструкторський етап.</i> Графічне зображення (креслення). Добір інструментів та конструкційних матеріалів для роботи. Виготовлення шаблонів деталей виробу. Рациональне використання матеріалів.	
4		<i>Технологічний етап.</i> Організація робочого місця. Правила безпечної праці, санітарно-гігієнічні. Виготовлення деталей виробу відповідно до обраної технології.	
5		<i>Технологічний етап.</i> Технологія виготовлення виробу. З'єднання деталей виробу відповідно до обраної технології. Виготовлення та оздоблення виробу.	
6		<i>Завершальний етап.</i> Декорування, оздоблення виробу. Вимоги до готового виробу. Презентація проєктної діяльності.	
Модуль 2. Творче застосування традиційних і сучасних технологій декоративно-ужиткового мистецтва			
7		<i>Короткі історичні відомості про обрану техніку та технологію декоративно-ужиткового мистецтва. Символи, притаманні видам декоративно-ужиткового мистецтва, та їхні значення.</i>	
Проект №2. _____ Технологія: _____ Додаткова технологія: _____			

8		Вибір виробу для проєктування. Організаційно-підготовчий етап. Планування роботи з виконання проєкту. Моделі-аналоги. Маркетингові міні-дослідження.	
9		Конструкторський етап. Графічне зображення (креслення). Добір інструментів та конструкційних матеріалів для роботи. Організація робочого місця. Виготовлення шаблонів деталей виробу. Рациональне використання матеріалів.	
10		Технологічний етап. Організація робочого місця. Правила безпечної праці, санітарно-гігієнічні . Виготовлення деталей виробу відповідно до обраної технології.	
11		Технологічний етап. Технологія виготовлення виробу. З'єднання деталей виробу відповідно до обраної технології. Виготовлення та оздоблення виробу.	
12		Завершальний етап. Декорування, оздоблення виробу. Вимоги до готового виробу. Презентація проєктної діяльності.	
Проект №3. _____ Технологія: _____ Додаткова технологія: _____			
13		Вибір виробу для проєктування. Організаційно-підготовчий етап. Планування роботи з виконання проєкту. Моделі-аналоги. Маркетингові міні-дослідження.	
14		Конструкторський етап. Графічне зображення (креслення). Добір інструментів та конструкційних матеріалів для роботи. Організація робочого місця. Виготовлення шаблонів деталей виробу. Рациональне використання матеріалів.	
15		Технологічний етап. Організація робочого місця. Правила безпечної праці, санітарно-гігієнічні . Виготовлення деталей виробу відповідно до обраної технології.	
16		Технологічний етап. Технологія виготовлення виробу. З'єднання деталей виробу відповідно до обраної технології. Виготовлення та оздоблення виробу.	
17		Завершальний етап. Декорування, оздоблення виробу. Вимоги до готового виробу. Презентація проєктної діяльності.	
18		Висновки та узагальнення по проєктній діяльності.	
II СЕМЕСТР			
Модуль 3. Ефективне використання техніки і матеріалів без заподіяння шкоди навколишньому середовищу			
19		Ризики впливу сучасних матеріалів, техніки і технологій для навколишнього середовища. Можливості сучасної техніки та новітніх знарядь праці для виготовлення виробів.	
Проект №4. _____ Технологія: _____ Додаткова технологія: _____			
20		Вибір виробу для проєктування. Організаційно-підготовчий етап. Планування роботи з виконання проєкту. Моделі-аналоги. Маркетингові міні-дослідження.	
21		Конструкторський етап. Графічне зображення (креслення). Добір інструментів та конструкційних матеріалів для роботи. Організація робочого місця. Виготовлення шаблонів деталей виробу. Рациональне використання матеріалів.	

22		Технологічний етап. Організація робочого місця. Правила безпечної праці, санітарно-гігієнічні . Виготовлення деталей виробу відповідно до обраної технології.	
23		Технологічний етап. Технологія виготовлення виробу. З'єднання деталей виробу відповідно до обраної технології. Виготовлення та оздоблення виробу.	
24		Завершальний етап. Декорування, оздоблення виробу. Вимоги до готового виробу. Презентація проєктної діяльності.	
Проект №5. _____ Технологія: _____ Додаткова технологія: _____			
25		Вибір виробу для проєктування. Організаційно-підготовчий етап. Планування роботи з виконання проєкту. Моделі-аналоги. Маркетингові міні-дослідження.	
26		Конструкторський етап. Графічне зображення (креслення). Добір інструментів та конструкційних матеріалів для роботи. Організація робочого місця. Виготовлення шаблонів деталей виробу. Рациональне використання матеріалів.	
27		Технологічний етап. Організація робочого місця. Правила безпечної праці, санітарно-гігієнічні . Виготовлення деталей виробу відповідно до обраної технології.	
28		Технологічний етап. Технологія виготовлення виробу. З'єднання деталей виробу відповідно до обраної технології. Виготовлення та оздоблення виробу.	
29		Завершальний етап. Декорування, оздоблення виробу. Вимоги до готового виробу. Презентація проєктної діяльності.	
Модуль 4. Турбота про власний побут, задоволення власних потреб і потреб інших осіб			
Проект №6. _____ Технологія: _____ Додаткова технологія: _____			
30		Особливості національної кухні. Страви з борошна та круп. Переваги їжі домашнього приготування. Вибір виробу для проєктування. Організаційно-підготовчий етап. Планування роботи з виконання проєкту. Моделі-аналоги.	
31		Конструкторський етап. Рецепт. Послідовність виконання. Маркетингові міні-дослідження. Кулінарний інвентар, посуд та обладнання.	
32		Технологічний етап. Дотримання правил безпечно праці, санітарно-гігієнічних вимог під час роботи. Технологія приготування страв із борошна та круп.	
33		Завершальний етап. Особливості сервірування столу та подавання страви. Висновки та узагальнення по проєктній діяльності.	
34		Основи технології вирощування їстівних трав на підвіконні. Види їстівних трав. Користь їстівних трав для організму людини.	
35		Вплив екологічно чистих продуктів на здоров'я людини та її зовнішній вигляд. Культура догляду за зовнішнім виглядом.	

Приклад оформлення матриці та календарно-тематичного плану для 5 класу
за модельною навчальною програмою «Технології. 5-6 класи», 2021 р. (автор Туташинський В.І.)
(розробила студентка Веремієнко Х.)

МАТРИЦЯ КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНОГО ПЛАНУ

№ з/п	Теми проєктів і технології їх виготовлення		Кіл-ть годин
I СЕМЕСТР			2
Вступ			
Навчальний модуль «Проектування і технологій»			30
1	Проект 1. Листівка		6
	Технології основні	Технології додаткові	
	Технологія виготовлення аплікації (з текстильних і природних матеріалів)	Технологія скрапбукінгу Технологія ниткографії	
2	Проект 2. Рамка для фото		8
	Технології основні	Технології додаткові	
	Технологія обробки деревинних і природних матеріалів	Технологія оздоблення аплікацією (з текстильних і природних матеріалів)	
3	Проект 3. Підставка під гарячий посуд		8
	Технології основні	Технології додаткові	
	Технологія обробки деревини	технологія оздоблення виробів з деревини	
4	Проект 4. Ялинкова прикраса		8
	Технології основні	Технології додаткові	
	Технологія апсайклінгу	Технологія виготовлення аплікації (з текстильних та природних матеріалів)	
II СЕМЕСТР			
Навчальний модуль «Декоративно-ужиткове мистецтво в проєктно-технологічній діяльності»			32
5	Проект 5. Мотанка		8
	Технології основні	Технології додаткові	
	Технологія виготовлення ляльки-мотанки	Технологія обробки текстильних матеріалів ручним способом	
6	Проект 6. Серветка		10
	Технології основні	Технології додаткові	
	Технологія виготовлення вишитих виробів	Технологія обробки текстильних матеріалів ручним способом	
	Проект 7. Писанка		6
	Технології основні	Технології додаткові	
	Технологія виготовлення писанки		
8	Проект 8. Закладка		8
	Технології основні	Технології додаткові	
	Технологія виготовлення виробів у техніці «макrame»		
Навчальний модуль «Проектно-технологічна діяльність у побуті»			6
9	Проект 9. Сервірування святкового столу		4
	Технології основні	Технології додаткові	
	Технологія сервірування столу	Технологія формування культури споживання їжі	
10	Проект 10. Побутові електроприлади в могому житті		2
	Технології основні	Технології додаткові	
	Технологія безпечного користування електроприладами		

КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН з ТЕХНОЛОГІЙ
для 5 класу на 2024-2025 навчальний рік
(розробила студентка Веремієнко Х.)

№ уроку	Розділи, теми	Кількість годин	Дата
І СЕМЕСТР			
Вступ			
1-2	Вступ. Мета, завдання та особливості предмета «Технології». Ознайомлення з правилами внутрішнього розпорядку майстерні і безпеки праці.	2	06.09.2024
Навчальний модуль «Проектування і технологій»			
Проект 1: Листівка (6 год.) <i>Основна технологія:</i> Технологія виготовлення аплікацій (з текстильних і природних матеріалів) <i>Додаткові технології:</i> Технологія скрапбукінгу; технологія ниткографії			
3-4	Проектування та його етапи. Вибір об'єкта проектування. Проектування листівки методом фантазування. Визначення кількості деталей, форми і конструкції майбутнього виробу. Виконання графічного зображення.	2	13.09.2024
5-6	Добір необхідних для виготовлення виробу матеріалів та інструментів. Виготовлення деталей.	2	20.09.2024
7-8	З'єднання деталей листівки. Остаточна обробка й оздоблення виробу. Захист проекту.	2	27.09.2024
Проект 2: Рамка для фото (8 год.) <i>Основна технологія:</i> Технологія обробки деревини і природних матеріалів <i>Додаткова технологія:</i> Технологія оздоблення аплікацією (з текстильних і природних матеріалів)			
9-10	Вибір об'єкта проектування. Проектування рамки для фото методом фантазування. Аналіз моделей-аналогів. Виконання графічного зображення рамки.	2	04.10.2024
11-12	Дослідження, визначення та порівняння властивостей найпоширеніших матеріалів (текстилю, деревини різних порід, фанери, ДВП, металів, пластмас) для виготовлення виробів. Добір необхідних для виготовлення виробу матеріалів та інструментів. Складання технологічної послідовності виготовлення виробу.	2	11.10.2024
13-14	Виготовлення основи рамки. Оздоблення рамки (з текстильних чи природних матеріалів).	2	18.10.2024
15-16	Виготовлення виробу. Остаточна обробка виробу. Захист проекту.	2	25.10.2024
Проект 3: Підставка під гарячий посуд (8 год.) <i>Основна технологія:</i> Технологія обробки деревинних матеріалів (фанери, ДВП) <i>Додаткова технологія:</i> технологія оздоблення виробів з деревини (випалюванням, розписом, декупажем тощо)			
17-18	Вибір об'єкта проектування. Аналіз моделей-аналогів. Проектування підставки під гаряче методом фантазування. Виконання графічних зображень.	2	08.11.2024
19-20	Виробництво конструкційних матеріалів, охорона природи та захист довкілля. Властивості деревини і деревинних матеріалів. Добір необхідних для виготовлення виробу матеріалів та інструментів. Технологія випилювання лобзиком.	2	15.11.2024

21-24	Виготовлення підставки під гаряче з деревини. Оздоблення й остаточна обробка виробу. Захист проєкту.	4	22.11.2024 29.11.2024
Проект 4: Ялинкова прикраса (8 год.) <i>Основна технологія:</i> Технологія апсайклінгу <i>Додаткова технологія:</i> Технологія виготовлення аплікації (з текстильних і природних матеріалів)			
25-26	Визначення переваг використання екологічних матеріалів і вторинних матеріальних ресурсів у реалізації проєктів. Вибір об'єкта проєктування. Аналіз моделей-аналогів. Проєктування методом фантазування. Розроблення технологічної картки.	2	06.12.2024
27-30	Добір необхідних для виготовлення виробу матеріалів та інструментів. Виготовлення ялинкової прикраси з вторинних ресурсів.	4	13.12.2024 20.12.2024
31-32	Остаточна обробка виробу. Захист проєкту.	2	27.12.2024
II СЕМЕСТР			
Навчальний модуль «Декоративно-ужиткове мистецтво в проєктно-технологічній діяльності»			
Проект 5: Лялька-мотанка (8 год.) <i>Основна технологія:</i> Технологія виготовлення ляльки-мотанки <i>Додаткова технологія:</i> Технологія обробки текстильних матеріалів ручним способом			
33-34	Види декоративно-ужиткового мистецтва та їх поширення в Україні. Вплив декоративно-ужиткового мистецтва на сучасне предметне середовище. Проєктування виробів з використанням декоративно-ужиткового мистецтва. Народна лялька-мотанка, її види і технології виготовлення.	2	17.01.2025
35-36	Вибір об'єкта проєктування. Пошук аналогів та створення власного проєкту. Виконання ескізу. Добір і розрахунок матеріалів для створення виробу (тканина, солома, вата та ін.).	2	24.01.2025
37-40	Виготовлення ляльки-мотанки. Оздоблення й остаточна обробка виробу. Захист проєкту.	4	31.01.2025 07.02.2025
Проект 6: Серветка (10 год.) <i>Основна технологія:</i> Технологія виготовлення вишитих виробів <i>Додаткова технологія:</i> Технологія обробки текстильних матеріалів ручним способом			
41-42	Вишивка як вид декоративно-ужиткового мистецтва. Ознайомлення з вишивальними швами та їх виконання.	2	14.02.2025
43-44	Вибір об'єкта проєктування. Пошук і аналіз моделей-аналогів, вибір стилю, виду оздоблення вишитого виробу. Розробка композиції вишивки, кольорової гами. Підбір схеми або малюнка для вишивки. Добір матеріалів та інструментів для виконання проєкту.	2	21.02.2025
45-46	Визначення місця розташування вишивки. Перенесення малюнка. Початок вишивання.	2	28.02.2025
47-50	Вишивання серветки й обробка країв виробу. Захист проєкту.	4	07.03.2025 14.03.2025

Проект 7: Писанка (6 год.)			
<i>Основна технологія:</i> Технологія виготовлення писанок			
51-52	Писанкарство як вид декоративно-ужиткового мистецтва. Ознайомлення з виробами та ілюстраціями відомих українських майстрів і майстринь декоративно-ужиткового мистецтва. Технологія створення писанки.	2	21.03.2025
53-54	Дослідження символіки української народної писанки. Пошук аналогів та створення власного проєкту. Виконання графічних зображень виробу. Використання та поєднання кольорів для створення виробу.	2	04.04.2025
55-56	Виконання писанки. Захист проєкту.	2	11.04.2025
Проект 8: Закладка для книги (8 год.)			
<i>Основна технологія:</i> Технологія виготовлення виробів у техніці «макrame»			
57-58	Матеріали, інструменти, техніки і технології в декоративно-ужитковому мистецтві. Макrame як вид декоративно-ужиткового мистецтва. Вибір об'єкта проєктування. Пошук і аналіз моделей-аналогів. Добір і розрахунок матеріалів для створення виробу.	2	18.04.2025
59-62	Виконання вузлів макrame. Виготовлення закладки для книги за обраною схемою.	4	25.04.2025 02.05.2025
63-64	Завершення плетіння й остаточна обробка виробу. Захист проєкту.	2	09.05.2025
Навчальний модуль «Проектно-технологічна діяльність у побуті»			
Проект 9. Сервірування святкового столу (4 год.)			
<i>Основна технологія:</i> Технологія сервірування столу			
<i>Додаткова технологія:</i> Технологія формування культури споживання їжі			
65-66	Культура поведінки за столом. Ознайомлення з видами посуду, інвентарю і столових приборів. Складання серветок різними способами.	2	16.05.2025
67-68	Сервірування святкового столу.	2	23.05.2025
Проект 10. Побутові електроприлади в нашому житті (2 год.)			
<i>Основна технологія:</i> Технологія безпечного користування електроприладами			
69-70	Визначення призначення та вивчення правил використання побутових машин, електроприладів і технічних пристроїв.	2	30.05.2025

Приклад розробки організаційно-підготовчої частини уроку
на тему «Добір і підготовка матеріалів та інструментів
для плетіння з паперової лози» (6 клас)
(розробила студентка Тарасенко Я.)

Проект: фоторамка із паперової лози

Основна технологія: плетіння з паперових трубочок

Клас: 6

Тема уроку: **Добір і підготовка матеріалів та інструментів для плетіння з паперової лози**

Тривалість уроку: 2 години (90 хв.)

I. Організаційний момент (1-2 хв.)

1. Привітання з класом, перевірка підготовленості учнів до уроку та організації робочих місць, відмічання присутніх, призначення чергових за графіком.

2. Створення в класі атмосфери психологічного комфорту та ділове налаштування на активну роботу.

Учитель: «Пропоную наш урок розпочати з посмішки. Поверніться один до одного і посміхніться. Я рада, що у вас чудовий настрій! Сподіваюсь, що урок пройде цікаво і захопливо. У нас сьогодні багато роботи, тож починаємо!».

II. Актуалізація опорних знань та мотивація навчальної діяльності учнів (10 хв.)

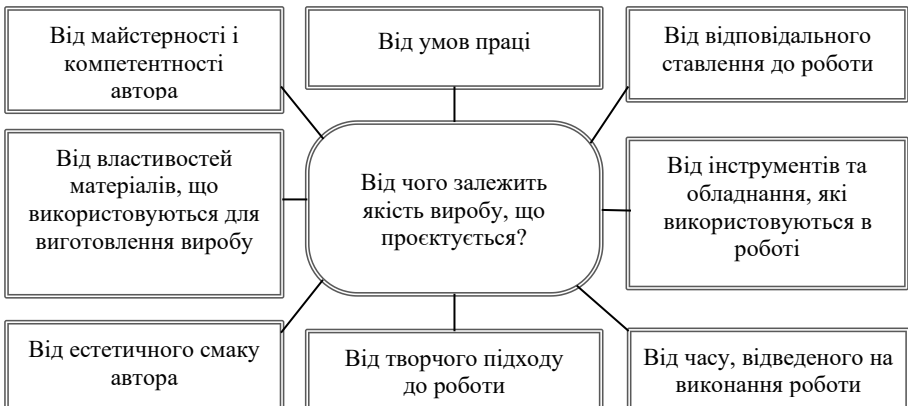
Бесіда з проблемними питаннями

Учитель: Яку тему ми вивчали і що робили на попередньому уроці?

Учні: Минулого уроку ми ознайомились з технікою папероплетіння, дізнались, які вироби можна виготовити з паперової лози, дізнались історію лозо- і папероплетіння, визначились з об'єктом проєктування, знайшли і проаналізували моделі-аналоги та розробили ескіз майбутнього виробу.

Учитель: Добре. Ви уже уявляєте собі свій майбутній виріб. Давайте розберемося, від чого залежатиме його якість?

Учні пропонують варіанти відповідей і разом з учителем заповнюють схему, пояснюючи кожний критерій.

Учитель: Отже, якщо ми бажаємо отримати гарний якісний виріб, треба обов'язково врахувати властивості матеріалів, інструментів і обладнання, які будуть використовуватись при виготовленні виробу. А розвиток вашої компетентності і майстерності буде залежати від відповідального і творчого ставлення до роботи.

Учитель демонструє натуральні зразки виробів з паперової лози, якісно і не якісно виконані, і пропонує учням уважно їх розглянути і визначити, чому вони так сильно різняться.

Висновок: якість виробу залежить від паперу, який використовується, і від правильності скручування трубочок та їх фарбування.

III. Повідомлення теми уроку. Визначення завдань уроку (3 хв.)

Учитель: Тому, тема сьогоднішнього уроку «Добір і підготовка матеріалів та інструментів для плетіння з паперової лози» (записує на дошці).

Запитання учням:

- Спробуйте сформулювати мету сьогоднішнього уроку?
- Що ми повинні сьогодні дізнатись?
- Чого ми повинні навчитись? Якими умінями оволодіти?
- Яку роботу ми повинні виконати, щоб досягти поставленої мети?

Учні відповідають, а вчитель коригує їхні відповіді та підводить підсумок.

Вчитель: Отже, сьогодні на уроці ми:

- дізнаємось про властивості різних видів паперу та інших матеріалів, які впливають на якість плетеного виробу;
- ознайомимось з інструментами і пристосуваннями, необхідними для виготовлення паперової лози;
- засвоїмо послідовність і правила виготовлення і фарбування паперових трубочок;
- навчимося правильно нарізувати паперові смужки, скручувати і фарбувати паперову лозу та визначає її якість;
- виготовимо необхідну кількість «лози» для проєктного виробу.

Приклад розробки теоретичної частини уроку
 на тему: «Добір матеріалів для проекту. Волокна тваринного походження.
 Ткацькі переплетення» (8 клас)
 (план-конспект розробила студентка Бакуринська Ю.)

Методи, прийоми і форми навчання	Зміст етапів уроку
	V. Вивчення нового матеріалу (20 хв.)
Фронтальна бесіда	З шерстяними й шовковими тканинами ви стикаєтесь дуже часто у повсякденному житті і тому мабуть безпомилково зможете одразу визначити де шерстяна тканина, а де шовкова. (<i>Вчитель показує зразки шерстяної й шовкової тканини, і учні називають їх</i>). <i>Учитель:</i> А чи задумувались ви над тим, як виготовляються ці тканини і чому вони такі різні? Спочатку розглянемо вовну. Як ви думаєте із чого вона виготовляється? <i>Орієнтовна відповідь учнів:</i> із шерсті різних тварин – овець, верблюдів, кіз. <i>Учитель:</i> Правильно. Даваймо запишемо визначення: «Вовна – це волоссяне покриття тварин, яке можна переробити в пряжу».
Показ інфографіки на слайді	Основну масу вовни дають вівці – 97 %. Крім овечої, ще є вовна ангорських кіз, верблюдів, кролячий пух. Людиною виведені спеціальні породи тварин, що мають густу й довгу вовну. Найбільш цінною за якістю є шерсть тонкорунних овець.
Розповідь	На інфографіці ви можете бачити джерела отримання вовни. Якість шерсті залежить від часу стрижки овець. Весняна шерсть м'яка, тому що в ній більше пуху. У шерсті осінньої стрижки пуху майже немає, тому волокна жорсткі, але значно чистіші, ніж волокна весняної стрижки, і дають менше відходів.
Показ відеофільму «Виробництво вовни» (4 хв. 23 с.)	Якість шерстяних волокон визначається не тільки їх мічністю, товщиною, м'якістю, а й довжиною. Довжина шерстяних волокон залежить від породи овець і досягає 180-200 мм. Колір вовни буває білим, кремовим, сірим, рудим, чорним. Для того, щоб ви краще уявили собі процес виготовлення шерстяної тканини, пропоную переглянути відеофільм. <i>Після фільму відбувається коротке обговорення побаченого.</i>
Фронтальна бесіда	<i>Учитель:</i> Далі розглянемо властивості шерстяної тканини. Які властивості вовни ви можете назвати, виходячи зі свого досвіду? <i>Орієнтовні відповіді учнів:</i> шерстяна тканина ворсиста, м'яка, тепла, слабо зминається, не дуже міцна, стирається і з часом втрачає естетичний вигляд, звалюється, збирає багато пилу.
Пояснення	<i>Учитель:</i> Молодці, ви досить спостережливі. Проте деяких властивостей не назвали. Шерстяні тканини добре драпіруються. Цінним є те, що вони повільно вбирають вологу і не втрачають при цьому своїх теплозахисних властивостей. Саме тому, навіть змочені під дощем светри чи шарпетки гріють тіло людини. Варто зазначити також, що шерстяні

Пояснення, демонстрування експерименту	тканини під дією тепла і вологи можуть значно змінювати свої розміри, тому їм можна легко надати потрібної форми за допомогою прасування. В полум'ї волокна вовни спікаються, при винесені з вогню – не горять, напrikінці утворюється чорна кулька, яка легко розтирається, виділяючи запах паленого пір'я. <i>(Вчитель бере декілька чисто вовняних ниток і підпалює. Демонструє, що чорна кулька легко розтирається на порох. По класу поширюється запах паленого пір'я)</i>
Бесіда	<i>Вчитель:</i> як ви вважаєте, навіщо нам потрібно знати цю особливість? <i>Учні:</i> Щоб перевірити, чи дійсно натуральний матеріал ми придбали. <i>Вчитель.</i> Ви назвали і негативні властивості вовни – обсіпальність, пилоємність, невисока міцність, звалюваність. Щоб покращити її властивості, вовну обробляють різними способами, а також додають інші волокна, як правило, хімічні. Якщо в тканині не менше 90% вовни, то її називають чистошерстяною, якщо більше – напівшерстяною.
Пояснення	Шерстяні тканини бувають пальтові, костюмні та платтяні. Для виготовлення спідниць більше підходять останні.
Показ зразків, бесіда	Тепер перейдемо до розгляду шовкових тканин. Ось так вони виглядають <i>(вчитель демонструє зразки)</i>. Як ви думаєте, із чого вони виготовляються? <i>(учні утруднюються з відповіддю)</i>
Розповідь	Волокна натурального шовку виробляють комах, які називаються шовкопрядами. Давайте запишемо визначення. <i>Натуральний шовк – це тонкі нитки, що виробляють гусениці тутового і дубового шовкопряда.</i> Батьківщина шовку Китай, де ще за 3000 років до н.е. розводили гусінь шовкопряда і виготовляли шовкові тканини. Довгі роки процес виготовлення шовку зберігався в таємниці, тому впродовж століть тягнувся зі сходу на захід великий шовковий шлях. Нині шовкові тканини виготовляють в багатьох країнах світу, в тому числі і в Україні.
Пояснення і показ слайдів	На певній стадії розвитку гусінь тутового шовкопряда сплітає собі кокон – продовгувату яйцевидну оболонку, що складається з переплетеного в 40-50 шарів тонкого шовковистого волокна. Із двох отворів, що містяться на голівці нижче рота, гусінь виділяє густу масу, яка застигає на повітрі. Ця маса виділяється безперервно і утворює дві нитки, які склеюються між собою за допомогою особливої речовини – серицину.
Демонстрування зразків	Залежно від виду шовкопряда кокони бувають білого, жовтуватого, оранжевого кольорів. Зараз виводять шовкопряд, який виробляє кокони ніжно-рожевого, голубого, зеленого кольорів. Щоб одержати шовкові волокна хорошої якості, тобто щоб нитка була довга і добре розмотувалась, кокони занурюють у басейни з гарячою водою, обробляють їх парою і холодним лужним розчином. Так розм'якшують серицин і водночас умертвляють лялечки, не даючи їм перерости у метеликів, які, виходячи з кокона, прокушують отвір, цим самим скорочують нитку. З одного кокона можна отримати 400-1200 м нитки, але вона дуже тонка і неміцна, тому в одну нитку змотують 3-30 коконів. Так отримують шовк-сирець, який після відповідної обробки стає м'яким, гнучким і блискучим. Волокна натурального шовку тонкі, м'які і досить міцні. Вони добре піддаються фарбуванню і скручуванню.

Фронтальна робота з дошкою	Натуральний шовк має високу гігроскопічність, пружність, достатню міцність. Він швидко намокає і швидко висихає, але при високій температурі втрачає свою якість – стає крихким і жорстким, боїться прямого попадання сонячних променів. Тканина прекрасно драпірується і слабо мнеться, проте сильно обсипається. Горить натуральний шовк, як і вовна – повільно, при виводі з полум'я не горить (<i>вчитель демонструє це на зразках</i>).																													
	Шовкове полотно міцне і гарне на вигляд. Із нього шиють легкі нарядні сукні. З шовку роблять також тканини для парусного і парашутного спорту, хірургічні нитки та ізоляційні матеріали.																													
	А тепер давайте складемо порівняльну характеристику шерсті і шовку, для чого заповнимо таку табличку. <i>Вчитель на дошці креслить таблицю (або може заздалегідь заготовити її на зворотній поверхні дошки/на екрані) і разом з учнями заповнює другий і третій стовпчики:</i>																													
	<table><tr><th><i>Властивість</i></th><th><i>Шерсть</i></th><th><i>Шовк</i></th></tr><tr><td>теплозахисність</td><td><i>висока</i></td><td><i>низька</i></td></tr><tr><td>гігроскопічність</td><td><i>висока</i></td><td><i>висока</i></td></tr><tr><td>міцність</td><td><i>середня</i></td><td><i>висока</i></td></tr><tr><td>зносостійкість</td><td><i>з часом стирається і звалюється</i></td><td><i>руйнується під дією прямих сонячних променів і високих температур</i></td></tr><tr><td>драпірувальність</td><td><i>хороша</i></td><td><i>дуже хороша</i></td></tr><tr><td>зминальність</td><td><i>незначна</i></td><td><i>незначна</i></td></tr><tr><td>блиск</td><td><i>немає</i></td><td><i>є</i></td></tr><tr><td>пилосємкість</td><td><i>значна</i></td><td><i>низька</i></td></tr><tr><td>обсипальність</td><td><i>середня</i></td><td><i>висока</i></td></tr></table>	<i>Властивість</i>	<i>Шерсть</i>	<i>Шовк</i>	теплозахисність	<i>висока</i>	<i>низька</i>	гігроскопічність	<i>висока</i>	<i>висока</i>	міцність	<i>середня</i>	<i>висока</i>	зносостійкість	<i>з часом стирається і звалюється</i>	<i>руйнується під дією прямих сонячних променів і високих температур</i>	драпірувальність	<i>хороша</i>	<i>дуже хороша</i>	зминальність	<i>незначна</i>	<i>незначна</i>	блиск	<i>немає</i>	<i>є</i>	пилосємкість	<i>значна</i>	<i>низька</i>	обсипальність	<i>середня</i>
<i>Властивість</i>	<i>Шерсть</i>	<i>Шовк</i>																												
теплозахисність	<i>висока</i>	<i>низька</i>																												
гігроскопічність	<i>висока</i>	<i>висока</i>																												
міцність	<i>середня</i>	<i>висока</i>																												
зносостійкість	<i>з часом стирається і звалюється</i>	<i>руйнується під дією прямих сонячних променів і високих температур</i>																												
драпірувальність	<i>хороша</i>	<i>дуже хороша</i>																												
зминальність	<i>незначна</i>	<i>незначна</i>																												
блиск	<i>немає</i>	<i>є</i>																												
пилосємкість	<i>значна</i>	<i>низька</i>																												
обсипальність	<i>середня</i>	<i>висока</i>																												
Бесіда	<i>Вчитель:</i> Отже, властивості тканин тваринного походження ми зрозуміли, проте, яким чином ми будемо використовувати ці знання на практиці? <i>Учні:</i> Будемо враховувати ці властивості під час вибору тканини для виробу.																													
Індивідуальна робота з підручником	<i>Вчитель:</i> Так, але ще нам треба вміти правильно доглядати за виробами для того, щоб вони нам довго служили і не втрачали привабливого вигляду. Тому зараз відкрийте свої підручники на сторінці 48 і уважно прочитайте правила догляду за виробами з шерстяних і шовкових волокон.																													
Бесіда	Властивості тканини залежать не тільки від властивостей волокон, з яких складаються, а й від виду ткацького переплетення. Ви вже добре знаєте, що тканина утворюється шляхом переплетення двох систем ниток – основи і піткання, розташованих перпендикулярно один до одного. Згадайте, як визначається напрям нитки основи і нитки утку.																													
Пояснення, демонстрування	<i>Учні:</i> Нитки основи завжди розміщуються вздовж пруга, а піткання – упоперек. Тканину слід потягти в обох напрямках: вздовж піткання тканина завжди розтягується сильніше.																													
	<i>Вчитель:</i> Добре. А тепер я голкою витягну із зразка кілька ниток в обох напрямках (<i>витає нитки із клаптика тканини</i>). Ми можемо побачити, що нитка піткання більш хвиляста, ніж нитка основи. Нитки																													

Бесіда Пояснення Демонстрування Індивідуальна бесіда	основи більш гладенькі й жорсткі, сильніше скручені, ніж нитки піткання. Вони розміщуються рівномірніше, паралельно одна одній. Для того, щоб швейний виріб мав гарний вигляд і не розтягувався, при розкроюванні тканини обов'язково слід враховувати особливості ткацького переплетення. У 5-му класі ви вивчали полотняне переплетення. Згадайте, як у ньому переплітаються нитки. <i>Учні:</i> У полотняному переплетенні нитки основи і піткання рівномірно чергуються через одну у шаховому порядку. З лицьового і виворітного боку тканина однакова. <i>Учитель:</i> А тепер придивіться до свого одягу і скажіть, чи полотняне переплетення у тканини? <i>Учні:</i> Начебто не дуже схоже на полотняне... <i>Учитель:</i> То який висновок можна з цього зробити? <i>Учні:</i> Тканини виготовляють не лише полотняним переплетенням, але й іншими, складними. <i>Вчитель:</i> Дійсно, ткацьких переплетень дуже багато і з одних і тих самих ниток можна виткати велику кількість тканин з характерним рисунком на поверхні і різними властивостями. Усі ткацькі переплетення поділяються на прості, дрібноузорчасті, крупноузорчасті та складні. На сьогоднішньому уроці ми розглянемо групу простих переплетень. <i>До простих ткацьких переплетень належать полотняне, саржеве, сатинове й атласне. (Учні записують у зошит)</i> На плакаті показане схематичне зображення цих переплетень. <i>(Вчитель демонструє плакат зі схемами ткацького переплетення та тканину з відповідним видом переплетіння)</i> Спробуйте самостійно їх пояснити <i>(Вчитель викликає почергово учнів, які пояснюють спосіб переплетення ниток основи і піткання на кожній схемі, коригує відповідь і демонструє зразки тканин).</i>
Бліцопитування, взаємоперевірка	VI. Контроль осмислення учнями нового матеріалу (5 хв.) <i>Узагальнення знань учнів проводиться у формі бліцопитування із взаємоперевіркою.</i> 1. Які тварини вирощуються для отримання волокон тваринного походження? 2. Які властивості вовняного волокна? 3. Які властивості шовкового волокна? 4. Чому шерстяні тканини мають велику пилоємність? 5. Як правильно прати вироби з шерсті і шовку? 6. Чому випрані вироби з шерсті слід сушити в горизонтальному положенні? 7. Які ткацькі переплетення належать до простих? 8. Як за зовнішнім виглядом розрізняють саржеве переплетення? 9. Чим відрізняється сатинове й атласне переплетення? 10. Яке з відомих вам переплетень забезпечує найбільшу міцність тканини? 11. Назвіть усі чинники, від яких залежить вибір тканини для вашого поясного виробу? 12. Чи залежить вибір матеріалу від кольору і малюнка тканини? Як саме? 13. Чи залежить вибір матеріалу від особливостей вашої статури? Як це слід враховувати?

на тему: «Оздоблення виробів з деревини випалюванням» (6 клас)
(план-конспект розробила студентка Савченко О.)

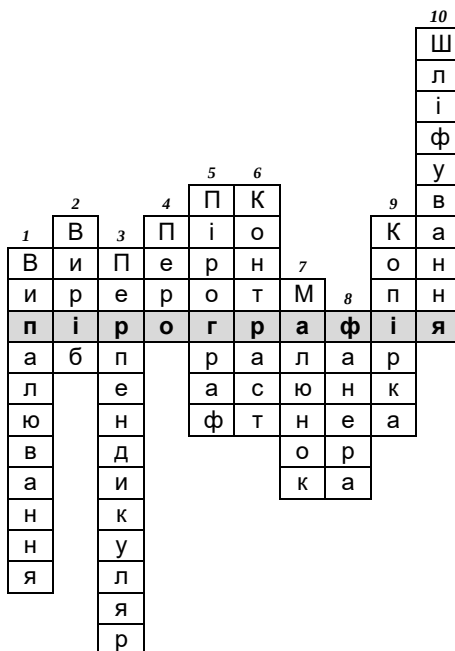
Методи, прийоми і форми навчання	Зміст етапів уроку
Розповідь, ілюстрування	V. Вивчення нового матеріалу (20 хв.) Одним з популярних оздоблень деревини, є випалювання. Випалювання – це техніка, що застосовується в декоративно-прикладному мистецтві і художній графіці. Суть її полягає в тому, що на поверхню якого-небудь органічного матеріалу (деревини, фанери, пробки, паперу, картону, фетру, шкіри, тканини) за допомогою розпеченої голки наноситься малюнок. В основному як матеріал застосовується деревина, тому пірографія широко відома як випалювання по дереву. Розрізняють такі види випалювання, як «пірографія» та «піротипія». <i>Пірографія</i> виконується електричним приладом для випалювання – випалювачем. <i>Піротипія</i> – це один із способів випалювання методом гарячого тиснення. Нагрівання робочого інструменту здійснюється за допомогою газового пальника або електронагрівника. Випалювання по дереву – одне з найпопулярніших народних ремесел, глибоко пов'язане з традиціями народної творчості. Зародилося мистецтво декоративного випалювання разом з іншими видами декоративної обробки деревини: різьбленням, гострінням, живописом по дереву. У другій половині ХХ століття, завдяки винаходу електричного пірографа – приладу для випалювання (гарячого гравіювання) – пірографія отримала розвиток як самостійна техніка не тільки в декоративно-прикладному мистецтві, але і в художній графіці. В той же час, пірографія по дереву є одним з найбільш популярних (поряд із вишиванням і ліпленням) видів дитячої та самодіяльної творчості в багатьох країнах світу. Погляньте на випалювач, та скажіть, з чого, на вашу думку, він складається? (<i>Учитель показує випалювач</i>). <i>Орієнтовна відповідь учнів:</i> Складеться з ручки, проводів та дроту. <i>Учитель:</i> Майже вірно. Так, він складається з корпусу, з'єднувальних проводів, нагрівального наконечника, закріпленого в пластмасовій ручці. Регулювання температури наконечника здійснюють ручкою регулятора випалювача. Крім дротових випалювачів, під час масового виробництва однакових виробів широко використовують стрижневі випалювачі. <i>Учитель:</i> А чи хтось з вас, користувався випалювачем? <i>Орієнтовна відповідь учнів:</i> Так, я!
Пояснення, демонстрування зразків виробів	
Демонстрування приладу для випалювання, бесіда	
Пояснення, показ	

Бесіда, пояснення	<i>Учитель:</i> Добре, а чи знаєте ви, які є правила користування цим приладом?
Пояснення, показ технологічних приймів	<i>Орієнтовна відповідь учня:</i> Ручку ми тримаємо в руці, якою пишемо. Коли увімкнули випалювач, недовго чекаємо, щоб він нагрівся. Коли ми завершили роботу або ж зупинились та відволіклись, ручку треба покласти так, щоб дріт не торкався робочої поверхні. <i>Учитель:</i> Так, загалом правильно. Для випалювання прилад вмикають в електромережу. Випалювати починають лише після нагрівання пера до темно-червоного кольору. Нагрівання пера регулюють ручкою регулятора від положення меншого до більшого. Як ви зазначили, ручку тримають з нагрітим пером у руці, якою пишемо, як звичайний олівець або ручку. При випалюванні кривих ліній і крапок, ручку випалювача тримають перпендикулярно до поверхні випалювання, а при випалюванні прямих ліній так, як олівець при малюванні. При випалюванні сидіти потрібно прямо, рука, якою тримаєте ручку випалювача, має стійко і надійно лежати на столі.
Бесіда	<i>Учитель:</i> А якими способами можна нанести малюнок для випалювання на деревину?
Пояснення, показ	<i>Орієнтовна відповідь учня:</i> Роздруковую малюнок, на зворотній стороні листка, замальовую ту частину де знаходиться малюнок, цією ж стороною кладу на виріб, натискаючи на олівець, обвожу малюнок по контуру, а потім випалюю. <i>Учитель:</i> Так, спочатку ми повинні знайти та роздрукувати малюнок або ж намалювати його. Потім, на виріб покласти копіювальний папір, задля чітких контурів. На копіювальний папір покласти малюнок, та, найголовніше, закріпити або малярною клейкою стрічкою або кнопками. Обвести олівцем всі деталі та відкріпити. Лише після цього перейти до випалювання.
Показ виробів, обговорення	Зараз перейдемо до розгляду виробів, які оздоблені технологією випалювання. Ось такий вони мають вигляд (<i>учитель демонструє готові вироби</i>). Як вважаєте чи підбирали стиль малюнка до заготовки? (<i>учні дають свої пропозиції</i>).
Демонстрування відеороликів, обговорення	Для того, щоб ви краще уявили процес випалювання та перенесення малюнка, пропоную вам переглянути два, невеликі відеоролики. URL: https://www.youtube.com/watch?v=r2GvnXmyb8w&ab_chann el=lanohka URL: https://www.youtube.com/watch?v=9dab4NyDFd8&ab_channe l=VitrumUP (Після фільму відбувається обговорення побаченого, відповіді на запитання).

VI. Контроль засвоєння учнями вивченого матеріалу (10 хв.)

Учитель: Давайте перевіримо, чи добре ви засвоїли знання за попередні та сьогоднішні уроки. Зверніть увагу на дошку/екран, будемо розв'язувати кросворд. Я буду зачитувати питання, а ви відповідати на них.

Розв'язування
кросворду,
бесіда,
взаємоперевірка

Запитання до кросворду:

1. Традиційний прийом художнього оздоблення виробів з деревини.
2. Предмет або набір предметів, що виготовляються на підприємстві.
3. Як тримають ручку випалювача при випалюванні кривих ліній і крапок.
4. Як називається нагрівальний наконечник?
5. Яка справжня назва випалювача?
6. Різна відмінність протиставлення (темна випалена поверхня протиставляється світлому полю малюнка), що це?
7. Що потрібно перенести на виріб для випалювання?
8. Композитний матеріал, створюваний з деревини.
9. За допомогою якого паперу переносять малюнок?
10. Що потрібно зробити перед нанесенням малюнка?

**Приклад розробки фрагменту уроку
(етап закріплення нового матеріалу)
на тему: «Правила поведінки за столом.
Сервірування святкового столу» (5 клас)
(план-конспект розробила студентка Мекишун А.)**

Методи, прийоми і форми навчання	Зміст етапів уроку
Письмове тестування	VI . Контроль осмислення нового матеріалу (5-7 хв.) <i>Учитель:</i> Отже, ми вивчили багато всього нового і корисного, а тепер давайте перевіримо, як ви зрозуміли і запам'ятали новий матеріал. Спочатку проведемо тестовий контроль: на екрані будуть з'являтися питання, а ви у зошитах запишіть відповіді. <i>Тест «Сервірування столу»</i> 1. До столових приборів належать: (Слайд 21) а) соусниця; б) ніж; в) цукорниця; г) виделка; д) набір для спецій; е) ложка. <i>Відповідь:</i> б; г; е. 2. При сервіруванні столу ложку кладуть: (Слайд 22) а) в тарілку; б) перед тарілкою; в) зліва від тарілки; г) справа від тарілки; д) на спеціальну серветку. <i>Відповідь:</i> г 3. При сервіруванні столу виделку кладуть: (Слайд 23) а) справа від тарілки зубцями вгору; б) зліва від тарілки зубцями вгору; в) справа від тарілки зубцями вниз; г) зліва від тарілки зубцями вниз; д) на спеціальну серветку. <i>Відповідь:</i> б. 4. При сервіруванні столу полотняну серветку кладуть: (Слайд 24) а) в серветницю; б) в склянку; в) на закусочну тарілку; г) зліва від тарілки; д) справа від тарілки. <i>Відповідь:</i> б; в. 5. При сервіруванні столу до сніданку чашку ставлять: (Слайд 25) а) на закусочну тарілку; б) на блюдце; в) в центрі столу; г) зліва від тарілки; д) справа від тарілки. <i>Відповідь:</i> б; д.

Взаємоперевірка	<i>Учитель:</i> Тепер обміняйтеся зошитами з сусідом по парті і перевірте правильність відповідей за еталоном. А тепер давайте спільно проведемо роботу над помилками.
Обговорення ситуації	<i>Обговорення оповідання з підручника [2, с. 138-139].</i> <i>Учитель читає оповідання вголос, зупиняючись на кожному реченні, а учні обговорюють, яких помилок припустилася дівчинка у своїй поведінці, і пропонують правильні способи поведінки за столом.</i> «Зайшовши у приміщення, Данило голосно крикнув: «Привіт!» – і замахав руками до незнайомих людей. Не помивши руки, підійшов до столу, відтягнув стілець і сів на нього на самий кінчик, закинувши ногу на ногу й поставивши лікті на стіл. Коли подали страви, насипав своєю ложкою їжу із загального салатника й почав їсти, голосно розповідаючи історії. Під час споживання страви тримав виделку в кулаці. Ложкою калатав по чашці з чаєм, перемішуючи цукор. Після споживання їжі ложку й виделку залишив на скатертині, витер рот рукою, а руку серветкою. Не подякувавши, відсунув стілець і вийшов із-за столу, залишивши стілець посередині кімнати».

Приклад розробки практичної частини уроку

на тему «Оздоблення виробу початковими вишивальними швами» (5 клас)

(розробила студентка Харченко А.)

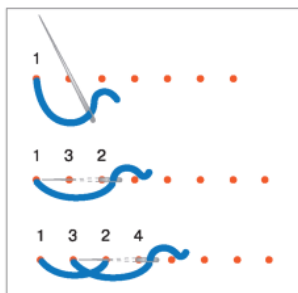
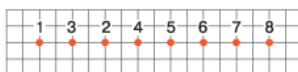
Практична робота: Виконання ручних швів «стебловий» і «тамбурний»

Методи, прийоми і форми навчання	Зміст етапів уроку
Фронтальне пояснення з демонструванням Інтерактивний прийом «Мікрофон» Показ технологічних операцій (фронтально), пояснення	VII. ПРАКТИЧНА РОБОТА (50 хв.) Вступний інструктаж <i>Учитель:</i> Сьогодні на практичній роботі ми освоїмо основні прийоми виконання початкових ручних швів – «стебловий» і «тамбурний». Тобто виконаємо тренувальні вправи. Після цього ви зможете впевнено перейти до оздоблення своїх проєктів. Для роботи нам знадобляться такі матеріали та інструменти: клаптик тканини для вишивання (приблизно 15х15 см), нитки для вишивання (бажано, двох кольорів), голка для вишивання, наперсток і ножиці. Все це ви мали принести з собою, приготуйте їх до роботи. Перш ніж приступити до роботи, нам необхідно повторити правила безпечної праці та організації робочого місця, яких слід дотримуватись під час виконання ручних швейних робіт. Нагадайте їх, будь ласка. <i>Учні нагадують правила безпечної праці по одному по черзі:</i> - На робочому місці слід дотримуватись чистоти і порядку. Не повинно бути зайвих речей. - Робочий стіл має бути добре освітлений. Світло має падати так, щоб тіні не заважали вишивати. - Сидіти слід прямо. Не можна сильно нахилятися над роботою. - Волосся має бути заколоте чи заплетене, щоб не заважати роботі. - Ножиці слід класти на стіл і передавати із зімкнутими лезами, кільцями від себе. - Голку слід зберігати у гольнику. Голку не можна зберігати в одязі. - Довжина вишивальної нитки має дорівнювати подвійній відстані від кінчиків пальців до ліктя...» <i>Учитель:</i> А тепер підійдіть усі до мене, я покажу вам, як виконувати шви. Усі прийоми роботи, які я вам покажу, послідовно описані в інструкційній картці. а) Отже, уважно слідкуйте за тим, як виконується «стебловий» шов. Шов «стебловий» виконується зліва направо у такій послідовності:

Показ і обговорення

Показ
технологічних
операцій
(фронтально),
пояснення

Показ і обговорення

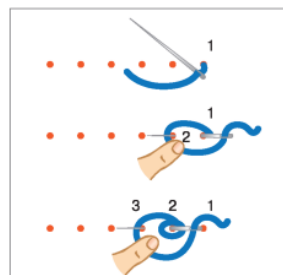
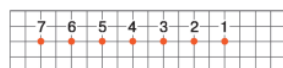

5. Продовжувати робити стібки так само. Кожний наступний стібок має починатися від середини попереднього.
6. У кінці шва виконати закріплювальний стібок.

Пропоную одному/одній учню/учениці повторити і прокоментувати операцію. Учні спостерігають і контролюють правильність виконання.

Вчитель: А тепер я покажу і поясню, як виконується тамбурний шов.

б) Шов «тамбурний», на відміну від стеблового, виконується справа наліво у такій послідовності:

5. У кінці шва вивести голку на вивіртий бік над петлею, підтягнути й закріпити.

Довжина стібків має бути однаковою і залежить від товщини ниток і характеру малюнка.

Пропоную одному/одній учню/учениці повторити і прокоментувати операцію. Учні спостерігають і контролюють правильність виконання.

Відповідь на запитання учнів.

1. Голку з робочою ниткою виколоти зі зворотного боку тканини на лицьовий бік у точці 1.

2. Відступити вправо на довжину стібка та вколоти голку з робочою ниткою у точці 2.

3. Виколоти голку зліва від точки 2 посередині першого стібка в точці 3.

4. Знову відступити вправо на довжину стібка та вколоти голку в точці 4, а виколоти – в точці 2.

1. Голку з робочою ниткою виколоти з вивіртного боку тканини на лицьовий бік у точці 1.

2. Вколоти голку в точці 1 й вивести її в точці 2. Робоча нитка має пройти під голкою.

3. Підтягнути нитку, поки петля не ляже щільно на тканину.

4. Шити далі так само, стежачи за тим, щоб утворювалася петля.

Пояснення (фронтально)	Отже, якщо усім все зрозуміло і питань немає, займіть свої місця. Ви працюватимете індивідуально. На кожну парту я роздам інструкційні картки, де описується послідовність виконання кожного шва. До інструкційної карти прикріплений зразок шва. Ваше завдання на цій практичній роботі – вишити по одному рядочку кожного шва для того, щоб засвоїти навички їх виконання. Після цього можна буде переходити до вишивання своїх проєктів. Робота вважатиметься якісно виконаною, якщо: - обидва шва прошиті довжиною не менше, ніж 12 см; - з лицьового боку немає вузликів і обривів ниток; - у стебловому шва усі стібки однакової довжини, лягають в один бік і щільно прилягають один до одного; - у тамбурного шва ланцюжок рівний, усі петлі лягають по одній лінії, не сильно затягнуті, немає перекручень, усі стібки однакової довжини; - шви не повинні стягувати тканину; - робота виконана охайно, чисто з обох боків. Самостійно контролюйте свою роботу, будьте уважними, намагайтеся працювати охайно. Консультуйте один одного. Бажаю успіху.
Індивідуальна бесіда, взаємонавчання	Поточний інструктаж Учні дістають клаптики тканини для вишивання, нитки, голки і ножиці, організовують свої робочі місця. Від мене кожна пара учнів отримує інструкційні картки на виконання кожного шва. Учні працюють самостійно, здійснюють самоконтроль і взаємоконсультування. Під час роботи періодично обходжу робочі місця з метою проведення індивідуальних інструктажів. Допмагаю визначати якість виконаної роботи, проводити аналіз допущених помилок, за необхідності призначаю учнів-консультантів. При виявленні масових типових помилок зупиняю роботу всієї групи і пояснюю правила виконання швів ще раз. Контролюю організацію робочих місць, дотримання учнями правил безпечної праці, санітарно-гігієнічних вимог, технологічної дисципліни. Збираю дані для заключного інструктажу.
Фронтальна бесіда	Заключний інструктаж 1. Оголошення про закінчення практичної роботи. 2. Усна загальна оцінка ступеня виконання практичної роботи усіма учнями класу (чи всі впоралися з поставленим завданням і освоїли усі види швів). 3. Запитання для рефлексії: - Чи важкою була практична робота?

	- Які труднощі у вас виникли під час виконання стеблового шва? ... тамбурного? Який із них виявився для вас простішим, а який – складнішим? В чому причини цих труднощів? - Як ви оцінюєте якість своєї роботи? - Що треба зробити, щоб покращити якість своєї роботи? 4. Аналіз типових помилок. Загальна оцінка виконаних робіт. Короткий аналіз роботи кожного. Акцентування уваги на позитивних сторонах виконаної роботи кожного учня.
--	---

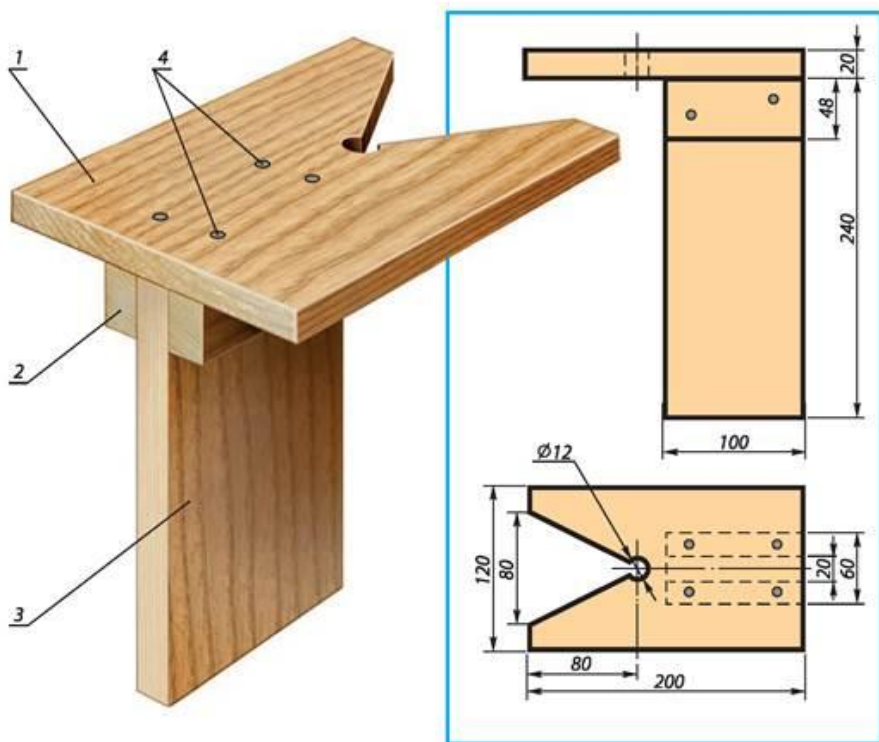
Приклад розробки підсумкової частини уроку
на тему: «Сервірування святкового столу.
Правила поведінки за столом» (5 клас)
(план-конспект розробила студентка Мекиун А.)

Методи, прийоми, форми навчання	Зміст етапів уроку						
Бесіда (фронтально)	VI. Рефлексія та оцінювання роботи учнів на уроці (4-5 хв.) <i>Учитель:</i> Наш урок добігає кінця. Давайте згадаємо: - що ми вивчали на сьогоднішньому уроці? - які були головні завдання нашого уроку? - чи усі завдання ми виконали? А тепер «погляньте назад», на те, як ви працювали упродовж уроку, і кожен подумки, про себе дайте чесні відповіді на такі запитання: - Чи було мені цікаво на уроці? - Чи з задоволенням я працював/працювала? - Що мені не сподобалося? - Чи усе я зрозумів/зрозуміла? - Чи корисні для мене ці нові знання та вміння? - Як я можу їх застосувати у своєму житті? <i>(Питання можна згенерувати разом з учнями)</i>						
Прийом «Чесна відповідь» (індивідуально, подумки)							
Прийом «Закінчи речення» (фронтально)	Хто бажає висловитись, сформулюйте, будь ласка, одним реченням, що для себе нового ви сьогодні зрозуміли, чого нового навчилися? «Сьогодні на уроці я зрозумів / зрозуміла.... і навчився / навчилася»						
Самооцінювання	<i>Учитель:</i> А тепер оцініть свою діяльність на уроці. Для цього підійдіть до дошки і поставте позначку у відповідну комірку: <table><tr><td><i>Мені усе зрозуміло, усі завдання виконано добре</i></td><td><i>Дещо залишилось незрозумілим, не усі завдання вдалося виконати добре</i></td><td><i>Залишилось багато незрозумілого, деякі завдання не виконані</i></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr></table>	<i>Мені усе зрозуміло, усі завдання виконано добре</i>	<i>Дещо залишилось незрозумілим, не усі завдання вдалося виконати добре</i>	<i>Залишилось багато незрозумілого, деякі завдання не виконані</i>			
<i>Мені усе зрозуміло, усі завдання виконано добре</i>	<i>Дещо залишилось незрозумілим, не усі завдання вдалося виконати добре</i>	<i>Залишилось багато незрозумілого, деякі завдання не виконані</i>					
Оцінювання	На основі результатів самооцінювання, рефлексії учнів, спостережень упродовж уроку за роботою учнів, а також результатів виконання учнями завдань вчитель виставляє оцінки.						

Розповідь	VII. Підведення загальних підсумків уроку (1 хв.) <i>Учитель:</i> Отже, судячи з ваших результатів, ми дізналися і зрозуміли багато цікавого і навчилися багатьом корисним речам, що здатні покращити наше життя. Тепер ми можемо зробити загальний висновок з нашого уроку: красиво й правильно сервірувати стіл треба щодня, а не тільки на свята. Це формує навички користування столовими приборами, виробляє звички гарної поведінки за столом і, головне, додає краси і порядку в нашу повсякденність.
Пояснення	VIII. Повідомлення домашнього завдання (2 хв.) <i>Учитель:</i> Для закріплення теми сьогоднішнього уроку прочитайте параграфи 17 і 18 підручника, а також пропоную виконати творче домашнє завдання, запишіть його стисло у щоденник: 1. Постарайтеся у вихідний день, коли уся сім'я вдома, сервірувати стіл до сніданку, щоб створити святковий настрій і порадувати рідних. Відгуки і фотозвіт про сніданок принесіть до наступного уроку. 2. Знайдіть прислів'я про споживання їжі, естетику і правила поведінки за столом.
Спостереження	IX. Прибирання робочих місць та майстерні (3 хв.) Учні прибирають свої робочі місця. Чергові витирають дошку, збирають дидактичне обладнання та прибирають кабінет.

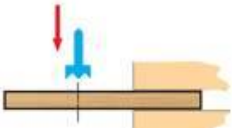
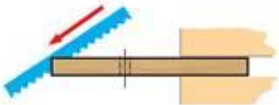
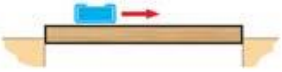
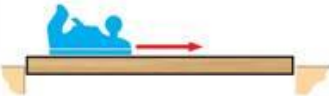
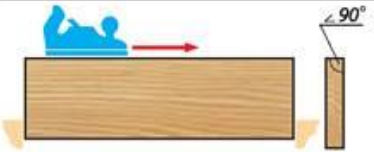
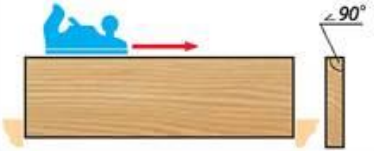
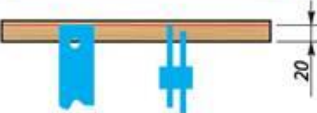
**Види форм технологічної документації,
рекомендованих для учнів**

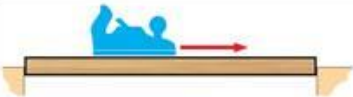
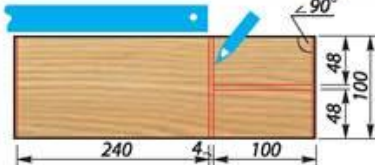
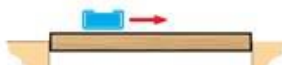
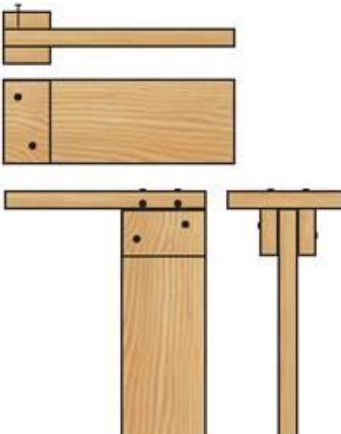
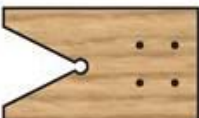
Технологічна карта на виготовлення столика для випилювання
(Терещук А.І., Авраменко О.Б. Трудове навчання (хлопці).
Підручник для 7 класу. 2015. С.70-73).

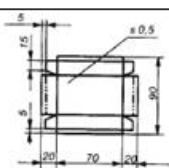
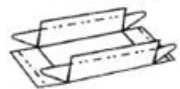
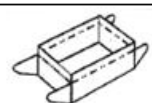
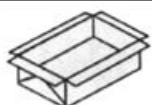
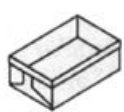
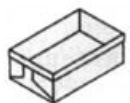
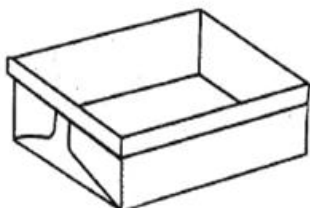
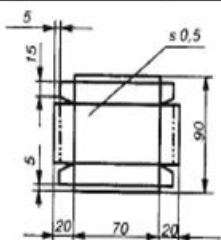
№ д.	Найменування	Кіль- кість	Матеріал	Розміри, мм
1	Основа	1	Деревина	20х120х200
2	Обмежувач	2	– // –	20х48х100
3	Стійка	1	– // –	20х100х240
4	Цвях	8	Сталь	Ø 3х50

№ д.	№ п/п	Послідовність виконання роботи	Графічне зображення	Інструменти, пристосування, обладнання
1	1	Вибрати заготовку (25x125x220 мм) і простругати базову пластів		Верстак, рубанок
	2	Простругати базову крайку під кутом 90° до базової пластів		Верстак, рубанок, кутник
	3	Розмітити заготовку по ширині від базової крайки		Лінійка, олівець
	4	Простругати другу крайку		Верстак, рубанок, кутник
	5	Розмітити заготовку по товщині від базової пластів		Рейсмус, лінійка, олівець
	6	Простругати другу пластів		Верстак, рубанок
	7	Розмітити заготовку		Лінійка, кутник, олівець

№ д.	№ п/п	Послідовність виконання роботи	Графічне зображення	Інструменти, пристосування, обладнання
1	8	Позначити центр і просвердлити отвір $\varnothing 12$ мм		Шило, перове свердло, лещата
	9	Випиляти заготовку, зберігши лінію розмітки		Верстак, ножівка
	10	Зачистити торці та крайки. Відшліфувати пласті		Верстак, шліфувальна колодка
2, 3	11	Вибрати заготовку (105x25x175 мм) і простругати базову пластів		Верстак, рубанок
	12	Простругати базову крайку під кутом 90° до базової пластів		Верстак, рубанок, кутник
	13	Розмітити заготовку по ширині від базової крайки		Лінійка, олівець
	14	Простругати другу крайку		Верстак, рубанок, кутник
	15	Розмітити заготовку по товщині від базової пластів		Рейсмус, лінійка

№ д.	№ п/п	Послідовність виконання роботи	Графічне зображення	Інструменти, пристосування, обладнання
	16	Простругати другу пласт		Верстак, рубанок
	17	Розмітити заготовку		Лінійка, кутник, олівець
	18	Розпиляти заготовку, зберігши лінію розмітки		Верстак, ножівка, лучкова пилка
	19	Зачистити торці та крайки. Відшліфувати пласт		Верстак, шліфувальна колодка
1, 2, 3	20	Зібрати виріб за допомогою клею і цвяхів		Молоток, щітка, клей
	21	Покрити виріб лаком		Щітка, лак

Технологічна карта на виготовлення коробочки для дрібних деталей
<https://vseosvita.ua/blogs/tekhnohichna-karta-na-vyhotovlennia-vyrobu-korobochka-dlia-dribnykh-detalei-13987.html>

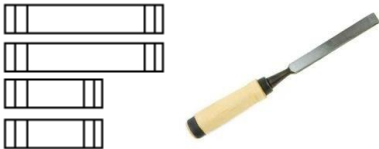
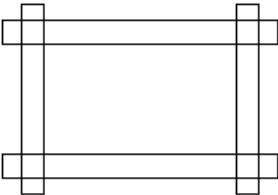
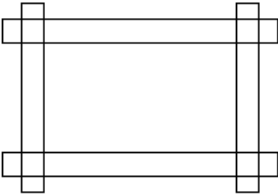
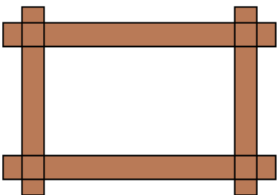
№ п/п	Послідовність операції	Поопераційні ескізи	Інструмент	Обладнання, пристосування
1	Розмічену заготовку вирізати за розмірами		Слюсарна лінійка, кутник, ножниці, рисувалка	Розмічальна плита
2	Зігнути бокові стінки		Киянка	Лещата, оправка
3	Зігнути виступи по ширенні		Киянка	Лещата, оправка
4	Підігнути виступи всіх сторін		Киянка	Лещата, оправка
5	Підігнути борти по контуру виробу		Киянка	Лещата, оправка
6	Перевірити якість виготовленого виробу. Зачистити поверхню.		Слюсарна лінійка, кутник	Шліфувальна шкурка
				
				
Коробочка для дрібних деталей				
№	Назва	Кількість	матеріал	Примітка
1	Коробочка	1	Тонколистий метал	Шліфувати, фарбувати

Технологічна карта виготовлення картини «Моя Україна»

автор: Сила М.Ф. URL: <https://vseosvita.ua/library/tehnologicna-karta-vigotovlennia-virobu-z-uroku-trudove-navcanna-dla-9-klasu-kartina-moa-ukraina-364959.html>

№	Операції	Ескіз	Інструменти, матеріали
1	Взяти монтажну рейку розмірами 2200x40x20		Лінійка
2	Розмітити монтажну рейку на заготовки 640x40x20 (2 шт) та 430x40x20 (2 шт)		Лінійка, олівець, кутник
3	Випилати заготовки за розміткою		Мілкозуба ножівка, шліфувальний папір
4	Розмітити заготовки для напівшипів відступаючи з кожного краю по 50 мм		Лінійка, олівець, кутник
5	Зробити надпил для напівшипів		Мілкозуба ножівка

№	Операції	Ескіз	Інструменти, матеріали
6	Виготовити напівшипи		Долото, молоток, напилок
7	З'єднати заготовки в рамку		Клей, кутник
8	Відшліфувати рамку		Шліфувальний папір
9	Покрити рамку морилкою каштанового відтінку		Морилка, пензлик
10	Взяти 3 шарову фанеру розмірами 460x250		Лінійка
11	Відшліфувати фанеру		Шліфувальний папір

№	Операції	Ескіз		Інструменти, матеріали
12	Нанести на фанеру карту України			Копіювальний папір, олівець
13	Випалити контури і назви			Випалювач
14	Випиляти фігурно контури фанери			Лобзик
15	Просвердлити 4 отвори $\varnothing 3$ мм			Дриль, свердло $\varnothing 3$ мм
16	Покрити фанеру сосною морилкою			Морилка, пензлик
17	Прив'язати фанеру до рамки			Мотузки

Технологічна карта у вигляді дорожньої карти
(Технології : підр. для 5 класу закл. загал. серед. освіти / І. Ходзицька
та ін. Харків: Ранок, 2023. С. 143-144)

Виготовлення новорічного чобітка для подарунків

Основна технологія: технологія виготовлення аплікації.

Додаткова технологія: технологія обробки текстильних матеріалів
ручним способом.

Для роботи вам знадобляться: фетр різних кольорів; нитки катушкові;
муліне; лелітки; ножиці; голка; швейні шпильки; клейовий пістолет.

- 1** Перенесіть шаблон чобітка на аркуш паперу (за бажанням можна зменшити або збільшити).
Скопіюйте з шаблону чобітка деталі аплікації, яка буде прикрашати чобіток.

- 3** Виріжте з фетру дві однакові деталі чобітка.

- 2** Візьміть два клаптики фетру, з'єднайте їх між собою по всіх краях, прикладіть до верхнього шару шаблон, сколіть усі деталі разом швейними шпильками й обведіть викрійку по контуру.

- 4** Розмістіть шаблони аплікації на фетрі, прикріпіть швейними шпильками. Обведіть шаблони по контуру крейдою. Виріжте обведені деталі аплікації.

- 5 Накладіть усі деталі аплікації на деталь чобітка, прикріпіть шпильками до основи.

- 6 Приметайте деталі аплікації швом «уперед голкою» до основи.

- 7 Пришийте деталі аплікації петельним швом до основи. Видаліть зметувальні стібки.

- 8 Складіть дві деталі чобітка один з одним, прикріпіть шпильками, зметайте швом «уперед голкою», обшийте петельним швом. Видаліть зметувальні стібки.

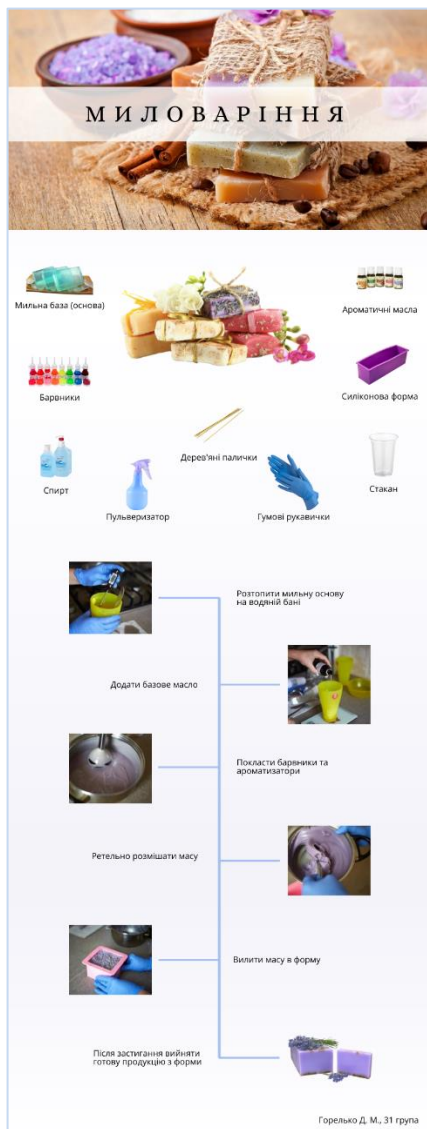
- 9 За допомогою клейового пістолета виконайте оздоблення аплікації лелітками.

- 10 Із відрізка тонкої атласної стрічки виготовте петельку й пришийте до верхнього правого куточка виробу.

Технологічні карти виконання проєкту у вигляді інфографіки (розробили в [Canva](https://www.canva.com) студенти Горелько Д. і Давиденко П.)

Приклади інструкційних карток до лабораторно-практичних робіт (приклади зі шкільних підручників)

Визначення видів металів і сплавів за їхніми зовнішніми ознаками

Обладнання і матеріали: пронумеровані однакові за розміром зразки тонколистового металу (жерсть чорна й біла, дахова сталь звичайна чорна й оцинкована, алюміній, дюралюміній, мідь, латунь), верстак, робочий зошит.

Послідовність виконання роботи

1. Ознайомся із зовнішнім виглядом зразків металів і сплавів.
2. Визнач колір кожного зразка.
3. Визнач вид металу (чорний чи кольоровий), до якого належить цей зразок.
4. Визнач назву металу або сплаву кожного зразка.
5. Результати запиши в таблицю.

№ зразка	Колір зразка	Вид металу (чорний чи кольоровий)	Назва металу або сплаву
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			

Практична робота

Добір засобів догляду за одягом

Інструменти та матеріали: ручка, зошит, зразки етикеток від одягу з рекомендаціями з догляду.

Послідовність виконання роботи:

1. За вивченим матеріалом проаналізувати, дослідити та визначити, які засоби необхідні для догляду за шкільною формою.
2. Розглянути етикетки, що мають рекомендації з догляду за одягом.
3. Визначити склад тканини, з якої виготовлені вироби.
4. Зробити аналіз, які чинники впливають на добір пральних засобів.
5. За результатами досліджень заповнити таблицю.

№ з/п	Назва виробу	Склад тканини	Засоби догляду
1			
2			
3			

Варіанти тестових питань і завдань

Завдання на вибір однієї правильної відповіді

Виберіть правильну відповідь

Бісквітне тісто збільшується в об'ємі у 4-5 разів завдяки:

- а) уведенню дріжджів;
- б) збиванню білків з цукром;
- в) додаванню соди;
- г) розтиранню масла з цукром.

Відповідь: б.

Виберіть правильну відповідь

Ляльку-крупеничку(зерновушку) показано на зображенні:

а)

б)

в)

г)

Відповідь: а.

Завдання на вибір кількох правильних відповідей

Виберіть правильні відповіді

Вкажіть можливі причини обриву верхньої нитки під час роботи на швейній машині:

- 1) низька якість нитки;
- 2) невірно заправлена верхня нитка;
- 3) занадто товста тканина;
- 4) занадто великий натяг верхньої нитки;
- 5) велика подача тканини під час шиття;
- 6) неякісна голка з погано відполірованим вушком.

Відповідь: 1, 2, 4, 6.

Завдання на вибір найбільш повної відповіді

Виберіть найбільш повне і точне визначення поняття «креслення деталі»:

- 1) це зображення деталі, що містить всі відомості, потрібні для її виготовлення;
- 2) це документ, що містить зображення деталі і всі відомості, потрібні для її виготовлення і контролю якості;
- 3) це документ, що містить зображення деталі і всі відомості, потрібні для її виготовлення;
- 4) це зображення деталі, що містить всі відомості, потрібні для її виготовлення і контролю якості.

Відповідь: 2

Завдання на вибір правильної послідовності

Визначте послідовність приготування макаронних виробів

- ☐ промити макаронні вироби гарячою водою, заправити маслом;
- ☐ зварені макаронні вироби відкинути на друшляк;
- ☐ варити до готовності;
- ☐ закип'ятити воду;
- ☐ виконати первинну обробку макаронних виробів;
- ☐ додати сіль;
- ☐ засипати макаронні вироби у воду;
- ☐ відміряти необхідну кількість рідини та макаронних виробів.

Завдання на встановлення відповідності

Встановіть відповідність між елементами правого та лівого стовбців. У відповіді запишіть через тире цифру з лівого стовпця і відповідно правильний відповіді букву з правого.

Походження волокон:

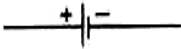
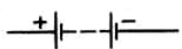
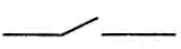
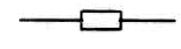
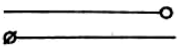
1. рослинні волокна;
2. штучні волокна;
3. волокна тваринного походження;
4. синтетичні волокна;
5. мінеральні волокна.

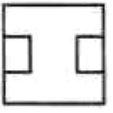
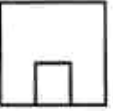
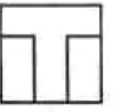
Назва волокна:

- А – шовк
- Б – азбест
- В – капрон
- Г – бавовна
- Д – віскоза

Відповідь: 1 – Г; 2 – Д; 3 – А; 4 – В; 5 – Б.

Варіанти тесових карток на встановлення відповідності

Встановіть відповідність між назвами елементів електричного ланцюга та їх графічними позначеннями			
			
1	2	3	4
а) Клема, затискач	б) З'єднання проводів	в) Перетин проводів	г) Резистор
			
5	6	7	8
д) Ключ	е) Лампа	ж) Батарея гальванічних елементів	з) Гальванічний елемент

Встановіть відповідність між технічними рисунками деталей та їх проєкціями на площину	
а 	1
б 	2
в 	3
г 	4

Приклади тестових завдань з інтерактивного додатку до підручників «Технології» на платформі [i3i](#)

3. Позначте ВСІ правила безпеки під час приготування їжі.

- ☐ При нарізанні пальці тримати на відстані від леза ножа.
- ☐ Стежити, щоб площина лез ножиць була перпендикулярною до площини листа, що розрізається.
- ☐ Слід бути обережними під час роботи з ручними тертками.
- ☐ Консервні банки відкривати спеціальним ключем.
- ☐ Нарізуку харчових продуктів виконувати на обробній дошці.
- ☐ При роботі з ножем тримати ніж лезом від себе.

 [Перевірити](#)

2. Доберіть назви ручних інструментів для обробки деревини.

	долото
	рубанок
	ножівка
	молоток

 [Перевірити](#)

1. Згрупуйте пристосування, обладнання та інструменти для шиття.

Інструменти *

Пристосування *

Обладнання *

Перевірити

Позначте, чого НЕ можна робити з в'язаними виробами.

☐ прибирати ковтунці

☐ класти на них важкі речі

☐ сушити поруч з обігрівальними приладами

☐ прати

☐ обрізати затяжки

☐ вішати на плічка

Перевірити

Приклади карток-завдань до уроків
(розроблені студентами Харченко А., Мнівець С., Ващуком О.)

Тестові картки-завдання

Варіант -2

Виберіть правильну відповідь

1. Розкроювання тканини це - ...

- а) процес вирізання деталей виробу із паперу;
- б) процес вирізання деталей виробу із тканини.

2. Матеріали, які застосовують у виробництві для виготовлення різноманітних виробів це - ...

- а) паперові матеріали;
- б) стрічкові матеріали;
- в) конструкційні матеріали.

Виберіть правильні відповіді

3. За якими ознаками можна визначити лицьовий і виворітний боки тканини?

- а) за блиском;
- б) за ворсом;
- в) за розміром;
- г) за малюнком;
- д) за ниткою основи;
- е) за чистотою обробки.

4. Встанови правильну послідовність етапів проєктно-технологічної діяльності:

- а) конструкторський етап;
- б) заключний етап;
- в) організаційно-підготовчий етап;
- г) технологічний етап.

5. Встановіть відповідність між видами аплікацій та їх зображеннями:

- а) об'ємна;
- б) предметна;
- в) з ниток;
- г) сюжетна.

1)

2)

3)

6. Дововни речення:

У підготовленій тканині до розкроювання визначають лицьовий і виворітний боки, а також напрямки _____.

Дай розгорнуту відповідь:

7. Як при розмічанні деталей виробів можна зменшити кількість відходів матеріалу?

4)

Картка-завдання

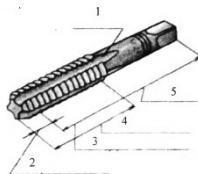
- 1) Зигзагоподібна строчка – це _____
- 2) Які матеріали можна використовувати для аплікації?

- 3) Визначте технологічну послідовність виготовлення тканинної аплікації:
 - ☐ Пришивання деталей аплікації
 - ☐ Підбір матеріалів, інструментів та пристосувань
 - ☐ Виготовлення шаблонів
 - ☐ Підбір малюнка, створення ескізу
 - ☐ Волого-теплова обробка готової аплікації
 - ☐ Розкрій деталей
 - ☐ Підготовка тканини (проклеювання флізеліном основної деталі)
 - ☐ Налаштування швейної машини
 - ☐ Остаточна обробка виробу (оздоблення гудиками, бусинами і т.д.)
- 4) На зображенні швейної машини обведіть деталі за допомогою яких виставляється строчка зигзаг та натяг верхньої нитки:

Тестова картка-завдання Варіант 1

1. Кут профілю α у дюймової різьби дорівнює
а) 50° б) 55° в) 60° г) 65°
2. Визнач, який діаметр повинен мати стержень для нарізання на ньому різьби М10.
3. Умовне зображення якого з'єднання показано на рисунку:
а) шпилькове
б) болтове
в) гвинтове
4. Визнач частини мітчика:

- ☐ хвостовик
- ☐ калібруюча частина
- ☐ канавка
- ☐ забірна частина
- ☐ робоча частина

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Боринець Н., Лещук Р. Трудове навчання. Банк ідей для творчих проєктів. Київ, 2011. 108 с.
2. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій. Автор-укладач Н.П. Наволокова. Харків, 2011. 176 с.
3. Енциклопедія цікавинок. Матеріали до уроків трудового навчання. 5-6; 7-9 кл. / Укл. Карнаушенко В.О. Харків, 2016.
4. Захленюк К. та ін. Трудове навчання. Проєкти для хлопців 5-6 кл., 7-8 кл. Київ, 2019.
5. Інноваційні педагогічні технології у трудовому навчанні: Навч. метод. посібник. За заг. ред. О.М. Коберника, Г.В. Терещука. Умань, 2008. 212 с.
6. Книга вчителя трудового навчання: Довідкові матеріали для організації роботи вчителя. Упоряд. С.М. Дятленко. Тернопіль, 2005. 272 с.
7. Коберник О.М., Бялик О.В. Інноваційні технології навчання і виховання: Навч. посіб. Умань, 2010. 210 с.
8. Коберник О.М. Трудове навчання в школі: проєктно-технологічна діяльність. 5-12 класи. Харків, 2010. 256 с.
9. Кравченко Т. Методика проєктного навчання на уроках обслуговуючої праці в 5 класі. Київ, 2006. 200 с.
10. Методика навчання учнів 5-9 класів проєктуванню в процесі вивчення технології обробки деревини і металу: Навч.-метод. посіб. За заг. ред. О.М. Коберника, В.К. Сидоренка. Умань, 2005. 114 с.
11. Методика трудового навчання: проєктно-технологічний підхід. Навчальний посібник. За заг. ред. О.М. Коберника, В.К. Сидоренка. Умань, 2008. 216 с.
12. Нісімчук А.С., Падалка О.С., Шпак О.Т. Сучасні педагогічні технології: Навч. посібник. Київ, 2000. 368 с.
13. Пелагейченко М.Л. Професійний довідник учителя трудового навчання. Харків, 2013. 254 с.
14. Пелагейченко М.Л. Трудове навчання. Проєктна діяльність. 5-6; 7 клас. Харків, 2019, 2020.
15. Пелагейченко М.Л. Урок твоєї мрії: плануємо, мотивуємо, проводимо. Харків, 2020. 112 с.
16. Пискун О.М. Структурні компоненти уроку трудового навчання. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка*. Чернігів: ЧНПУ, 2016. Вип. 137. С. 271-274.
17. Пискун О.М. Теорія і методика технологічної освіти. Проєктна технологія навчання: Навчально-методичний посібник до виконання практичних робіт для студентів спеціальності «Середня освіта (Трудове навчання та технології)». Чернігів: НУЧК імені Т.Г. Шевченка, 2023. 103 с.

18. Пискун О.М., Кухарчук А.С. Проблема оцінювання творчої діяльності учнів. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка*. Чернігів: ЧНПУ, 2018. Вип. 155. С. 133-136.
19. Садкіна В.І. Маленькі секрети учительського успіху. Навчаємо з радістю. Харків, 2019. 144 с.
20. Теорія і методика навчання технологій: навч. посіб. / І.П. Андрощук, І.В. Андрощук, В.В. Бербец, О.В. Бялик та ін. За заг. ред. О.М. Коберника. Умань, 2015. 474 с.
21. Ткачук С.І., Коберник О.М. Основи теорії технологічної освіти: навчальний посібник. Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2014. 304 с.

Інтернет-ресурси

1. Державний стандарт базової загальної середньої освіти. Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>
2. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи / Упорядники: Л. Гриневич, О. Ельконін та ін.; Заг. ред М. Грищенко. Ухвал. рішенням колегії МОН від 27.10.2016, 34 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
3. Модельні навчальні програми «Технології. 5-6 класи» (2021). «Технології. 7-9 кл.» (2023). URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoyi-ukrayinskoyi-shkoli-zaprovadzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku>
4. Навчальна програма «Трудове навчання. 5-9 кл.» (2017). URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>
5. Всеукраїнський форум: Технологічна освіта URL: <https://www.facebook.com/groups/Technologicaleducation2019>
6. Методичні кейси. Трудове навчання. Технології. Креслення. URL: <http://media.ippo.kubg.edu.ua/>
7. НУШ. Нова українська школа. URL: <https://nus.org.ua/>
8. Освітній проєкт «На урок». URL: <https://naurok.com.ua/>
9. Сайт учителя трудового навчання Луп'яка Дмитра Миколайовича. URL: <https://dmytro.lupiak.com/portfolio>
10. Серія «Усі уроки» до програми 2017 року. URL: <http://book.osnova.com.ua>
11. Скрипник М.І. Шкільний урок ХХІ ст.: типи, проєкти, аналіз: Нотатник педагога.
12. Технології. Методична підтримка. Видавництво «Ранок». URL: <https://invite.viber.com/?g2=AQB5Q0Exzn1v71NS0fmbOXF85vxKCBIM7BUwB%2BU4Cp5Or0Pdmy1a75RzVakYLBmX>

13. Технологічна освітня галузь: 5-6 класи (адаптаційний цикл) Нової української школи: методичний посібник для вчителів закладів загальної середньої освіти / упор. І.В. Коренева, за ред. І.В. Удовиченко. Суми: НВВ КЗ СОППО, 2022. 52 с. URL: <https://dmytro.lupiak.com/for-students/textbooks>
14. Трудове навчання в українській школі URL: <https://www.facebook.com/groups/1775468302718754>
15. Трудове навчання та технології в школі онлайн. URL: <https://www.facebook.com/groups/597366907085699>
16. Трудове навчання. YouTube-канал методиста Кондратюка С. Ю. URL: <https://www.youtube.com/@KonSerg/featured>
17. Трудове, технології, дизайн, творчість. URL: <https://www.facebook.com/groups/1983522905284195>
18. Туташинський В.І., Тарара А.М., Мачача Т.С., Вдовченко В.В. Методичні засади реалізації змісту технологічної освіти у 5-6 класах: методичний посібник. [Електронне видання]. Київ: Педагогічна думка, 2022. 137 с. URL: <https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2023/01/METODYCHNY-POSIBNYK-5-6-KLAS.-19.01doc-1.pdf>
19. Туташинський В.І., Тарара А.М., Мачача Т.С., Вдовченко В.В. Методичні засади реалізації змісту технологічної освіти в 7-9 класах: практичний посібник. [Електронне видання]. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2024. 194 с. URL: <https://dmytro.lupiak.com/for-students/textbooks#h.cl8w8q1qjs5e>
20. Шкільні підручники. Трудове навчання. Технології. URL: <https://pidruchnyk.com.ua/>

Періодичні видання

1. *Трудова підготовка в рідній школі*. Науково-методичний журнал: видавництво «Педагогічна преса», заснований у 1995 році.
2. *Трудове навчання*. Всеукраїнська газета для вчителів обслуговуючих і технічних видів праці, викладачів та майстрів виробничого навчання у МНВК: видавництво «Шкільний світ», заснована у 2008 р.
3. *Трудове навчання в школі*. Науково-методичний журнал: видавнича група «Основа», заснований у 2008 р.

Оксана Миколаївна ПИСКУН,
доцент, кандидат педагогічних наук

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ. ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

**Навчально-методичний посібник
до виконання практичних робіт
для здобувачів вищої освіти спеціальності
«Середня освіта (Технології)»**

Комп'ютерний набір
та редагування – О. М. Пискун

НУЧК імені Т. Г. Шевченка
Чернігів, 2025